

BACHELORPROEF

Zorgmassage bij kankerpatiënten

Hoe beleven kankerpatiënten in Vlaanderen zorgmassage?

Bachelor **Toegepaste psychologie**

Academiejaar **2021-2022**

Student **Shania De Vos**

BP-begeleider **Annemie Schepens**

Voorwoord

Dit onderzoek was de ideale kans om mijn twee interesses te combineren namelijk: psychologie en massages. Zelf ben ik naast student reeds zelfstandig schoonheidsspecialiste. Ik vroeg mij af hoe ik mijn opleiding toegepaste psychologie kon combineren met wat ik graag doe in mijn dagelijks leven. In samenspraak met mijn toenmalige docent Els De Bruycker kwamen we op het onderwerp “de beleving van zorgmassage bij kankerpatiënten”. In het begin voelde ik twijfel omdat het een thema was die zeer dicht bij mijn realiteit kwam. Op dat moment lag mijn papa met kanker in het ziekenhuis. Mijn papa was helemaal niet te overtuigen om aan holistische behandelingen te doen. Op het einde van zijn dagen gaf ik hem hand- en voetmassages. Na een eerste massage vroeg hij al snel naar een volgende massage. Urenlang heb ik hem gemasseerd. Dit bracht ons dichter naar elkaar toe. Toen ik de rust op zijn gezicht zag en zelf ervaarde hoeveel deugd hij had van die aanraking, was dat het moment waarop ik zeker wist dat ik deze bachelorproef moest schrijven.

Ik wil mijn docent Annemie Schepens bedanken om mij week na week te motiveren. Ik dank mijn valorisatiepersoon Annick Hoefnagels om haar kennis en ervaringen met mij te delen. En als laatste mijn familie en vrienden voor het herlezen van deze paper en alle steun en begrip die zij mij gaven in deze moeilijke periode.

Eeklo, januari 2022

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	1
1.2 ALGEMENE SITUERING	1
1.3 LITERATUURSTUDIE	2
1.3.1. <i>Complementaire geneeswijze</i>	2
1.3.1.1 <i>Holistische benadering</i>	2
1.3.2 <i>Massage en aanraking</i>	2
1.3.2.1 <i>Huidhonger</i>	2
1.3.2.2 <i>Massage</i>	3
1.3.2.2.1 <i>Massagetechnieken</i>	3
1.3.2.3 <i>Massage bij kanker</i>	4
1.3.2.3.1 <i>Verloop van zorgmassage</i>	6
1.3.2.4 <i>COVID-19</i>	6
1.4. ONDERZOEKSVRAGEN	7
1.4.1 <i>Hoofdonderzoeksvraag en deelvragen</i>	7
1.4.2 <i>Hypothesen</i>	7
2. METHODE.....	8
2.1 ONDERZOEKSEENHEDEN.....	9
2.2 MEETINSTRUMENTEN	10
2.2.1 <i>Topiclijst</i>	11
2.3 PROCEDURE	13
2.4. ANALYSES	15
3. RESULTATEN	16
3.1 GEWAARWORDING	16
3.2 GEVOLGEN	19
3.3 VERWACHTINGEN	24
3.4 CONTEXT	28

4. CONCLUSIE EN DISCUSSIE	36
4.1 ANTWOORDEN OP DE ONDERZOEKSVRAGEN	36
4.2 VERGELIJKING MET DE LITERATUUR	38
4.3 BEROEPSPRODUCT	41
5. KRITISCHE BLIK.....	42
BIBLIOGRAFIE.....	44
BIJLAGE A INTERVIEWSCHEMA	47
BIJLAGE B OPROEP BIJ REKRUTEREN VAN DEELNEMERS	56
BIJLAGE C BEGELEIDINGSBRIEF.....	57
BIJLAGE D INFORMATIEBRIEF.....	58
BIJLAGE E TOESTEMMINGSFORMULIER.....	60
BIJLAGE F TRANSCRIPT	61
BIJLAGE G DATAREDUCTIE	82
BIJLAGE H FRAGMENTEREN	103
BIJLAGE I LABELEN & OPEN CODEREN	110
BIJLAGE J AXIAAL CODEREN	119
BIJLAGE K SELECTIEF CODEREN	122

Abstract

Kankerpatiënten ondergaan elk een individuele reguliere, medische behandeling. Er is een mogelijkheid om naast chemotherapie, hormonale therapie, chirurgie, etc. een complementaire behandelingen te volgen zoals zorgmassage maar er is nog steeds te weinig kennis bij artsen en verpleegkundigen over de meerwaarde daarvan. Er is nood aan meer doorverwijzing naar zorgverleners die complementaire behandelingen aanbieden. Deze bachelorproef onderzocht de beleving van zorgmassage bij kankerpatiënten aan de hand van een kwalitatief, semi-gestructureerd interview. Uit het onderzoek blijkt dat zorgmassage een overwegend positief effect heeft op het mentale en fysieke welzijn van de patiënt zowel tijdens als na de zorgmassage.

1. Inleiding

1.2 Algemene situering

Mensen met kanker willen alles doen om te vechten tegen hun ziekte. Dit om de symptomen en neveneffecten van de behandeling te beperken. Verschillende erkende zorgmasseurs geven aan dat er te weinig kennis is bij artsen en verpleegkundigen over de meerwaarde van zorgmassage. Daarnaast is er nood aan meer doorverwijzing naar zorgverleners die complementaire therapieën of aanvullende therapieën aanbieden zoals zorgmassage. Deze geven de mogelijkheid om de kankerpatiënten op zowel aan de fysieke, psychologische, emotionele en spirituele behoeften van de patiënt te voldoen (Nebel Pederson & Emmers-Sommer, 2012). In deze bachelorproef lees je over de beleving van zorgmassage bij kankerpatiënten.

Sinds maart 2020 kennen we wereldwijd een nieuwe realiteit. Het sociale leven in België is beperkter geworden sinds de aanwezigheid van het COVID-19 virus. Het gebrek aan lichamelijk contact, veroorzaakt door veiligheidsmaatregelen, hebben hun weerslag op de psychische en fysieke gezondheid van de algemene bevolking (Durkin, Jackson & Usher, 2020). Uit deze crisis hebben we geleerd dat aanraking door en met andere personen een noodzakelijk gegeven is.

Aanraking is tien keer sterker dan verbaal of emotioneel contact, en het beïnvloedt bijna alles wat we doen. Geen enkel ander zintuig kan je zo opwinden als aanraking. We vergeten dat aanraking niet alleen fundamenteel is voor onze soort, maar er de sleutel toe is. (Montagu & Montague 1971)

Aanraking d.m.v. zorgmassage kan dienen als complementaire therapie naast de reguliere, medische therapie bij kankerpatiënten, voor de mensen die dit willen. Het kan angst en pijn bij de patiënt reduceren en onder controle krijgen. Daarnaast is het essentieel om als masseur kennis te bezitten over de technieken die mogen uitgeoefend worden op kankerpatiënten. Zo kan het zijn dat het belangrijk is om minder druk uit te oefenen op bepaalde lichaamsdelen omdat deze gevoeliger kunnen zijn vanwege de kanker of de kankerbehandeling (Mudd & Shurtleff, 2019).

In dit onderzoek gaan we op zoek naar de belevingen van kankerpatiënten hoe zorgmassage hun welzijn kan beïnvloeden.

1.3 Literatuurstudie

1.3.1. Complementaire geneeswijze

1.3.1.1 Holistische benadering

Vanuit een holistische benadering worden complementaire therapieën aangeboden, als aanvullende zorg, die verschillende filosofieën en methoden van gezondheidszorg introduceren die de zorg voor de cliënt bevorderen (Nebel Pederson & Emmers-Sommer, 2012). Nebel Pederson en Emmers-Sommer definiëren holistische zorg als diensten die ontworpen zijn om tegemoet te komen aan de fysieke, psychologische, emotionele en spirituele behoeften van de cliënten. Er is een uitgebreid aanbod waaruit cliënten of zorgbehoevende kunnen kiezen zoals: massage, gebruik van etherische oliën, acupunctuur, mindfulness, yoga, inname van vitamines, kruiden of voedingssupplementen, bewegingsprogramma's, etc. (National Cancer Institute, 2020).

1.3.2 Massage en aanraking

1.3.2.1 Huidhonger

Huidhonger is de behoefte aan aanraking. Uit de resultaten van het onderzoek van Tiffany Field aan de universiteit van Miami in Florida blijkt dat mensen die huidhonger ervaren vatbaarder zijn voor angsten, depressie, vermoeidheid, slaapproblemen en posttraumatische stress meten.

In een onderzoek van Molly Rosenberg aan de Indiana School of Public Health in Bloomington zagen ze sterke voordelen voor de geestelijke gezondheid door verschillende vormen van aanraking zoals een lagere hartslag, verhoogde oxytocine en lagere cortisol. Oxytocine is een hormoon en neurotransmitter die een belangrijke rol speelt bij het gevoel van intimiteit en verbondenheid, dat soms ook het knuffelhormoon wordt genoemd. Cortisol wordt ook wel het stresshormoon genoemd.

1.3.2.2 Massage

Massage is een van de meest toegepaste complementaire therapieën wereldwijd. Het wordt gebruikt als behandeling voor spierpijn, rugpijn, hoofdpijn, slapeloosheid, psychologische stress, angst en depressie (Rapaport, Schettler & Bresee, 2010). Wanneer de balans tussen lichaam en geest verstoord is dan kan massage als aanvullende behandeling dienen, (Hernandez-Reif, et al., 2000; Guttinger, Kee- Van Huissteden & Raats, 2015) voornamelijk bij kanker (Field, Diego & Hernandez-Reif, 2006).

Meerdere studies tonen aan dat massage een reducerend effect heeft op angst, depressie en stresshormonen (Field, 2010; Field, et al., 1992). Uit onderzoek van Wilkinson et al. (2007) blijkt dat de effecten van zorgmassage op angst en depressie tot zes à tien weken na de laatste massage aanwezig zijn.

Tijdens massage worden er prikkels toegediend aan het lichaam van de patiënt via de handen van de masseur. Deze prikkels brengen een herstellende reactie teweeg in het lichaam van de patiënt. De aanraking tijdens de massage wordt door iedere cliënt anders ervaren. Dit wordt bepaald door eerdere ervaringen zoals copingstijlen, attributiestijlen, verwerkingsmodellen etc. Wanneer een persoon in het verleden te maken heeft gekregen met lichamelijk geweld zal deze persoon de massage anders ervaren dan iemand zonder gewelddadige fysieke ervaring (Guttinger, Kee-Van Huissteden & Raats, 2015).

1.3.2.2.1 Massagetechnieken

Er zijn tal van verschillende massagetechnieken. De meest gekende massage in de westerse cultuur is de ‘Zweedse’ of de ‘Klassieke’. Deze bestaat voornamelijk uit effleurage bewegingen en heeft een ontspannend en pijn reducerend effect (Gensic, Smith & LaBarbera, 2017). Effleurages zijn strijkende bewegingen waarbij er druk met de handen worden toegevoerd richting het hart en bij het terugkeren zonder druk in de tegenovergestelde richting terugglijdt. Druk uitoefenen richting het hart stimuleert de bloedsomloop (Van Beelen, 2019). Een tweede massagetechniek zijn petrissages. Dit zijn knedingen van de spieren. Het kan vergeleken worden met het kneden van brooddeeg. Het doel van deze bewegingen is om de spieren soepeler te maken. Een petrissage gaat als volgt: Men trekt de huid al knedend naar zich toe om deze nadien weer af te rollen. Met de petrissagebewegingen wordt de doorbloeding op een dieper

niveau gestimuleerd dan met de effleurage bewegingen. Een derde massagetechniek zijn tapotages. Bewegingen zoals hakken, tapoteren en vibreren of met andere woorden, hakken, klappen en losschudden. Dit zijn snelle, ritmische bewegingen die de huid activeert en de bloedsomloop verbetert (Van Beelen, 2019). De ‘Zweedse’ of de ‘Klassieke’ massage bestaat uit een combinatie van de drie basistechnieken: effleurages, petrissages en tapotages.

Andere veelvoorkomende zijn de sportmassage voor het losmaken van de spieren en massagetradities vanuit de Oosterse culturen zoals Shiatsu, Tui Na en de Japanse gezichtsmassage. (Mudd & Shurtleff, 2019). De Japanse gezichtsmassage kan worden gecombineerd met een bindweefselmassage. Deze massages stimuleren de eigen collageen aanmaak wat de huidconditie gaat verbeteren en stimuleert de bloedsomloop dat de cel vernieuwing gaat activeren. De huid voelt steviger aan en laat een gezondere teint na (Patten, 2013).

1.3.2.3 Massage bij kanker

Massage bij mensen met kanker is helemaal niet te vergelijken met andere massages zoals de klassieke Zweedse massage of de sportmassage. In tegenstelling tot deze massages wordt er helemaal geen druk toegediend. De massage heeft het meeste effect door zachte en trage bewegingen (CM, 2021). In het verleden werd er gedacht dat massage bij kankerpatiënten voor uitzaaiingen zorgde. Dit door verhoogde bloed- en lymfecirculatie. In onderzoek van Collinge et al. (2012) wordt beschreven dat de locatie van kanker niet bepaald wordt door de bloedsomloop maar door de tumorcel en zijn affiniteit met de specifieke organen.

Massage is voornamelijk effectief bij kankerpatiënten voor zowel de pijn te verminderen als de gemoedstemming te veranderen (Field, 2010). Uit onderzoek van Field (2001) blijkt dat ouders die hun kinderen met leukemie dertig dagen lang een 15-minuten-massage geven, de depressieve gevoelens verminderen en hun gemoedstoestand verbeteren.

Het is essentieel dat zorgmassage bij mensen met kanker door een professionele masseur wordt gegeven. Om zorgmassage te kunnen uitvoeren is de nodige kennis onmisbaar. Plaatsen op het lichaam die bijvoorbeeld gevoelig zijn na bestraling, moeten vermeden worden tijdens de massage. Ook de plaats waar er een tumor zich bevindt (Cancer: In Depth, 2014).

Het doel van zorgmassage is de levenskwaliteit van mensen met kanker te verbeteren tijdens hun behandeling of revalidatieproces. Het zijn eerder zachte massages met een ontspannende werking die het meest worden toegepast in dergelijke situaties. Wanneer zieke mensen ontspannen zijn, heeft hun lichaam meer kracht om tegen de ziekte te kunnen vechten. Zorgmassage beïnvloedt het parasympatisch zenuwstelsel, wat rust brengt en voor herstel zorgt (vzw Zorgmassage, 2021). Tijdens de massage ligt de focus op de verbinding, de aanraking tussen patiënt en zorgmasseur. Het is een non-verbale manier van communiceren waarbij de innerlijke rust van de zorgmasseur wordt overgebracht tot bij de patiënt (Russell et al., 2008). Zorgmassage is geschikt voor zowel de persoon met kanker, hun mantelzorgers en hun omgeving.

Zorgmassage wordt gezien als aanvullende behandeling naast de medische behandeling. De meest gebruikte kankerbehandelingen zijn chemotherapie, radiotherapie, chirurgie, immuuntherapie en endocriene therapie. Zowel de kanker als de behandeling kunnen verschillende bijwerkingen geven zoals vermoeidheid, pijn, haarverlies, oedeem, misselijkheid en braken, diarree of constipatie, evenals angst, depressie en geheugen- en concentratieproblemen (Therapeutische aanraking in de symptoombestrijding bij de oncologische patiënt, 2016). Onderzoek toont aan dat kankerpatiënten wanneer kankervrij verklaard later depressieve periodes doormaken vanwege angst voor herval (Custers et al., 2015). Geheugen en concentratieverlies kunnen veroorzaakt worden door angst, depressie, gebrek aan eetlust, medicatie, etc. (Therapeutische aanraking in de symptoombestrijding bij de oncologische patiënt, 2016).

In het buitenland wordt er ingezet op het verspreiden van kennis over zorgmassage bij alle ziekenhuismedewerkers en patiënten. Er wordt intern een opleiding voorzien waar ze leren dat zorgmassage pijn, angst en spanning reduceert. Ondanks het programma blijft het een opdracht voor het medische personeel om “massagetherapie” niet enkel als een comfortzorg te zien maar ook als standaardzorg (Rodgers, et al., 2015). Daar wordt er gesproken van “massagetherapie” terwijl er in België bijvoorbeeld “zorgmassage” of “herbalanceringsmassage” moet gezegd worden. Dit komt omdat het woord therapie, in België, enkel gebruikt mag worden binnen de medische sector. Bijvoorbeeld het woord “Onco-massage” mag ook niet gezegd worden, wel “massage bij kanker” (J. Hublau, persoonlijke communicatie, 10 april 2021). Ook al geldt in België deze regel, vind je de verkeerde benaming echter nog vaak verschijnen.

In België wordt zorgmassage nog niet erkend waardoor het op kleinere schaal wordt aangeboden in de Vlaamse ziekenhuizen. Sinds 2016 is dit reeds uitgebreid naar meerdere zieken-, zorg en inloophuizen, onder andere AZ Sint-Vincentius Deinze, Casa Callenta Brasschaat, Huyse Nestelt Eeklo, AZ Maria Middelaes Gent, AZ Damiaan Oostende etc. (Zieken, -zorg en inloophuizen, 2021). Het is wel mogelijk om erkende opleidingen voor zorgmassage te volgen in België.

1.3.2.3.1 Verloop van zorgmassage

In ziekenhuizen zoals in AZ Maria Middelaes in Gent hebben de patiënten recht op drie gratis zorgmassages. In privépraktijken of in inloophuizen is dit onbeperkt tegen betaling. De patiënten kiezen zelf voor een volledige lichaamsmassage of een gedeeltelijke massage zoals voeten en onderbenen. De patiënt kiest zelf wanneer de zorgmassage plaatsvindt. Zo kan de patiënt rekening houden met hoe hij of zij zich die dag voelt. De massage kan zowel uitgevoerd worden in de periode van de behandeling chemotherapie, radiotherapie etc. en wanneer de medische behandeling reeds volledig is uitgevoerd (Maria Middelaes, z.d.).

Voorafgaand aan de massage voert de zorgmasseur een anamnese gesprek met de patiënt. Daarin worden onder andere de soort kanker, de behandelingen, de gebruikte technieken in zorgmassage en bijvoorbeeld de verschillende lichaamsdelen die de patiënt liever niet gemasseerd wil hebben, besproken. Dit voorbereidend gesprek vermindert de stress bij de patiënt (Salvo, 2021).

1.3.2.4 COVID-19

Om het virus trager te laten verspreiden worden maatregelen uitgevaardigd, over de hele wereld, om de sociale afstand te bewaren en thuis te blijven. Dit leidt ertoe dat men weinig tot geen fysiek contact heeft met anderen (Okabe-Miyamoto, et al. 2021). Ook kankerpatiënten moeten hun ondersteunende behandeling tijdelijk stopzetten. Hierdoor krijgen de patiënten geen massage meer en de therapeutische effecten die met aanraking gepaard gaan. Daarnaast zien ze hun familie, kinderen en kleinkinderen niet. Mensen melden zich depressiever, angstiger en hopelozener. Dit kan er tot leiden tot mensen die ziek zijn meer pijn ervaren en last krijgen van andere symptomen. De levenskwaliteit neemt af als gevolg van sociale afstand en de andere

veiligheidsmaatregelen (S40M, 2019). Net door deze maatregelen is zorgmassage nog waardevoller. De mensen krijgen te maken met huidhonger. Het is een moment van zorgzame aandacht die in stilte wordt uitgevoerd. (CM, 2021)

1.4. Onderzoeksvragen

1.4.1 Hoofdonderzoeksvraag en deelvragen

Dit onderzoek brengt de verschillende belevingen die kankerpatiënten voor, tijdens en na zorgmassage ervaren in kaart.

Naast de hoofdonderzoeksvraag worden ook deelvragen behandeld die aanvullende informatie geven over het onderwerp zorgmassage.

Hoofdonderzoeksvraag: *Hoe beleven kankerpatiënten in Vlaanderen zorgmassage?*

Deelvragen:

- Wat zijn de psychische en fysieke voordelen die patiënten in de praktijk ervaren?
- Hoe hebben de veiligheidsmaatregelen door Covid-19, het stopzetten van de zorgmassage, de gezondheid van de patiënten beïnvloed?
- Ervaren patiënten de voordelen van zorgmassage zoals de zorgmasseurs die verwachten?

1.4.2 Hypothesen

In dit onderzoek gaan we opzoek naar de beleving die kankerpatiënten ervaren bij zorgmassage. We verwachten een positieve reactie op het lichaam, zowel fysiek als mentaal. Zorgmassage is geen wondermiddel om de ziekte te genezen maar wel om symptomen van de ziekte of neveneffecten van de behandeling te verlichten. In COVID-tijden is er geen mogelijkheid om zorgmassages toe te passen. We veronderstellen dat patiënten, in de periode waarin zorgmassages verplicht werden stopgezet door veiligheidsmaatregelen, meer neveneffecten ervaarden. We veronderstellen dat er een zekere gelijkheid is tussen wat de patiënten zelf ervaren en wat de zorgmasseurs verwachten dat de patiënten ervaren.

2. Methode

2.1 Onderzoekseenheden

Het onderzoek werd uitgevoerd door middel van een steekproef van vijf personen samengesteld uit twee kankerpatiënten, die in het verleden zorgmassage hebben gekregen en drie zorgmasseurs die reeds ervaring hadden in het uitvoeren van zorgmassage. Door het gevoelige thema en de persoonlijke aard van het onderzoek was het niet eenvoudig om respondenten te vinden. Met deze beperkte steekproef is het niet mogelijk om de resultaten te generaliseren.

Bij het rekruteren van de zorgmasseurs werd rekening gehouden met de ervaring in het geven van zorgmassage. Zij konden enkel ervaring delen over de beleving van hun patiënten wanneer zij reeds voldoende ervaring hadden in het vak.

Drie van de vijf deelnemers, waarvan twee patiënten en één zorgmasseur werden verworven via kennissen door mond-tot-mond reclame over het onderzoek. Één deelnemer, een zorgmasseur, werd gerekruteerd via de organisatie vzw Zorgmassage. De laatste deelnemer, een zorgmasseur, werd gerekruteerd via het inloophuis Huyse Nestelt. Tijdens de interviews werden de demografische gegevens van de deelnemers bevraagd. Deze worden in tabel 1 en 2 weergegeven.

Tabel 1

demografische gegevens van de deelnemers kankerpatiënten, verworven tijdens het interview

	Patiënt 1	Patiënt 2
Leeftijd	64 jaar	48 jaar
Diagnose	Borstkanker hormonal	Acute leukemie
Leeftijd diagnose	54 jaar	42 jaar
Kankervrij	Ja	Ja
Hervallen	Nee	1x
Behandelingen	Chemo- en radiotherapie	Chemo- en radiotherapie
Locatie ZM	Ziekenhuis	Ziekenhuis
Periode ZM	Na genezing	Tijdens behandeling
Aantal ZM	6	3
Duur ZM	30 à 45 min	20 min
Soort ZM	Gelaatsverzorging met massage van het gelaat	Rug- en beenmassage

Tabel 2

Demografische gegevens van de deelnemers zorgmasseurs, verworven tijdens het interview

	Zorgmasseur 1	Zorgmasseur 2	Zorgmasseur 3
Ervaring ZM	3 jaar	1,5 jaar	6 maanden
Opleiding	Instituut voor Professional Care (IFPC)	Zorgmassage Encora CVO Antwerpen	Zorgmassage CVO Oudenaarde
Soort ZM	Herbalanceringsmassage (volledig lichaams of deel van het lichaam) Gelaatsverzorging met massage	Zorgmassage (volledig lichaam of deel van het lichaam)	Zorgmassage (volledig lichaam zonder gelaat en hoofd of deel van het lichaam)
Duur ZM	20 min onderbenen en voeten 1u à 1,5u volledig lichaam	1,5u met anamnese en gesprek nadien ingerekend	1u voor deel van het lichaam
Locatie	Eigen praktijk en ziekenhuis	Eigen praktijk	Inloophuis

2.2 Meetinstrumenten

Er werd gebruik gemaakt van kwalitatieve, semi-gestructureerde interviews om een antwoord te bieden op de onderzoeksvragen. Hierdoor kon de onderzoeker de persoonlijke belevingen van de deelnemers bevragen.

Ter voorbereiding werden er twee interviews opgesteld. Één interview voor de kankerpatiënten en één interview voor de zorgmasseurs (zie bijlage A). Beide interviews bevatten in het eerste deel vragen die de demografische gegevens van de deelnemers in kaart brachten (tabel 1 en 2).

Nadat het eerste deel van het interview de demografische gegevens in kaart bracht starten in het tweede deel de specifieke vragen over de beleving van zorgmassage. Het tweede deel van het interview is opgedeeld in topics. Iedere topic bevat het aantal vragen die in verschillende situaties kunnen gesteld worden. Niet alle vragen moeten gesteld worden maar enkel diegene die toepasbaar zijn op de situatie van de deelnemer. De inhoud van de interviews werden opgesteld aan de hand van de voorgaande literatuurstudie en door gesprekken met professionals in het vak onder andere Jan Hublau en Annick Hoefnagels. De volgende topics werden bevraagd: kennis en geloof in zorgmassage, aanraking en emoties, aanraking en omgeving, zelfbeeld, motivatie, de beleving voor, tijdens en na de zorgmassage, verbinding met de zorgmasseur, Covid-19 en aanvullende vragen.

2.2.1 Topiclijst

Hieronder een opsomming van de verschillende onderwerpen die aanbod komen in de interviews.

- De topic **“kennis en geloof in zorgmassage”** peilt naar de voorafgaande kennis die de patiënt bezit over zorgmassage waarbij onder andere volgende vraag werd gesteld: *“Waar heeft u voor het eerst kennis gemaakt met zorgmassage”* Om het geloof in zorgmassage vooraf de eerste zorgmassage te bevragen werd bijvoorbeeld gevraagd: *“Voordat je die eerste zorgmassage kreeg, geloofde je in de meerwaarde van zorgmassage?”* In het interview voor de zorgmasseurs werden deze vragen anders geformuleerd zoals: *“De mensen die langskomen voor die eerste zorgmassage, geloven zij van in het begin in de meerwaarde ervan?”* en *“Welke reacties krijg je van de patiënt tijdens en na die eerste keer zorgmassage?”*
- De topic **“aanraking en emotie”** peilt naar de emoties die aanraking teweegbrengt tijdens een zorgmassage. Vragen zoals volgende werden gesteld: *“Wat bracht die aanraking bij jou teweeg?”* In het interview voor de zorgmasseurs werd deze geformuleerd naar: *“Wat brengt die aanraking bij de patiënt teweeg?”*
- In de topic **“aanraking en omgeving”** polsen we naar het verschil in contact met omgeving voor en na een zorgmassage. Dit werd bevraagd door vragen zoals: *“Hoe is die bang met jouw partner veranderd door de zorgmassage?”* In het interview voor de zorgmasseurs werd dit bevraagd als: *“Merken ze veranderingen na de zorgmassage, over hun connectie met hun omgeving?”*
- De topic **“zelfbeeld”** brengt het verschil in zelfbeeld voor en na de zorgmassage in kaart door het vragen van: *“Heeft zorgmassage een verschil gemaakt op jouw zelfbeeld?”* In het interview voor de zorgmasseurs werd dit bevraagd als: *“Wat kan je vertellen over het zelfbeeld van jouw patiënten?”*
- De topic **“motivatie”** peilt naar de reden dat patiënten voor zorgmassage kiezen en of het invloed had op hun genezingsproces door het vragen van bijvoorbeeld: *“Met welke*

reden koos je voor zorgmassage?” of in het interview voor de zorgmasseurs: “Met welke reden kiezen kankerpatiënten voor zorgmassage?”

- De topic **“de beleving voor, tijdens en na de zorgmassage”** brengt chronologisch de beleving van zorgmassage in kaart. Dit door het vragen van onder andere: *“Hoe voelde je voor, tijdens en na de zorgmassage”* of in het interview voor de zorgmasseurs: *“Hoe voelen jouw patiënten zich voor, tijdens en na de zorgmassage?”*
- De topic **“verbinding met de zorgmasseur”** peilt naar de verschillende voorkeuren van de patiënten over de zorgmasseurs. Dit werd bevraagd door bijvoorbeeld: *“Was de zorgmasseur steeds dezelfde persoon of was er een roulatiesysteem? Hoe voelde jij je daarbij?”* of in het interview voor zorgmasseurs: *“Hoe belangrijk is die verbinding tussen jij en de patiënt?”*
- In de topic **“Covid-19”** werden de meningen over het stopzetten van de zorgmassage en de bijkomende noden van de patiënten bevraagd door: *“Merkte je veranderingen door het niet krijgen van de zorgmassage?”* of in het interview voor de zorgmasseurs: *“Welke invloed had dit op hen?”*

Met toestemming van de deelnemers werden de interviews opgenomen via audio- en/of schermopname. Vier van de vijf interviews werden uitgevoerd en opgenomen via Microsoft Teams en Zoom. Één interview werd fysiek op locatie afgenomen met audio-opname. Na het verzamelen van de interviews werden deze volledig getranscribeerd. Na het uitschrijven van de interviews werden de opnames onmiddellijk verwijderd.

Na de volledige verwerking van de gegevens werd er aan de hand van member checking, de betrouwbaarheid van het onderzoek gecontroleerd. De resultaten werden besproken met alle respondenten en zo afgetoetst of de onderzoeker de uitspraken van de deelnemers juist geïnterpreteerd had.

2.3 Procedure

Er werd gekozen om geen gebruik te maken van de ethische commissie en dus niet te rekruteren via ziekenhuizen, wel via inloophuizen, organisaties zoals vzw Zorgmassage en via de sneeuwbalmethode. Er werd telefonisch contact gelegd met dagelijks bestuurder van vzw Zorgmassage, Jan Hublau. Hij legde contact via gesloten facebook-groepen: netwerk zelfstandige zorgmasseurs en oud-studenten. Om te rekruteren werd een warme oproep geplaatst via een post (zie bijlage B, Figuur 1) in de gesloten facebook-groepen. Hier werd geen respons op ontvangen. Daarnaast werd er contact opgenomen met stichting Kom op tegen Kanker via sociale media door middel van een beschrijvende tekst over het onderzoek met daarbij toegevoegde afbeelding (zie bijlage B, figuur 2). Door de vele oproepen die zij ontvangen konden zij niet helpen rekruteren naar deelnemers voor dit onderzoek.

Door de GDPR-wetgeving of de Algemene Verordening Gegevensbescherming was het niet mogelijk om rechtstreeks contact op te nemen met kankerpatiënten. Zo werden er tientallen telefoongesprekken gevoerd met zorgmasseurs in de privépraktijk om op zoek te gaan in eigen cliënteel of in eigen kring naar deelnemers. Via mail werden de gegevens van de onderzoeken gedeeld met de zorgmasseur. Via deze weg werd er gevraagd aan de zorgmasseur om de gegevens van de onderzoeker door te geven aan potentiële kandidaten die wouden deelnemen aan het onderzoek. Op deze manier werd de GDPR-wetgeving niet overschreden door de onderzoeker. Ook via deze weg werd er geen respons ontvangen.

Drie van de deelgenomen respondenten werden gerekruteerd via kennissen van de onderzoeker en mond-tot-mond reclame. Één respondent werd verworven via een telefoongesprek met de organisatoren van vzw Zorgmassage. De vijfde respondent werd verworven via een telefoongesprek met de oprichtster van inloophuis Huyse Nestelt. Zij namen verder contact op met eigen personeel en cliënteel. Hierna nam de respondent zelf contact op met de onderzoeker.

Alle vijf de interviews werden uitgevoerd in november en december 2021. Bij het bevestigen van de plaats en tijd van het interview werden twee documenten gedeeld met de respondent. Het eerste document was *de begeleidingsbrief* (zie bijlage C). Deze brief gaf de nodige informatie over de titel van de bachelorproef, het doel, de uitnodiging tot het interview, de duur van het interview, het bewaren van de anonimiteit van de respondent en de gegevens van de

onderzoeker. In het tweede document, *de informatiebrief* (zie bijlage D) bevatte de gedetailleerde informatie: titel van de bachelorproef, doel van de studie, beschrijving van de studie en wat er verwacht werd van de deelnemer. De deelnemers namen deel op vrijwillige basis en konden op elk ogenblik de deelname stopzetten. Daarnaast werd er vermeld dat de gestelde vragen over de beleving van zorgmassage ging gaan, dat het verdere verloop van de analyse en het verwerken van de resultaten tot januari 2022 liepen en dat deelnemen aan het onderzoek geen kosten met zich meebrengt en er werd geen vergoeding voorzien voor de deelnemers. De anonimiteit van de deelnemers werden behouden door enkel de eerste letter van de voornaam te gebruiken. Na het verwerken van de data door de onderzoeker werden de opnames onmiddellijk verwijderd.

Vooraf aan de start van het interview werd *het toestemmingsformulier* (zie bijlage E) overlopen en ingevuld door de respondent. Dit toestemmingsformulier werd ondertekend door zowel de deelnemer als de onderzoeker. Hierin gaf de deelnemer het akkoord om deel te nemen aan het onderzoek, dat hij vooraf geïnformeerd werd, dat hij vragen heeft kunnen stellen over het onderzoek, dat hij heeft kunnen nadenken over zijn deelname en dat hij recht heeft op het intrekken van zijn toestemming.

Nadat alle documenten overlopen en ondertekend waren vond de start van het interview plaats waarbij de onderzoeker eerst de inleidende vragen stelde om de demografische gegevens in kaart te brengen en daarna overging tot de vragen over de beleving van zorgmassage.

Het eerste interview werd afgenomen op de thuislocatie van de deelnemer. Deze locatie werd gekozen door de deelnemer zelf, namelijk een kankerpatiënt. Op deze plaats voelde de deelnemer zich comfortabeler om over het kwetsbare onderwerp te praten. Met de tweede patiënt werd afgesproken om het interview online te laten doorgaan vanwege de conditie van de patiënt zelf. Na deze twee interviews was het opmerkelijk dat er overbodige vragen werden gesteld. In de resterende interviews werd het reeds opgemaakte interviewschema gebruikt als rode draad maar niet alle vragen werden bevraagd. Per interview en deelnemer werd op het moment zelf bepaald welke vragen nog relevant waren om te stellen.

2.4. Analyses

Hieronder een beschrijving hoe de interviews via thematische analyse geanalyseerd werden.

- I. Data-preparatie: Eerst werden alle interviews verbatim en anoniem uitgeschreven in transcripten (zie bijlage F).
- II. Transcripten: In deze stap werden alle transcripten herlezen en werden alle nietsbetekenende informatie geschrapt (zie bijlage G).
- III. Data-reductie: De overgebleven belangrijke informatie werd opgedeeld in fragmenten door deze in een tabel te ordenen en deze te labelen met labels (zie bijlage H).
- IV. Fragmenteren en open coderen: Vanaf deze stap startte de data-analyse. Hier werden labels zoals *gelukzalig gevoel* of *keek er naar uit* aan de fragmenten toegewezen (zie bijlage I). Deze labels vatten de fragmenten samen. Ieder label werd aan een sub thema toegewezen zoals “gelukzalig gevoel” bij het sub thema *Emoties* of “keek er naar uit” bij het sub thema *Motivatie*. Gelijkaardige labels werden samengevoegd.
- V. Axiaal coderen: In deze voorlaatste stap werden de geordende labels in thema’s samengevat zoals *Emoties na zorgmassage* of *Motivatie vooraf zorgmassage* (zie bijlage J).
- VI. Selectief coderen: In de laatste stap werden alle thema’s geordend in kernthema’s (zie bijlage K). Het thema “Emoties na zorgmassage” behoorde tot het kernthema, *Gevolgen*. Het thema “Motivatie vooraf zorgmassage” behoorde tot het kernthema, *Verwachtingen*. Aan de hand van deze laatste tabel werd er na gegaan of er wel degelijk een positieve reactie is op het lichaam, zowel fysiek als mentaal, of de kankerpatiënten neveneffecten ervaarden tijdens de lockdown door Covid-19, en of er een gelijkheid is tussen de patiënten en de zorgmassieurs hun verwachtingen van zorgmassage.

3. Resultaten

Aan de hand van vier kernthema's: gewaarwording, gevolgen, verwachtingen en context konden de resultaten geanalyseerd worden. In de volgende geïllustreerde tabellen werden per kernlabel de codering referenties vermeld. Hierbij kunnen we aflezen hoeveel keer een thema aanbod kwam. Een (-) wil zeggen: het aantal negatieve uitspraken. De (+) staat voor het aantal positieve uitspraken en de N betekent de aantal neutrale antwoorden.

3.1 Gewaarwording

Het kernthema "gewaarwording" representeert de verschillende uitspraken van de respondenten over de gewaarwordingen tijdens zorgmassage. Dit werd opgedeeld in ervaren emoties, gedachten en de lichamelijke beleving of de fysieke beleving (zie tabel 3). Deze resultaten bieden deels een antwoord op de hoofdonderzoeksvraag "*Hoe beleven kankerpatiënten in Vlaanderen zorgmassage?*" en op de deelvragen "*Wat zijn de psychische en fysieke voordelen die patiënten in de praktijk ervaren?*" en "*Ervaren patiënten de voordelen van zorgmassage zoals de zorgmasseurs die verwachten?*"

Tabel 3

Overzicht bevroegde thema's over de gewaarwordingen tijdens zorgmassage.

Gewaarwording	Codering referenties		
	2-	50+	3N
Emoties	2-	26+	2N
Gedachten		10+	
Lichamelijke beleving		14+	1N

Emoties.

Alle vijf de deelnemers spraken over het ervaren van een gelukkig gevoel tijdens de zorgmassage. Drie deelnemers spraken over het oproepen of losmaken van emoties. Dit werd vier keer vermeld tijdens de interviews, steeds als een positieve referentie. Twee deelnemers gaven aan dat zorgmassage een moment was waar zij zich belangrijk voelden.

"Dat zij gewoon het goede gevoel enorm appreciëren want zij zijn ongelooflijk dankbaar nadien en de meeste hebben echt inderdaad een wauw gevoel, een het-is-zalig-gevoel." (Zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

“Een zalig gevoel. Ze zijn bezig met u. ’t Is aangenaam. Dat was relaxerend voor mij, voor mijn eigen, zo ontspannend. Ik had daar zoveel deugd van. Een zalig gevoel. Nu zijn ze een keer bezig met u. De tijd dat ge kanker hebt wordt ge geleefd en op dat moment gaan zij nu een keer zorgen voor u. Dan voelde ik mij belangrijk.” (Patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

Het woord “lichtpuntje” werd door vier deelnemers uitgesproken. Zij vonden zorgmassage een lichtpuntje in een donkere periode.

“Dat je uit die negativiteit, uit die somberheid getrokken zijt, dat je toch een lichtpuntje, een warm gevoel hebt.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

De twee negatieve uitspraken tijdens de interviews gingen over het voelen van schaamte. Twee personen spraken over het ervaren van schaamte tijdens zorgmassage. Deze schaamte had betrekking op vrouwelijke patiënten met een verwijderde borst.

“In het begin heb ik dat wel beetje moeten wennen, van hup een handdoek rapper naar mij pakken. Ja, ge ligt niet gans bloot maar tuurlijk ziet ze dat wel want ze moet hier ook masseren.” (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, verwijderde borst)

Gedachten.

Twee deelnemers spraken over zorgmassage als een moment om de negatieve gedachten te kunnen loslaten.

“Ge zit dan efkes voor die twintig minuten dat je bezig zijt, zijt je efkes weg. Efkes met je gedachten dat je niet meer zit met wat je hebt en in welke situatie dat je momenteel zit. Dat vergeet je efkes.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

“Tijdens dat uurtje dat je die zorgbehandeling krijgt, ga je misschien efkes op iets anders mogen concentreren dan het idee ik voel mij niet goed, ik ben moe, ik zou dat willen doen maar ik heb geen energie... je moet hier niks! Gewoon iets ondergaan dat

hopelijk aangename gewaarwordingen vanuit uw eigen lichaam genereert.”
(zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

Één deelnemer gaf aan dat zorgmassage hoop en zelfvertrouwen gaf naast de steeds beangstigende gedachten die patiënten kunnen ervaren.

“De gedachte ‘k ga het niet halen dat is heel negatief en beangstigend om dan een moment van welzijn te mogen ervaren... Dat geeft hoop, geeft zelfvertrouwen, dat geeft harmonie! Ja! ‘k Denk dat dat heel belangrijk is als tegengewicht in zo ‘n beangstigend gevoel dat die constant moeten hebben.” (zorgmasseur 2, 1,5jaar ervaring)

Lichamelijke beleving.

Drie deelnemers vertelden dat zorgmassage fysiek een goed gevoel gaven. Daarnaast benoemden twee deelnemers dat de pijn verlichtte en soms de zorgmassage de pijn volledig wegnam.

“Omdat u dat zoveel deugd doet, omdat je je zoveel beter voelt erna. Vrij. Gelijk ge komt daarbuiten en ge voelt u herboren.” (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

“Dat verlichte toch wel de punten op mijne rug waar dat ik zeer had. ‘k Zeg het u, die pijn... ja, dat ze niet wegpakten maar toch voor een tijdje konden verzachten.”
(patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

“De pijn die ze kunnen voelen is soms echt weg, maar echt weg! Dat de zorgmassage de pijnprikkel overstemd, dus de pijn verlicht en de pijn kort na de zorgmassage weg neemt en zo de mensen in die flow blijven en dat ook efkes dienen dag zo kan blijven.”
(zorgmasseur 3, 6 maanden ervaring)

3.2 Gevolgen

Het kernthema “gevolgen” representeert de verschillende uitspraken van de respondenten over de gevolgen van zorgmassage, de periode na het krijgen van een zorgmassage. Dit werd opgedeeld in ervaren emoties, verandering in gedachten en zelfbeeld, gemoedstoestand en motivatie, de duur van mentale en fysieke effecten, verandering in uitstraling en invloed op het genezingsproces (zie tabel 4). Deze resultaten bieden deels een antwoord op de hoofdonderzoeksvraag “*Hoe beleven kankerpatiënten in Vlaanderen zorgmassage?*” en op de deelvragen “*Wat zijn de psychische en fysieke voordelen die patiënten in de praktijk ervaren?*” en “*Ervaren patiënten de voordelen van zorgmassage zoals de zorgmasseurs die verwachten?*”

Tabel 4

Overzicht bevroegde thema's over de gevolgen na zorgmassage.

		Codering referenties		
Gevolgen		12-	59+	3N
	Emoties	1-	17+	
	Verandering in gedachten en zelfbeeld	5-	8+	2N
	Gemoedstoestand en motivatie		11+	
	Duur mentale en fysieke effecten	3-	9+	
	Veranderingen uitstraling		9+	1N
	Invloed op genezingsproces	3-	5+	

Emoties.

Twee deelnemers vertelden dat de stress afnam na een zorgmassage. Één negatieve referentie kwam vanuit een deelnemer die zei dat de blijvende stress voor herval overheerste. Vier deelnemers gaven aan dat na de zorgmassage de patiënten zich vrolijker voelde waarvan één deelnemer sprak over een korte duur van verlichting door de weerkerende pijn.

“Ja dat gaf al een goed gevoel dus in uw hoofd ben je helderder van het ziet er weer goed uit, ge zijt content!” (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

“Daarvoor, omdat je al zo negatief zijt, zijde een beetje... Grumpy. Mijn gezin zag wel aan mij en hoorde wel aan mijn reacties dat het mij had deugd gedaan want ge zijt vrolijker... Toch voor een kleine periode, dat blijft niet duren hé. Kort daarachter begint die pijn weer te komen.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Vier deelnemers gaven aan dat de patiënten na een zorgmassage zich voelden schitteren. Bij de ene persoon was de duur van dit effect korter dan bij de andere deelnemers. Een ander effect die drie deelnemers ervaarden was een verlichtend gevoel nadien.

“Zeker een week, acht dagen voelde ik mij schitteren en voelde ik mij zo goed!”

(patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

“Ik heb ook mensen die zeggen ik tel de dagen af om terug te komen. Dat ze weten van dat doet hier echt deugd, ik haal daar veel uit, het verlicht mij”. (zorgmasseur 3, 6 maanden ervaring)

Verandering in gedachten en zelfbeeld.

Vier deelnemers geven aan dat er positievere gedachten in het hoofd van de patiënten spelen na de zorgmassage.

“Op ’t moment achter dat je ze gekregen hebt voel je je wel veel beter. Dus als je je veel beter voelt, voel je je beter in je hoofd ook. En als je je beter in je hoofd voelt, zijn je gedachten ook beter.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

“Zorgmassage geeft hun een heel duidelijke verbinding terug met dat lichaam en de kracht van hun lichaam, hun vitaliteit. Het feit dat zij die positieve gewaarwordingen, gedurende die drie kwartier voelen, geeft hun de moed om te vechten voor hun leven.” (zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

De negatieve referenties gaan over het hebben van een laag zelfbeeld. Twee deelnemers gaven aan dat hun zelfbeeld laag was. Één deelnemer vond dat het zelfbeeld er niet beter op werd door de zorgmassage. Daarentegen gaf de zorgmassage haar wel voor een stuk meer zelfzekerheid door de uiterlijke veranderingen waar zorgmassage voor zorgde. De andere persoon merkte een gigantisch verschil op het moment zelf.

“Je mag niet vergeten, je wordt elke dag met jezelf geconfronteerd in de spiegel. Dat is iets dat nooit zal voorbijgaan. Ik zou veel liever mijn tanden terug hebben dan mijn borst.” (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

“Op ’t moment zelve voelde wel dat je een stuk beter zijn. Ge voelt u wene n persoon. Anders ligde daar mee al die pijn... En ge voelt u wegtrekken in die bedde. Het moment dat ze bezig zijn voelde u beter in u vel. ’t Is raar hoe dat ik het moet zeggen: je blijft even ziek, je blijft pijn hebben achteraf maar op ’t moment zelve is datte een gigantisch verschil.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Gemoedstoestand en motivatie.

Drie deelnemers gaven aan dat de patiënten na zorgmassage zich in een betere gemoedstoestand bevonden.

“Ik krijg feedback zoals: goed gezind zijn, iemand die mij ook zei het tovert spontaan een glimlach op mijn gezicht, zie mij lachen, ik kan het niet tegenhouden. Dus een lach dat wil zeggen dat er andere goede hormonen vrijkomen dus daar ben ik blij om hé.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

Drie deelnemers vertelden dat de patiënten gemotiveerder zijn na een zorgmassage. Één deelnemer gaat terug gaan zwemmen doordat zij zich weer beter voelt. De andere is ervan overtuigd dat dagelijkse zorgmassage een veel grotere boost zou geven dan steeds een periode zonder massage daartussen.

“Die paar keer heeft mij deugd gedaan maar moesten ze alle dagen komen dan ging ik daar veel meer goed uit gehaald hebben want ge ging dan alle dagen dienen boost gehad hebben. Nu gaat ge daar weer een hele periode van tussen uit hé.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Duur mentale en fysische effecten.

De duur van de mentale en fysische effecten bleken heel verschillend te zijn. Één deelnemer zei dat de effecten acht dagen nadien nog te zien of te voelen waren. Een andere deelnemer sprak over de duur van ongeveer twee à drie dagen.

“Het langste dat mij iemand gezegd heeft was tweedagen een half à drie dagen. Sommige de dag nadien ook nog. Vooral naar de tintelingen in voeten en vingers kan dat een verschil geven maar dat is individueel.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

“Wat ik wel heel vaak hoor is dat mensen die nacht dat volgt op de massage heel goed slapen. Dus dat is zeer waardevol in het recuperatieve proces, dat herstel! Die kwalitatieve slaap is voor mij het belangrijkste effect.” (zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

Een negatieve referentie ging over een korte duur van de verlichting van de pijn. Één deelnemer vond dat de pijn nadien al snel weer overheerste, met andere woorden dat het voornamelijk effect had op het moment zelf en een paar uur nadien.

“Ge kunt gij de pijn wel voor een paar uur een beetje verlichten maar ge kunt het niet wegpakken.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Veranderingen uitstraling.

Één deelnemer sprak over de veranderingen aan het uiterlijk. Zij vertelde dat er verschillen te zien zijn voornamelijk aan de gelaatsuitdrukkingen.

“Ge kunt dat zien aan die hun gelaatsuitdrukking. Die zijn rustiger, er zijn minder rimpeltjes en die huid is zachter.” (zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

Invloed op het genezingsproces.

Twee deelnemers beschreven de invloed van zorgmassage op het genezingsproces als niet doorslaggevend. Één deelnemer was ervan overtuigd dat er wel degelijk een invloed zou kunnen zijn op het genezingsproces wanneer de massage dagelijks zou kunnen toegepast worden.

“Nu ik het maar een paar keer gehad heb, ging dat nu niet een verbetering zijn naar mijn genezing toe. Maar pak nu dat ze zouden gezegd hebben, we bieden dat de mensen alle dagen aan en ge krijgt dat alle dagen peins ‘k wel dat dat dan wel een positief effect zou hebben op uw genezing. Daar ben ik wel van overtuigd! (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Twee deelnemers waren ervan overtuigd dat een positieve mindset wel het genezingsproces kan beïnvloeden.

“Ik ben er zelf wel van overtuigd dat een positieve mindset, een genezingsproces kan beïnvloeden. Terwijl een negatieve mindset eerder een negatieve invloed zal hebben. Het feit dat een patiënt daar zelf in gelooft doet er niet toe wat de wetenschap zegt. Het feit dat hij of zij daar positief tegenover staat, dat geeft hun veerkracht en veerkracht is zo veel waard in gelijk welk genezingsproces.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

“Als ge u psychologisch sterker en beter voelt dan gaat dat sowieso het genezingsproces helpen. Mensen die positief zijn ingesteld, die hoop hebben, die hebben meer kans om erdoor te komen.” (zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

3.3 Verwachtingen

Het kernthema “verwachtingen” representeert de verschillende uitspraken van de respondenten over de verwachtingen van de patiënten die zij ervaren vooraf een eerste en een tweede zorgmassage. Daarnaast werden ook de eigen verklaringen van de zorgmassieurs besproken om te kunnen antwoorden op de deelvraag “*Ervaren patiënten de voordelen van zorgmassage zoals de zorgmassieurs die verwachten?*” Dit kernthema werd opgedeeld in ervaren emoties, gedachten en motivatie, doel en werking van zorgmassage, eigen verklaringen over verandering in gedachten en de gewenste frequentie en de duur van de zorgmassage (zie tabel 5).

Tabel 5

Overzicht bevraagde thema’s over de verwachtingen van zorgmassage vooraf een eerste of tweede zorgmassage.

Verwachtingen	Codering referenties		
	11-	22+	6N
Emoties	5-	2+	1N
Gedachten en motivatie	2-	3+	
Doel en werking		11+	4N
Eigen verklaring gedachten	1-	6+	1N
Gewenste frequentie en duur	3-		

Emoties.

De negatieve referenties hebben betrekking tot de emoties vooraf een eerste zorgmassage. Drie deelnemers gaven aan dat patiënten vaak bij de eerste zorgmassage zenuwachtig of argwanend zijn. Zij nemen aan dat dit vooral door angst voor het onbekende komt. Twee deelnemers deelden mee dat er voornamelijk enthousiasme was bij patiënten die voor een tweede keer een zorgmassage lieten doen.

“In het begin zijn ze soms een beetje zenuwachtig omdat ze niet goed weten wat hun te doen staat. De tweede keer komen ze binnen en zeggen ze: hier heb ik naar uit gekeken of ik ben blij dat het aan mij.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

“De eerste keer dat ze op een massagetafel gaan liggen kan dat nogal intimiderend overkomen of dat kan zowat spannend zijn. Dat kan zowel een positieve opwindning zijn als naar bepaalde angst van: hoe gaat dat hier gebeuren, hoe gaat dat voelen voor mij om aangeraakt te worden door vreemde handen.” (zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

Gedachten en motivatie.

Één deelnemer geloofde voordien niet in de meerwaarde van zorgmassage, dit door de gedachte dat massages niet voor mannen dient. Na een eerste zorgmassage kon diezelfde deelnemer niet wachten op een volgende massage.

“k Zatte dan al 27 jaar in den bouw. Als bouwvakker ga je niet voor een massage gaan hé (lacht). Tis toch! (Lacht verder). k' Zeg het gelijk of dat is hé. Dus ik vond dat dat niet voor echte venten was. Dat vond ik toen hé.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

“t Zat toch in mijn achterhoofd van: 't Is te hopen dat ze niet lange meer wacht voor were te keren (lacht).” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Doel en werking.

Twee deelnemers gaven aan dat zorgmassage als doel heeft om de personen met zichzelf opnieuw in contact te brengen.

“De intentie is namelijk dat je die persoon met zichzelf verbindt. Met zijn of haar lichaam en met de positieve gewaarwordingen die daar door jouw aanraking uit voort komen. Je bent zoveel meer dan alleen kanker. Dat je daarmee terug contact kan maken. Dat ge terug verbinding maakt met heel uw zijn en niet met dat stukske dat ziek is.”
(zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

“Om het emotionele en het rationele een plaats te geven brengen we de patiënt echt in een zen modus en dat is de bedoeling om daar het evenwicht tussen lichaam en geest te bereiken.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

Twee deelnemers spraken over de patiënt zich goed te laten voelen door de patiënt met zachtheid te behandelen. Daarnaast werd er ook door diezelfde twee deelnemers gesproken om een moment van zelfzorg te creëren.

“Ik heb al meerdere patiënten gehad die beginnen wenen maar dat is goed dat dat er een keer uitgeraakt die emoties. Het is eigenlijk een stuk zelfzorg. Naast het therapeutische van ook de mentale aandacht te geven en het lichamelijke de zelfzorg te geven.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

“Je wordt met zachtheid behandeld. Niet met ruwe kracht dus iemand is lief voor jou, je bent het waard!” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

Er was sprake over een positieve piek in een dalende welzijnslijn waarbij één deelnemer vertelde dat zij een positief piekmoment en een moment van ontspanning wil creëren.

“Om toch eigenlijk in die dalende welzijnslijn toch een positieve piek te mogen ervaren vanuit uw eigen lichaam. Dat u op dat moment niet prettig doet voelen daarom ben ik een grote voorstander van zorgmassage tijdens de chemobehandelingen.”
(zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

“Wat willen we hier bereiken? Een moment van ontspanning, een moment van aangename aanraking. Geen genezing, geen hocus pocus, geen curatief behandeling maar wel echt een ondersteunende behandeling.” (zorgmasseur 2, 1,5 ervaring)

Eigen verklaring gedachten.

Één deelnemer gaf aan dat zorgmassage kan zorgen voor bewustwording van de situatie en dat het een eerste stap is richting eigen lichaamsbewustzijn. Daarnaast zei diezelfde deelnemer dat zorgmassage een cruciaal moment kan zijn voor mensen die in een negatieve spiraal zitten en nood hebben aan ontzorging.

“Ik heb er wel gezien die emotioneel zijn hé maar dat is emotioneel op een positieve manier van 't kan er een keer uit van: ja, 't heeft mij deugd gedaan, dit heb ik gemist of dit mis ik of ik ben er nu bewust van wat er aan 't gebeuren is. 't Is ook een beetje bewust worden.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

“Mensen die het efkes niet meer zien zitten, die zo in een negatieve spiraal zitten. Dat ze die aandacht gekregen hebben en het gevoel hebben dat ze er weer efkes tegenaan kunnen. Dat het hen weer moed gegeven heeft. Dat ze het een beetje ontzorging gegeven heeft.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

De gewenste frequentie en duur

Twee deelnemers vonden de frequentie en de duur van de zorgmassage te weinig en te kort.

“Ge ligt daar al zodanig negatief, ge hebt al zodanige veel tegenslag, ge hebt van alles dat je maar kunt peinzen, alles wa da je ziet is negatief en uit zulke 't wadde is dat dan het enigste positieve dat je zegt van: daar heb ik nu echt keer deugd van” en dan vind ik dat wel kort, die twintig minuutjes dat dat dan weer voorbij is. Ge valt dan direct weer in die negativiteit.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

3.4 Context

Het kernthema “context” representeert alle bijkomende relevante informatie die tijdens de interviews verworven zijn. Dit kernthema is opgedeeld in: mening zorgmassage als gebeurtenis, toegankelijkheid, drempelverlagende factoren, voorwaarde zorgmasseur, verbinding met zorgmasseur, ziekenhuis als locatie, communicatie ziekenhuis, motivatie naar andere kankerpatiënten en mening stopzetting covid-19 (zie tabel 7). Dit laatste thema kan een antwoord bieden op de deelvraag: *“Hoe hebben de veiligheidsmaatregelen door covid-19, het stopzetten van de zorgmassage, de gezondheid van de patiënten beïnvloed?”*

Tabel 7

Overzicht verworven bijkomende informatie over zorgmassage

Context	Codering referenties		
	28-	25+	42N
Mening zorgmassage als gebeurtenis	1-	7+	
Toegankelijkheid	5 -	2+	3N
Drempelverlagende factoren		3+	11N
Voorwaarde zorgmasseur	1-	2+	11N
Verbinding met zorgmasseur		3+	3N
Ziekenhuis als locatie	1-	4+	3N
Communicatie ziekenhuis	5-	1+	7N
Motivatie naar ander kankerpatiënten		3+	1N
Mening stopzetting Covid-19	6-		3N

Mening over zorgmassage als gebeurtenis.

Twee deelnemers vertelden hoe zij de zorgmassage als een positief moment hebben ervaren.

“Ik was daar zeer tevreden mee! Ik heb dan ook een keer den andere kant van de kliniek gezien want 't is niet altijd slecht 't kan ook een keer goed zijn.” (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

“Die massage is een geschenk geweest dat ik gekregen heb. Dat heeft geen wonderen verricht maar op het moment zelve was dat wel... ge moet da met u twee handen aanpakken want ge hebt daar vree veel deugd van.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

“De meeste dingen da ik mij herinner zijn allemaal negatief in die periode. Dat is een hele zware periode. De enigste goeie momenten dat is ja, die massages dat ik kreeg en ook een goed moment dat ik gehad heb was toen de diëtiste keer kwam mee een stukske toarte.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Toegankelijkheid.

Één deelnemer was eerder gekend met massages waardoor de drempel lager was tot zorgmassage. Twee deelnemers waarvan een mannelijke deelnemer aan gaf dat de drempel hoger ligt voor mannen om een zorgmassage te laten doen. Daarnaast was er één deelnemer die vond dat de drempel tot zorgmassage hoger ligt als de patiënt zichzelf moet verplaatsen.

“Ik kende dat al hé. Dat ga ik mij nu niet laten ontnemen zoiets waar je verzorgd van wordt en dat je achteraf ziet hoe beter dat je er uit ziet.” (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

“Allé nen volwassen vent moeten ze hier een massage komen geven, k’ ging gezegd hebben ge zijt op ulder hoofd gestekt zekere.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

“Ook al is dat voor hun weer een extra drempel want als ge u niet goe voelt dan stapte niet in den auto als ge misselijk zijt.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

Drempelverlagende factoren.

Twee deelnemers gaven aan dat het introduceren van zorgmassage in inloophuizen drempelverlagend werkt. Op die manier leren de patiënten zorgmassage kennen vooraf ze het zelf ervaren hebben.

*“Er worden daar introducties gegeven en ze mogen 1x gratis zorgmassage krijgen maar het is niet de bedoeling da elke keer dezelfde personen dat krijgen.”
(zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)*

“Ze worden den eerste keer ook al een beetje warm gemaakt door uitleg die ze krijgen van wat zorgmassage eigenlijk inhoudt. Dus eigenlijk hebben ze al een klein beetje info en mensen horen dat ook van elkaar hé van: Oh ik heb dat al nen keer gehad, ge moet dat eens laten doen en dat gaat deugd doen en zo komen ze meestal bij mij maar ik voel wel dat ze meestal nog moeten ondervinden en als ze weggaan, ja dan zijn ze nog meer overtuigd!” (zorgmasseur 3, 6 maanden ervaring)

Één deelnemer had het over zichzelf gaan voorstellen in het ziekenhuis en uitleg geven over zorgmassage. Sommigen zien de zorgmassage bij hun kamerpatiënt en anderen bedenken zich op een later moment. Wanneer ze een korte massage van de benen hebben gekregen is de drempel lager om te kiezen voor een volledige lichaamsmassage. Één deelnemer vertelde dat het gebeurt dat patiënten hun ervaring willen delen met hun kinderen door zelf de massage uit te voeren op hun kinderen.

“Als ze mij of een collega al gehad hebben voor de benen dan weten ze wat het al dan niet kan doen en dan gaan ze de stap gemakkelijker maken.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

“Ik ga de kamers binnen en ik zeg wie ik ben, wat ik doe en dan spreek ik ze individueel aan om te luisteren in hoeverre ik ze van dienst kan zijn of als ze zin hebben in zo een massage. Sommige zeggen neen, anderen zeggen na een paar keer van ‘k ga het toch doen. Anderen zeggen nadat ze het gezien hebben van een patiënt naast hen van Oh dat doet precies deugd, ja doet toch maar een keer en eens dat ze het ene keer gehad hebben en ze zien mij binnen komen gaan de handen al in de lucht van ik wil vandaag!” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

Voorwaarde zorgmasseur.

Één vrouwelijke deelnemer wou enkel een massage krijgen van een vrouwelijke zorgmasseur. Zij had het gevoel dat een vrouwelijke masseur meer begrip zou hebben voor haar situatie. Mocht het een mannelijke zorgmasseur geweest zijn dan verondersteld zij dat zij zich waarschijnlijk had teruggetrokken. Voor twee andere deelnemers speelde het geslacht van de masseur geen rol zolang de masseur het werk maar goed deed.

“Als dat een vrouw was had ik daar geen problemen mee maar moest dat nu een man geweest zijn zou ik dat niet gedaan hebben. Is dat een man dan ben ik al van oei, ik ben maar half vrouw niet meer in mijn hoofd. Ik ben een borst kwijt. Oei wat is dat hier? Begrijpte? Is dat een vrouw, is dat gemakkelijker.” (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

“Dat mocht gelijk wie zijn dat dat dan aanbracht. Mocht ik diene mens nu were tegenkomen ‘k zou nooit niet weten wie dat er mij gemasseerd heeft. Nee, omdat ik daar geen aandacht aan heb gegeven op het moment zelf. Ge zit zodanig tende. Diene mens komt toe en vraagt waar zou je willen gemasseerd worden? ‘k Zeg mijne rug. ‘k Heb mij op mijnen buik gelegd en ze is zij beginnen masseren en dat was zalig!” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Verbinding met zorgmasseur.

Twee deelnemers vonden dat de patiënten een vertrouwensband opbouwen met de zorgmasseurs tijdens de zorgmassage.

“Ge bouwt met de mensen door de zorgmassage ook nen vertrouwensband op, wat maakt dat zij rapper nen drempel kunnen overgaan als zich iets voordoet om te vertellen. Gewoon de lichamelijke aanraking gedurende een uur is voor mensen ook wel een belevenis van een drempel overgaan, een zeker vertrouwen. Hun lichaam en vertrouwen geven ze ergens een stuk aan mij.” (zorgmasseur 3, 6 maanden ervaring)

Ziekenhuis als locatie

Één deelnemer gaf aan dat het een pluspunt was dat de zorgmasseurs tot aan het ziekenhuisbed kwamen. Bij één deelnemer werd er geen aparte ruimte voorzien om de zorgmassage uit te voeren. Dit vond die deelnemer niet aangenaam. Een andere persoon vertelde dat er in haar ziekenhuis wel gebruik gemaakt werd van een aparte relaxerende ruimte.

“Ze kwamen tot aan mijn bed dus ‘k moest mij niet verplaatsen. Dat is wel het positieve eraan. Dus nen mens die ziek is gaat al nie geirn van de ene plekke naar de andere plekke... Dat was wel geestig dat zij zelf naar u toe komen. Ook een vree pluspunt dadde.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

“Weet je wat er ook ambetant was? Dat ze geen kamertje kreeg om dat te doen. Dat moest bijvoorbeeld op een leegstaand bureau gebeuren en dat was ook niet aangenaam. Ik vond dat niet leuk. Dat was te rommelig voor mij.” (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

Twee deelnemers vonden het goed dat zorgmassage werd aangeboden in het ziekenhuis. Één deelnemer vindt het een minpunt dat dit gratis gebeurt. Hierdoor verliest zorgmassage zijn waardevolle indruk.

“Ze vinden het fijn dat het ziekenhuis via vrijwilligers dat aanbiedt en ze zijn daar zeer dankbaar voor.” (zorgmasseur 1, 3 jaar ervaring)

“Het feit dat er al vrijwilligers worden toegelaten in ’t ziekenhuis die dat mogen geven lijkt mij al wel een hele goeie zaak. Daarnaast lijkt het mij wel een slechte zaak dat dat gratis wordt gegeven want wat gratis is, is bij uitstek niet waardevol. Dat geeft een niet waardevolle indruk en de waarde van zorgmassage wordt daardoor geminimaliseerd.” (zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

Communicatie ziekenhuis

Negatieve referenties gingen over de communicatie vanuit het ziekenhuis over zorgmassage. Twee deelnemers vonden dat ze te weinig informatie kregen over zorgmassage.

“Die hebben daar niks over gezegd! Het enige wat ze daarover hebben gezegd want ik wist dat niet. Ik wist zelf niet dat dat bestond, echt niet! Hoeveel chemo’s hebde gij gehad? Ah 6. Ah dan hebde gij recht op 6 gezichtsmassages. Ah ja dat was alles. (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

“’k Heb het aangeboden gekregen maar veel te late hé. ‘k Vind achter een tijd, ze hadden dat veel beter veel eerder gedaan.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Één deelnemer vond dat zorgmassage inclusief in het programma moet zitten.

“’k Vind ten eerste dat ze dat in ’t programma zelve moeten alsan zetten.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

Mening stopzetting Covid-19.

Drie deelnemers vonden de stopzetting van zorgmassage geen goede zaak. Één deelnemer vond het niet zo erg omdat de angst om besmet te worden met corona groter was dan de wil om zorgmassage te krijgen. Één deelnemer vertelde dat de zorgmassages in het ziekenhuis mochten blijven doorgaan mits een aantal maatregelen.

“Ja ik kan mij dat voorstellen dat dat niet voor mee te lachen is ze, echt niet! Nu zelf op ’t moment, ikzelf ben zeer bang voor corona. Ik zou dat niet erg gevonden hebben.” (patiënt 1, vrouw, 64 jaar, borstkanker hormonaal)

“Ja dat moet niet geestig zijn. Dat zijn dingen die positief zijn. Ge kijkt daar naar uit naar zulke 't wadde. 't Is maar twintig minuten maar tis twintig minuten dat je positiviteit hebt en dat je u genot ervan hebt. Dus dat wegpakken dan is er niet veel meer over hé.” (patiënt 2, man, 48 jaar, acute leukemie)

“Ik denk dat dat op diene moment het wel net wat zwaarder kunnen gemaakt hebben. Daar waar zorgmassage het verlichtende kan brengen. Denk ik, als ge dat niet heb en ge hebt al de neiging om een klein beetje te zakken dan denk ik dat dat net is, net iets kan zijn dat u nog wat meer doet zakken. Mensen die nadien dan terugkwamen zeiden ook onmiddellijk van ik heb dat gemist en dat ze echt wel zeiden van ik voel dat dat met mij iets doet dat ik mij wat zwaarmoediger voelde.” (zorgmasseur 3, 6 maanden ervaring)

Één deelnemer sprak over de patiënten toestemming geven om zichzelf aan te raken. Door middel van online videogesprekken met de patiënten gaf de zorgmasseur tips om zichzelf te masseren en zichzelf te leren aanraken.

“Diegene die toestaan dat ze aangeraakt worden die kunnen ook toestaan dat ze zichzelf aanraken. Dat is u ergens het mandaat geven om genot te ervaren”.
(zorgmasseur 2, 1,5 jaar ervaring)

4. Conclusie en discussie

In deze bachelorproef werd een kwalitatief onderzoek gedaan naar de beleving van zorgmassage bij kankerpatiënten met als onderzoeksvraag: *“Hoe beleven kankerpatiënten zorgmassage in Vlaanderen?”*. Aan de hand van een thematische analyse werden via semi-structureerde interviews vijf respondenten bevraagd over hun ervaring en beleving bij zorgmassage. Door een te kleine steekproef kunnen de resultaten niet gegeneraliseerd worden.

4.1 Antwoorden op de onderzoeksvragen

“Hoe beleven kankerpatiënten in Vlaanderen zorgmassage?”

Uit dit onderzoek kunnen we afleiden dat zorgmassage een overwegend positief effect heeft op het mentale en fysieke welzijn van de patiënt zowel tijdens als na de zorgmassage. Tijdens de zorgmassage wordt een gelukkig gevoel ervaren zowel volgens de patiënten als volgens de zorgmassagers. Een zorgmassage wordt beschreven als een lichtpuntje in een donkere periode waarin negatieve gedachten tijdelijk vergeten kunnen worden. Gevoelens van schaamte kunnen ook voorkomen tijdens zorgmassage. Bijvoorbeeld sommige vrouwelijke patiënten kunnen schaamte ervaren door een verwijderde borst.

Na de zorgmassage wordt een verlichtend gevoel ervaren. Bij sommige patiënten wordt pijn een stuk minder gevoeld na een zorgmassage dan voordien. Soms wordt zelfs de pijn tijdelijk volledig weggenomen. De ene patiënt ervaart minder stress nadien. De andere ervaart een overheersende blijvende stress. Bijvoorbeeld stress die ontstaat vanuit angst voor herval wanneer de zorgmassage plaatsvindt na genezing. Na een zorgmassage is de gemoedstoestand van de patiënt beter. De patiënten beleven positievere gedachten dan voordien. Er zijn tegenstrijdige bevindingen over de invloed op het zelfbeeld. Zorgmassage zorgt voor de ene patiënt een gigantisch verschil op het zelfbeeld op het moment van de massage zelf. Tevens heeft zorgmassage voor andere patiënten geen invloed op het zelfbeeld. Nadien kan het zelfbeeld wel een boost krijgen wanneer zorgmassage uiterlijke veranderingen teweegbrengt bij de patiënt. De duur van deze effecten is zeer afhankelijk per individu. We kunnen zeggen vanuit dit onderzoek dat de effecten meerdere dagen worden ervaren.

Uit de cijfers kunnen we afleiden dat er merendeels positieve referenties zijn. Bij de gewaarwordingen tijdens zorgmassage zijn er 50 positieve referenties gegeven en slechts twee negatieve en drie neutrale. Daaruit kunnen we concluderen dat er meer goede gewaarwordingen ervaren werden dan negatieve. Over de gevolgen van zorgmassage zijn er 59 positieve, 12 negatieve en drie neutrale referenties. Hieruit kunnen we zeggen dat er meer positieve uitspraken waren over de gevolgen van zorgmassage dan negatieve. De verwachtingen vooraf zorgmassage bevat 22 positieve referenties, 11 negatieve en vijf neutrale. Hier zien we een daling van de positieve verwoordingen. Deze daling heeft betrekking tot het meer ervaren van negatieve emoties vooraf een eerste zorgmassage.

“Wat zijn de psychische en fysische voordelen die patiënten in de praktijk ervaren?”

Uit dit onderzoek kunnen we afleiden dat de patiënten meer psychische dan fysische voordelen ervaren. Één van de psychische voordelen die patiënten ervaren volgens zorgmasseurs is het kunnen loslaten van verdrongen emoties. Bijvoorbeeld sommige patiënten laten tijdens een zorgmassage hun diepste verdriet los waardoor zij beginnen te huilen. Een tweede psychisch voordeel is dat zorgmassage hoop en zelfvertrouwen kan geven. Bijvoorbeeld sommige patiënten die heel negatieve of beangstigende gedachten ervaren kan zorgmassage bij hen hoop en zelfvertrouwen stimuleren. Zorgmassage zorgt voor een betere gemoedstoestand met positievere gedachten dan voordien. Zorgmassage reduceert voor sommige patiënten de stress waardoor zij nadien een verlichtend gevoel ervaren

De fysische voordelen die patiënten ervaren is het beleven van een goed gevoel en de verlichting van de lichamelijke pijn. Bijvoorbeeld sommige patiënten voelen zich herboren na een zorgmassage. Dit geeft hun fysiek een goed gevoel. Fysieke pijn wordt door zorgmassage verlicht en kan zelfs tijdelijk volledig weggenomen worden.

“Ervaren patiënten de voordelen van zorgmassage zoals de zorgmasseurs die verwachten?”

We kunnen afleiden uit dit onderzoek dat er een zekere gelijkenis is tussen de verwachtingen van de zorgmasseurs en wat er gerealiseerd wordt in de praktijk, bij de patiënten. Zowel volgens de patiënten als volgens de zorgmasseurs wordt zorgmassage ervaren als een gelukkig gevoel en een lichtpuntje of een positieve piek in een dalende welzijnslijn. Negatieve gedachten worden losgelaten en vervangen door positieve gedachten. De fysieke pijn wordt verlicht op

het moment van de zorgmassage en kort nadien. Volgens de zorgmassieurs en sommige patiënten vermindert zorgmassage de stress waardoor patiënten een verlichtend gevoel ervaren. Na een zorgmassage voelen de patiënten zich schitteren en ervaren ze een betere gemoedstoestand. Sommige patiënten zijn gemotiveerder nadien en zien veranderingen in het gelaat zoals de zorgmassieurs op hopen. De zorgmassieurs verwachten onrechtstreeks een invloed op het genezingsproces door een positieve mindset van de patiënt. Patiënten die een mentale boost ervaren tijdens en na een zorgmassage en wanneer negatieve gedachten zich vervangen door positieve gedachten dan ervaart de patiënt een positieve mindset.

“Hoe hebben de veiligheidsmaatregelen door covid-19, het stopzetten van de zorgmassage, de gezondheid van de patiënten beïnvloed?”

Er is geen duidelijk antwoord naar voor gekomen in dit onderzoek op deze deelvraag. Wat we wel kunnen afleiden is dat de patiënten begrip hebben voor het besluit om zorgmassages tijdelijk stop te zetten om zo geen extra risico te nemen om het virus op te lopen. Daarnaast konden zorgmassages in sommige ziekenhuizen doorgaan mits enkele veiligheidsmaatregelen. Voor de patiënten die geen zorgmassages konden krijgen in ziekenhuizen werd een positief moment waar zij naar uit keken, weggenomen. Voor patiënten die bijvoorbeeld de zorgmassage als mentale boost nodig hebben, maakt het stopzetten van de zorgmassages het voor deze patiënten nog harder. Een alternatief dat aangeboden kan worden is het leren aanraken van zichzelf als vervanging van de zorgmassage.

4.2 Vergelijking met de literatuur

Vanuit het onderzoek van Nebel Pederson en Emmers-Sommer (2012) werd gesteld dat aanvullende therapieën zoals zorgmassage kunnen voldoen aan zowel de fysieke, psychologische, emotionele en spirituele behoeften van de patiënten. In dit onderzoek kunnen we vaststellen dat zorgmassage bij de deelnemende patiënten voldoet aan de verschillende behoeften. Er was onder andere sprake over het verlichten van fysieke pijn, het ervaren van een gelukkig gevoel, het losmaken van verdrongen emoties en het bewust worden van eigen lichaam en situatie.

Enkele deelnemers gaven aan dat zorgmassage wel degelijk een verlichtend effect had op spierpijn en rugpijn en ook wel dat het soms de pijn tijdelijk volledig wegnam. Voor de meeste deelnemers was zorgmassage een moment dat de psychologische stress reduceerde. Daarnaast werd er aangehaald dat de nacht die volgt op de zorgmassage, de patiënten een betere nachtrust ervaren. Net zoals in het onderzoek van Rapaport, et al. (2010) werd aangetoond dat zorgmassage als behandeling kan gebruikt worden voor spierpijn, rugpijn, hoofdpijn, slapeloosheid, psychologische stress, angst en depressie.

In de onderzoeken van Hernandez-Reif, et al. (2000) en Field, et al (2006) werd er gezegd dat massage kan dienen als aanvullende behandeling wanneer het lichaam en de geest verstoord is. In dit onderzoek werd aangehaald dat zorgmassages bij mensen met kanker een eerste stap is richting eigen lichaamsbewustwording en dat de patiënten hierdoor contact kunnen maken met de gezonde cellen in hun lichaam en niet enkel het zieke gedeelte in het lichaam.

Enkele deelnemers gaven aan dat voornamelijk stress op het moment zelf van de zorgmassage reduceerde. Dit was te zien aan de spiertonus en aan de gelaatsuitdrukkingen. Net zoals in de studies worden aangetoond van Field, et al. (2010) en Field, et al. (1992) dat massage een reducerend effect heeft op stresshormonen. Evenzeer werd in hetzelfde onderzoek aangetoond dat de gemoedstoestand veranderde na een zorgmassage. Ook in dit onderzoek werd aangehaald dat zorgmassage voor een vrolijkere en lichtere gemoedstoestand zorgde nadien. Tevens werd er aangehaald dat de zorgmassage kan zorgen voor uiterlijke veranderingen zoals de huid die zachter is, minder rimpels dit ook doordat de stress verminderd en de huid die er beter uitziet. Dit werd in vorige onderzoek aangehaald door Patten, et al. (2013) dat massage een gezondere teint achter laat.

Wanneer patiënten kankervrij verklaard zijn ervaren zij later depressieve periodes door blijvende angst voor herval. Dit bleek uit het onderzoek van Custers, et al. (2015). In dit onderzoek kwam het voor dat een patiënt aanhaalde dat er een blijvende angst heerst voor herval, ook na een zorgmassage.

Onder andere in AZ Maria Middelaers, (z.d.) te Gent kunnen de patiënten kiezen wanneer de zorgmassages plaatvinden. Dit kan in de periode van medische behandelingen of na afloop. Uit dit onderzoeken kunnen we halen dat het werd aangeraden om de zorgmassage te proberen

tijdens de medische behandeling omwille van een positieve piek in een dalende welzijnslijn. Daarnaast kan het symptomen van de bijwerkingen van de medische behandeling reduceren.

Uit onderzoek van de CM, (2021) kunnen we lezen dat zorgmassage een moment van zorgzame aandacht is. In dit onderzoek blijkt dat de patiënten zich belangrijk voelen tijdens een zorgmassage. Het is een moment dat er positieve aandacht gaat naar de patiënt.

In dit onderzoek geven patiënten en zorgmasseurs aan dat de drempel tot zorgmassage hoger ligt voor mannen dan voor vrouwen. Over de voorkeur van de zorgmasseur geeft dit onderzoek tegenstrijdige resultaten weer. Sommige patiënten kunnen een voorkeur hebben tot het gender van de zorgmasseur. Bijvoorbeeld kan het vrouwelijke patiënten die een borst verloren zijn, afschrikken dat de zorgmassage wordt gegeven door een mannelijke masseur. Tevens hebben andere patiënten geen voorkeur tot het gender van de masseur. Uit de cijfers kunnen we afleiden dat er 19 negatieve referenties zijn gegeven over de context van zorgmassage. De patiënten vinden dat er te weinig informatie werd gegeven over zorgmassage in de ziekenhuizen. De zorgmasseurs vinden het positief dat zorgmassage in ziekenhuizen door vrijwilligers wordt gegeven. Sommigen vinden dat zorgmassage zijn waarde verliest doordat het gratis wordt aangeboden.

Voor verder onderzoek kunnen stresshormonen gemeten worden door urine te testen voor en na zorgmassage. Dit zou de vermindering van stress in kaart kunnen brengen. Daarnaast is er vraag wat er gebeurt na zorgmassage en genezing. Is er voldoende ondersteuning in de re-integratie in het werkveld na kanker? Tevens lijkt het dat zorgmassage laagdrempeliger is voor vrouwen dan voor mannen. Wordt de toegankelijkheid tot complementaire behandelingen zoals zorgmassage bepaald door gender?

4.3 Beroepsproduct

Het beroepsproduct is een brochure. Hierin kan informatie teruggevonden worden over de meerwaarde van zorgmassage bij kankerpatiënten d.m.v. gebruik te maken van citaten die de onderzoekseenheden uitspraken tijdens de afgenomen interviews. Deze brochure zou kunnen neergelegd worden in wachtzalen bij huisartsen, logopedisten, psychotherapeuten, inloophuizen, etc. Met andere woorden op locaties waar mensen met kanker of mensen die iemand kennen met kanker de brochure kunnen raadplegen. Het is een algemene brochure die zorgt voor kennisoverdracht over de beleving van kankerpatiënten bij zorgmassage aan de hand van citaten. Het heeft geen commercieel doeleinde om reclame te maken voor een specifieke organisatie of privépraktijk daarentegen geeft het de mensen enkel informatie over het bestaan en de verschillende belevingen van de respondenten in dit onderzoek.

5. Kritische blik

Er is gebruik gemaakt van een beperkte steekproef bestaande uit vijf personen waarvan twee kankerpatiënten en drie zorgmasseurs. Mijn ideale steekproefgrootte bestond uit zes respondenten waarvan drie kankerpatiënten en drie zorgmasseurs. Één respondent, namelijk een kankerpatiënt ontbrak in dit onderzoek. De derde patiënt was ingepland als laatste om het interview af te nemen. De patiënt moest helaas de afspraak annuleren. Het was een kwestie van tijd en moeite om de respondenten te rekruteren. Naar het einde toe, tijdens het verwerken van de resultaten, kon ik uiteindelijk nog twee patiënten rekrutering. Deze rekrutering kwam te laat waardoor ik het bij de vijf geïnterviewden heb gelaten. Het zoeken naar respondenten verliep wisselvallig. Enkele weken ging ik actief opzoek waarbij ik het nadien een periode liet rusten en daarna de zoektocht verderzette. Hieruit heb ik geleerd dat ik actief moet blijven inzetten op het rekruteren van de respondenten. Één van de drie deelvragen konden niet beantwoord worden door het gebrek aan de juiste onderzoekseenheden.

Een sterkte van dit onderzoek zijn de persoonlijke belevingen als resultaten verkregen door de semi-gestructureerde interviews. Deze resultaten kunnen een meerwaarde bieden voor de praktijk. Reeds hebben de organisatie vzw Zorgmassage en enkele professionelen in het vak gevraagd of ze de resultaten mogen gebruiken in verdere onderzoeken. Één van deze lopende onderzoeken gaat over de essentie van zorgmassage om het te kunnen laten opnemen door de ziekenfondsen.

Het was niet makkelijk om de rol als onderzoeker te behouden tijdens het uitvoeren van het onderzoek en het ontwikkelen van het beroepsproduct. Doordat ik zelf vanuit mijn eigen ervaring en kennis een positieve kijk had op massages was het moeilijk om niet vooruit te lopen op de zaken. Tijdens het opstellen van de interviewvragen merkte ik al snel dat ik suggestieve vragen opstelde waarbij ik alleen een positief resultaat kon bekomen. Onmiddellijk ben ik opnieuw begonnen vanuit een objectieve kijk op zorgmassage. Tevens bij het bedenken en ontwikkelen van een beroepsproduct moest ik opnieuw mijn rol als onderzoeker behouden en niet de ondernemer in mij de overhand laten nemen. Het doel van de brochure is om aan kennisoverdracht te doen zonder reclame te maken voor een specifieke privépraktijk of organisatie.

Dit maakt het beroepsproduct een sterkte in dit onderzoek. Het is een informatieve brochure vanuit een onderzoek, niet door een privépraktijk of organisatie. Dit biedt de mogelijkheid om deze brochure ook in ziekenhuizen neer te leggen. Omwille van ethische redenen mag er geen reclame gemaakt worden over zorgmassage vanuit één specifieke privépraktijk of organisatie.

Het moeilijke moment voor mijzelf was het afnemen van de interviews en deze uitschrijven in transcripten. Het was confronterend om de verhalen te horen van patiënten tijdens de interviews. Wanneer ik het moeilijk kreeg moest ik afstand nemen van mijn eigen gevoelens en focussen op de deelnemers. Tijdens het uitschrijven in transcripten ervaarde ik dit als moeilijker dan toen ik de interviews afnam. Hierdoor heb ik veel tijd verloren tijdens het uitschrijven in transcripten.

Om de betrouwbaarheid van de resultaten te controleren werd aan member-checking gedaan. Hierbij kreeg ik antwoord of ik de uitspraken van de deelnemers correct interpreteerde. Een betere keuze zou het bijhouden van een logboek kunnen geweest zijn. Dit zou er kunnen voor gezorgd hebben dat de resultaten nog gedetailleerder zijn. Het was opmerkelijk dat de beleving van zorgmassage, bij de patiënten, ver in het geheugen zat waardoor ze vaker vagere antwoorden gaven. Toch kon deze vagere antwoorden omzeilen. Verschillende vragen werden herhalend gevraagd op een anders geformuleerde manier. Hierdoor formuleerden de deelnemers hun antwoorden vernieuwend.

Bibliografie

Cancer: In Depth. (2014, juli). NCCIH. <https://www.nccih.nih.gov/health/cancer-in-depth>

Complementary and Anternative Medicine (CAM). (2020, 24 november). National Cancer Institute. <https://www.cancer.gov/about-cancer/treatment/cam>

Collinge, W., MacDonald, G., & Walton, T. (2012). Massage in Supportive Cancer Care. *In Oncology Nursing*, 28(1), 45-54. <https://doi.org/10.1016/j.soncn.2011.11.005>

CM. (2021, september). CM-informatie analyses en standpunten. Geraadpleegd op 26 december 2021, van https://www.cm.be/media/CM-info285_tcm47-71662.pdf#page=46

Custers, J. A. E., Gielissen, M. F. M., Janssen, S. H. V., De Wilt, J. H. W., & Prins, J. B. (2015). Fear of cancer recurrence in colorectal cancer survivors. *Supportive Care in Cancer*, 24(2), 555–562. <https://doi.org/10.1007/s00520-015-2808-4>

Durkin, J., Jackson, D., & Usher, K. (2020). Touch in times of COVID - 19: Touch hunger hurts. *Journal of Clinical Nursing*, 1-2. <https://doi.org/10.1111/jocn.15488>

Field, T. (2010). Touch for socioemotional and physical well-being: A review. *Developmental Review*, 30(4), 367–<https://doi.org/10.1016/j.dr.2011.01.001>

Field, T., Morrow, C., Valdeon, C., Larson, S., Kuhn, C., & Schanberg, S. (1992). Massage Reduces Anxiety in Child and Adolescent Psychiatric Patients. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 31(1), 125-131. <https://doi.org/10.1097/00004583-199201000-00019>

Gensic, M. E., Smith, B. R., & LaBarbera, D. M. (2017). The effects of effleurage hand massage on anxiety and pain in patients undergoing chemotherapy. *Journal of the American Academy of Physician Assistants*, 30(2), 36–38. <https://doi.org/10.1097/01.jaa.0000510988.21909.2e>

- Guttinger, R., Kee-Van Huissteden, N., & Raats, G. (2015). *Palpatievaardigheden en massagetherapie* (2de editie). Boom Lemma.
- Hernandez-Reif, M., Field, T., Krasnegor, J., Hossain, Z., Theakston, H., & Bruman, I. (2000b). High blood pressure and associated symptoms were reduced by massage therapy. *Journal of Bodywork and Movement Therapies*, 4(1), 31-38. <https://doi.org/10.1054/jbmt.1999.0129>
- Keltner, D., Horberg, E. J., & Oveis, C. (2006). Emotional Intuitions and Moral Play. *Social Justice Research*, 19(2), 208–217. <https://doi.org/10.1007/s11211-006-0006-8>
- Lichaamsbewustzijn*. (z.d.). Medicinfo encyclopedie. Geraadpleegd op 2 februari 2021, van <https://encyclopedie.medicinfo.nl/lichaamsbewustzijn/33e918f7e4af4e5983e913435b796a7>
- Maria Middelaes. (z.d.). *Interne initiatieven / AZ*. Geraadpleegd op 26 december 2021, van <https://www.mariamiddelaes.be/nl/zorgaanbod/kankercentrum/beleiding-en-initiatieven/interne-initiatieven>
- Montagu, A., Montague, J. (1971). *Touching* [Aanraken]. Macmillan Publishers.
- Mudd, L., & Shurtleff, D. (2019). Massage Therapy: What You Need To Know. *National Center for Complementary and Integrative Health*. <https://www.nccih.nih.gov/health/massage-therapy-what-you-need-to-know>
- Nebel Pederson, S., & Emmers-Sommer, T. M. (2012). “I’m Not Trying to Be Cured, So There’s Not Much He Can Do for Me”: Hospice Patients’ Constructions of Hospice’s Holistic Care Approach in a Biomedical Culture. *Death Studies*, 36(5), 419–446. <https://doi.org/10.1080/07481187.2011.584024>
- Okabe-Miyamoto, K., Folk, D., Lyubomirsky, S., & Dunn, E.W. (2021). Changes in social connection during COVID-19 social distancing: It’s not (household) size that matters, it’s who you’re with. *PLoS ONE*, 16(1), 1-16. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0245009>
- Rosemary Patten. (2013). *Japanese Holistic Face Massage*. Singing Dragon.
- Rapaport, M. H., Schettler, P., & Bresee, C. (2010b). A Preliminary Study of the Effects of a Single Session of Swedish Massage on Hypothalamic–Pituitary–Adrenal and

- Immune Function in Normal Individuals. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 16(10), 1079–1088.
<https://doi.org/10.1089/acm.2009.0634>
- Rodgers, N. J., Cutshall, S. M., Dion, L. J., Dreyer, N. E., Hauschulz, J. L., Ristau, C. R., Thomley, B. S., & Bauer, B. A. (2015). A decade of building massage therapy services at an academic medical center as part of a healing enhancement program. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 21(1), 52–56.
<https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2014.12.001>
- Russell, N.C., Sumler, S. S., Beinhorn, C.M., & Frenkel, M. A. (2008). Role of Massage Therapy in Cancer Care. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 14(2), 209-214. <https://doi.org/10.1089/acm.2007.7176>
- S4OM, *RECALIBRATING OUR DIRECTION*. (2019). S4OM Society for Oncology Massage. <https://www.s4om.org/>
- Salvo, S.G. (2021). *Mosby's Pathology for Massage Professionals – E-Book* (5de editie). Mosby.
- Van Beelen, A. (2019). Wie ontspannen is, voelt zich prettig. *PodoPost*, 32(4), 12-14.
<https://doi.org/10.1007/s12480-019-0052-z>
- Vzw Zorgmassage. (2021). *Info*. <https://www.zorgmassage.be/info>
- Wilkinson, S. M., Love, S. B., Westcombe, A. M., Gambles, M. A., Burgess, C. C., Cargill, A., Young, T., Maher, E. J., & Ramirez, A. J. (2007). Effectiveness of Aromatherapy Massage in the Management of Anxiety and Depression in Patients With Cancer: A Multicenter Randomized Controlled Trial. *Journal of Clinical Oncology*, 25(5), 532-539. <https://doi.org/10.1200/jco.2006.08.9987>
- Zieken,- zorg en inloophuizen. (2021). vzw Zorgmassage. <https://www.zorgmassage.be/vw-zieken-zorg-en-inloophuizen>

Bijlage A

Interviewschema

Interview kankerpatiënt

Deel I: Inleidende vragen

Vragen over de persoon en de ziekte

- Mag ik vragen naar uw leeftijd?
- Welke diagnose werd er vastgesteld?
- Hoe oud was u toen de diagnose werd vastgesteld?
- Hoe gaat het nu met jou? Bent u ondertussen kankervrij verklaard?
Hoelang bent u ziek geweest/ Hoelang draagt u de ziekte al?
Bent u hervallen?
- Welke behandelingen heeft u gekregen?
 - Operatief (borstweefsel verwijderen etc.)
 - Radiotherapie
 - Chemotherapie
- Hoelang duurde de periode van de behandeling?

Vragen over de zorgmassage

- Waar of bij wie heeft u zorgmassage gekregen?
Op meerdere locaties?
- Hoeveel keer heeft u zorgmassage gekregen?
- Wanneer kreeg je de zorgmassage? Tijdens de behandelingsperiode en/of na de behandelingsperiode?
- Hoelang duurde een gemiddelde sessie van de zorgmassage?
Wat dit voor jou voldoende? Of had je meer gewenst?

Deel II: Kwalitatief, semi-gestructureerd interview

Vragen over kennis en geloof

- Waar heeft u voor het eerst kennis gemaakt met zorgmassage? (Aangeraden of opgedrongen of eigen onderzoek)
- Liet u voordien andere massages doen?
Merkte je een verschil tussen een zorgmassage en een gewone relaxerende massage?
- Voordat je die eerste zorgmassage kreeg, geloofde je in de meerwaarde van zorgmassage? Wat waren jouw bedenkingen daar over?
- Hoe was die eerste keer zorgmassage voor jou?

Vragen over aanraking en emoties

Zorgmassage is meer dan alleen de massagebeweging maar voornamelijk aanraking.

- Wat bracht die aanraking bij jou teweeg?
- Hoe voelde het voor jou om in die zware periode aangeraakt te worden?
- Welke emoties ervaarde je tijdens die aanraking? (Eventueel top 3)

Aanraking maakt heel veel los binnen in de mens. Personen die geen contact willen maken met zichzelf, met hun emoties, zichzelf diep vanbinnen niet durven voelen, die staan eerder niet open voor massage.

- Was die zorgmassage, die aanrakingen een manier voor jou om tot je gevoel te kunnen komen om emoties te kunnen ervaren?
- Aan wat merkte je dat?

Vragen over aanraking en omgeving

Ik kan mij voorstellen in die zware periode dat dit ook invloed had op jouw omgeving.

- Hoe is die band met jouw partner veranderd door de ziekte?
Hoe is die band met jouw partner veranderd door de zorgmassage?
- Hoe is die band met jouw gezin veranderd door de ziekte?
Hoe is die band met jouw gezin veranderd door de zorgmassage?

- Nog voor je aan zorgmassage deed, was er voordien lichamelijk contact tussen jou en je partner/gezin?
Heeft zorgmassage er iets voor gezorgd dat er opnieuw contact was tussen jou en je partner/gezin?
Hoe heeft dit ervoor gezorgd?

Vragen over zelfbeeld

- Welk effect heeft de ziekte gehad op jouw zelfbeeld?
- Hoe voelde jij je in je vel in die zware periode?
- Heeft zorgmassage een verschil gemaakt op jouw zelfbeeld?
Hoe? Aan wat merkte je dat?
Bv. Naakt op massagetafel (verwijderde borsten), had dit een impact op je zelfbeeld?

Vragen over motivatie

- Met welke reden koos je voor zorgmassage? (Deed je het meer voor jezelf?)
- Had zorgmassage een invloed op je genezingsproces denk je?
- Kan je zeggen dat de zorgmassage jou motivatie gaf?
Op welke manier gaf het jou motivatie?
- Gaf het jou moed of kracht om er weer tegenaan te kunnen?
- Kan je iets vertellen over hoe zorgmassage voor jou een meerwaarde was tijdens de behandeling?
vb. energie tijdens de volgende chemo
- Geloofde je in genezing vlak voor de behandeling?
Hoe stond je tegenover je genezing/de behandeling na een zorgmassage?

Vragen over de beleving voor, tijdens en na

- Hoe heeft zorgmassage jou geholpen?
- Hoe lang had je er deugd van na iedere sessie?
- Welk gevoel gaf zorgmassage? (Prikkelend, verzachtend...)

Wanneer we alles bekijken op een chronologische volgorde: voor, tijdens en na de zorgmassage.

- Hoe voelde je voor, tijdens en na de zorgmassage?
- Hoe veranderde je gemoedstoestand?
- Hoe ervaarde je stress?
- Merkte je gedragsverandering naar je omgeving toe? Bv. voor de massage was je meer gesloten en na de massage veel opener?
- Zijn er momenten geweest die cruciaal waren waar zorgmassage een belangrijke rol in heeft gespeeld?

Vragen over verbinding met de zorgmasseur

Tijdens een zorgmassage word je aangeraakt door een vreemde persoon.

- Hoe was dat voor jou om aangeraakt te worden door een vreemde, in zo een zware periode?
- Hoe was dat voor je zelfbeeld? Had je het daar lastig mee?
- Was de zorgmasseur steeds dezelfde persoon of was er een roulatiesysteem, hoe voelde jij je daarbij?

Vragen over Covid-19

Zorgmasseurs zijn net zoals schoonheidsspecialistes en kappers een lange periode meerdere malen verboden geweest om behandelingen uit te voeren. Hoe moet dat voor die patiënten geweest zijn dat de zorgmassage stopgezet werd?

- Hoelang heb je geen zorgmassage gekregen?
Welke invloed had dit op jou?
- Merkte je veranderingen door het niet krijgen van de zorgmassage?
- Kan je je voorstellen hoe dat was voor die mensen die geen zorgmassage meer kregen een langere periode? Kan jij mij vertellen wat dat voor hen moet geweest zijn?

Aanvullende vragen

- Wat zijn volgens jou negatieve effecten van zorgmassage?
- Beperkende factoren: verplaatsing kost energie, liefst thuis of bij de masseur de zorgmassage laten doorgaan?
Of deed verandering van omgeving deugd?
- Wat was de eigenlijke frequentie van de zorgmassage en wat was de gewenste frequentie?
- Naast zorgmassage deed je nog aan andere holistische behandelingen?
- Wat zou je zeggen aan andere kankerpatiënten? Zou je zorgmassage hen aanraden?

Interview zorgmasseur

Deel I: Inleidende vragen

Vragen over zorgmassage

- Hoelang geeft u al zorgmassage?
- Welke opleiding heeft u daarvoor gevolgd?
Waar heeft u deze gevolgd?
Was dat een erkende opleiding?
- Welke zorgmassages geeft u allemaal?
- Hoe zit zo een zorgmassage in elkaar?
- Hoelang duurt zo een gemiddelde sessie?
Is dit met een reden?
Is dit voldoende voor de patiënt?
- Hoe ziet jouw cliënteel voor de zorgmassages eruit?
- Wanneer worden de zorgmassages toegepast? Na chemo, radiotherapie, etc....
- Hoeveel keer komen gemiddeld patiënten voor zorgmassage?
- Zijn er nog andere soorten zorgmassages waarvan u weet dat deze bestaan?

Deel II: Kwalitatief, semi-gestructureerd interview

Vragen over kennis en geloof

- Hoe komen patiënten bij jou terecht voor zorgmassage? Via ziekenhuizen, artsen?
- Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen zorgmassage en een gewone relaxerende massage?
- De mensen die langskomen voor die eerste zorgmassage, geloven zij van in het begin in de meerwaarde ervan?
- Welke reacties krijg je van de patiënt tijdens en na die eerste keer zorgmassage?

- Hoe is dat voor jou om telkens een nieuwe patiënt een zorgmassage te geven?

Vragen over aanraking en emoties

Zorgmassage is meer dan alleen de massagebeweging maar voornamelijk aanraking.

- Wat brengt die aanraking bij de patiënt teweeg?
- Hoe voelt dat voor de patiënt om tijdens of na zo een zware periode aangeraakt te worden?
- Welke emoties ervaren patiënten tijdens die aanraking? (Eventueel top 3)

Vragen over aanraking en omgeving

Ik kan mij voorstellen in die zware periode voor de patiënt dat dat ook een invloed heeft op hun omgeving.

- Merken ze veranderingen na de zorgmassage, over hun connectie met hun omgeving? (Lichamelijk contact)

Vragen over zelfbeeld

- Wat kan je vertellen over het zelfbeeld van jouw patiënten?
- Merk je verschil op na een zorgmassage of na een periode van zorgmassages? Aan wat merk je dat dan bij je patiënten?
- Mensen met bijvoorbeeld borstkanker die een borst hebben laten weghalen, wat voor impact heeft dat voor hun zelfbeeld om (naakt) op een tafel te komen liggen?

Vragen over motivatie

- Met welke redenen kiezen kankerpatiënten voor zorgmassage?
- Waarom sta jij achter zorgmassage?
- Heeft zorgmassage een invloed op het genezingsproces van de patiënten? Zou het een invloed kunnen hebben door zorgmassage anders te gaan inzetten? (Tijdens behandeling, meerdere malen)
- Wat motiveert de mensen om een zorgmassage te laten doen?

- Geeft het hun moed of kracht om er weer tegenaan te kunnen?
Aan wat zie je dat?
- Wat is voor jou als zorgmasseur de meerwaarde van zorgmassage?

Vragen over de beleving voor, tijdens en na

- Hoe helpt zorgmassage kankerpatiënten?
- Hoe lang hebben ze ongeveer deugd van de effecten van zorgmassage?
Wat kunnen die effecten zijn?
- Welk gevoel geeft zorgmassage? (Prikkelend, verzachtend...) en wat is doel daarvan?

Wanneer we alles bekijken op een chronologische volgorde: voor, tijdens en na de zorgmassage.

- Hoe voelen jouw patiënten zich voor, tijdens en na de zorgmassage?
- Veranderd hun gemoedstoestand?
Hoe zie je dat veranderen?
- Kan zorgmassage stress verhelpen?
Hoe kan zorgmassage stress verhelpen?
- Zijn er verhalen die je kan vertellen waarbij eventueel aantoont waar zorgmassage bij een patiënt cruciaal was?

Vragen over verbinding met de zorgmasseur

Tijdens een zorgmassage raak jij, een vreemde persoon, de patiënt aan.

- Hoe is dat voor de patiënt om door een vreemde persoon aangeraakt te worden?
- Wat merk je bij de patiënten wanneer ze het moeilijk hebben met hun zelfbeeld?
- Masseer jij altijd dezelfde personen? Wissel je af met iemand anders?
Waarom is dat zo belangrijk?
- Hoe belangrijk is die verbinding/connectie tussen jij en de patiënt?
- Babbelen de mensen over hun ziekte, gedachten... tijdens of na de zorgmassage met jou?
Over wat gaan de gesprekken tussen jou en je patiënten?

Vragen over Covid-19

Jij bent ook een periode moeten stoppen met het geven van zorgmassages door COVID-19. Zijn er vele zorgmassages onderbroken of niet kunnen toegepast worden bij mensen die het eigenlijk nodig hadden?

- Hoe was dit voor de patiënten?
Welke invloed had dit op hen?
Aan wat merkte je dat?

- Merkte je veranderingen bij patiënten zodra ze terug konden komen voor een zorgmassage?

- Kan je je voorstellen hoe dat voor hen moest geweest zijn?

Aanvullende vragen

- Wat zijn volgens jou negatieve effecten van zorgmassage?

- Beperkende factoren: verplaatsing kost energie, liefst thuis of hier in het salon de zorgmassage laten doorgaan?
Of doet verandering van omgeving deugd bij de patiënten?

- Waarom zouden kankerpatiënten voor zorgmassage als aanvullende behandeling moeten kiezen?

- Hoe is de communicatie vanuit ziekenhuizen naar patiënten toe over zorgmassage?

- Heb jij nog belangrijke informatie toe te voegen over de beleving van zorgmassage bij kankerpatiënten?

Bijlage B

Oproep bij rekruteren van deelnemers

Figuur 1

Warme oproep naar netwerk zelfstandige zorgmasseurs en oud-studenten

*Bron: J. Hublau, (2021, 13 april). Warme oproep! Getuigenissen gevraagd voor onderzoek [Foto].
Persoonlijke communicatie.*

Figuur 2

Warme oproep naar stichting Kom op tegen Kanker

Bijlage C

Begeleidingsbrief

Bachelor Toegepaste Psychologie

Bachelor Toegepaste Psychologie

Brugge, 12/11/2021

Geachte,

Als laatste jaarstudent bachelor toegepaste psychologie doe ik een praktijkgericht onderzoek naar de beleving van zorgmassage bij kankerpatiënten in Vlaanderen. De titel van mijn bachelorproef is “Zorgmassage bij kankerpatiënten”.

Dit onderzoek wil nagaan welke belevingen kankerpatiënten ervaren bij zorgmassage.

Ik wil u vragen mee te werken aan dit onderzoek door vragen te beantwoorden tijdens een interview. Dit zal maximaal 60min in beslag nemen.

Het onderzoek en de verwerking is zo opgezet dat uw anonimiteit strikt gewaarborgd is, dit door enkel de eerste letter van uw voornaam te gebruiken.

In bijgevoegde brief vindt u alle informatie over het onderzoek alsook een toestemmingsverklaring dat u bereidt bent deel te nemen. Alhoewel uw participatie niet verplicht is, is ze van onschatbare waarde voor de dataverzameling van dit onderzoek en het welslagen van mijn bachelorproef. Ik ben u oprecht dankbaar voor uw medewerking.

Mocht u naar aanleiding van het doornemen van de informatie nog vragen hebben, neem gerust contact met me op.

Ik hoop alvast op uw positieve respons, en dank u alvast voor uw interesse en medewerking.

Met vriendelijke groet,

Shania De Vos

Shania.de.vos@student.howest.be

+32 456 08 17 49

Bijlage D

Informatiebrief

INFORMATIEBRIEF

Hoe beleven kankerpatiënten in Vlaanderen zorgmassage?

Zorgmassage bij kankerpatiënten

Doel van de studie

Het betreft een studie in het kader van het behalen van de bachelorproef Toegepaste Psychologie HOWEST: Professionele Bachelors, Brugge. De promotor van het onderzoek is Annemie Schepens, St Jorisstraat, 71, 8000 Brugge, Tel: 050/33.32.68.

Beschrijving van de studie

Het onderzoek gaat over welke belevingen kankerpatiënten ervaren bij zorgmassage a.d.h.v. een kwalitatief, semi-gestructureerd interview.

WAT WORDT VERWACHT VAN DE DEELNEMER?

Deelname en beëindiging

De deelname aan dit onderzoek vindt plaats op vrijwillige basis. U kan op elk ogenblik uw deelname stopzetten. Niet deelnemen aan dit onderzoek zal geen enkele invloed hebben op uw werkrelatie met de onderzoeker of de directie van uw instelling. Als u vragen heeft over het onderzoek dan kan u de onderzoeker steeds bereiken op +32 456 08 17 49 of shania.de.vos@student.howest.be

Procedures

Tijdens het interview worden er vragen gesteld over de beleving van zorgmassage. Dit zal maximaal 60 minuten in beslag nemen.

Verder verloop van het onderzoek:

De data worden verzameld tot half december 2021. De analyse van de interviews zal onmiddellijk daarna gebeuren. In de loop van januari 2021 worden de resultaten gebundeld in een proefschrift.

Kosten

Deelnemen aan dit onderzoek brengt voor de deelnemer geen kosten met zich mee.

Vergoeding

Er wordt geen vergoeding voorzien voor deelname aan het onderzoek.

Vertrouwelijkheid

In overeenstemming met de privacywet van 2018, zal uw persoonlijke levenssfeer worden gerespecteerd en zal u toegang krijgen tot de verzamelde gegevens indien u dit wenst. U kan dit aan de onderzoeker kenbaar maken.

Uw anonimiteit is bij het afnemen van het onderzoek volledig gegarandeerd. Concreet betekent dit dat de gegevens anoniem verwerkt worden. Daartoe krijgt elke proefpersoon die deelneemt een nummer. De toestemmingsverklaringen worden apart bewaard, zodat niemand een verband kan leggen tussen de antwoorden en de persoon die ze gegeven heeft.

Na het verwerken van de data door Shania De Vos en de verdediging van de bachelorproef worden de toestemmingsverklaringen en het verzamelde materiaal vernietigd.

Contactpersoon

Als u aanvullende informatie wenst over de studie, kunt u in de loop van de studie op elk ogenblik contact opnemen met:

Shania De Vos

+32 456 08 1749

Shania.de.vos@student.howest.be

Bijlage E

Toestemmingsformulier

Voor deelname aan onderzoek in het kader van de Bachelorproef:

Zorgmassage bij kankerpatiënten

- (1) Ik ben over het onderzoek geïnformeerd. Ik heb de schriftelijke informatie gelezen.
- (2) Ik ben in de gelegenheid gesteld om vragen over het onderzoek te stellen.
- (3) Ik heb over mijn deelname aan het onderzoek kunnen nadenken.
- (4) Ik heb het recht mijn toestemming op ieder moment weer in te trekken zonder dat ik daarvoor een reden hoeft te geven. Niet deelnemen aan dit onderzoek zal geen enkele invloed hebben op de relatie met de onderzoeker of met de behandelaar/directie van de instelling.

Ik stem toe met deelname aan het onderzoek.

Naam:

Geboortedatum:

Adres:

Telefoon- of Gsm-nummer:

E-mail:

Handtekening:

Datum:

Ondergetekende, verantwoordelijke onderzoeker, verklaart dat de hierboven genoemde persoon zowel schriftelijk als mondeling over het bovenvermelde onderzoek is geïnformeerd.

Naam: Shania De Vos

Functie: Student Toegepaste Psychologie

Handtekening:

Datum:

* Dit formulier is bestemd voor onderzoek met meerderjarigen.

Bijlage F

Transcript

Datapreparatie: Interview transcript patiënt 1

Afgenomen op 15-11-2021

Int: Goeiemiddag, mijn naam is Shania De Vos. Ik ben student toegepaste psychologie aan de hogeschool West-Vlaanderen in Brugge. Voor mijn bachelorproef doe ik onderzoek naar de beleving van zorgmassage bij kankerpatiënten in Vlaanderen.

Het interview zal ongeveer een uurtje duren en het is heel belangrijk dat je weet dat jouw identiteit volledig anoniem blijft, dat je vrijwillig deelneemt aan dit onderzoek en dat je het interview ten alle tijden kan stopzetten. Zijn er vragen waar je liever geen antwoord op geeft dan kan dat gerust.

Ik ga beginnen met enkele inleidende vragen om jouw situatie wat in kaart te brengen. Vervolgens ga ik dieper ingaan op de beleving van de zorgmassage zelf. Sommige vragen zullen heel goed op elkaar lijken dus uw antwoorden gaan soms ook wel heel goed op elkaar lijken. Maar neem vooral alle tijd die je nodig hebt om u in dat moment terug te komen, om daar beetje herinneringen op te halen om te kunnen antwoorden op mijn vragen. Neem daar alle tijd voor.

M: Uhu.

Int: Kan je nog eventjes mondeling toestemming geven dat ik u mag interviewen, met een audio-opname?

M: Ja.

Int: Ok en heeft u anders nog vragen?

M: Nee.

Int: Nee? Dan gaan we beginnen hé. Mag ik vragen naar uw leeftijd?

M: Euh, 64.

Int: ja. En welke diagnose werd er vastgesteld bij jou?

M: Borstkanker.

Int: Borstkanker.

M: Hormonaal.

Int: Ok. Hoe oud was u toen de diagnose werd vastgesteld?

M: Euh, 54.

Int: 54, ok.

M: Euh, sinds 2012.

Int: Bent u ondertussen kankervrij verklaard?

M: Ja.

Int: Ja? Dat is kei goed nieuws al hé.

M: Ja. (Lacht)

Int: Bent u ook daartussen een paar keer hervallen of?

M: Nee nee.

Int: Nee. Welke behandelingen heeft u gekregen daarvoor?

M: Euh, 6 chemo's, ...

Int: Ja...

M: En 25 bestralingen.

Int: Dat is dan radiotherapie?

M: Radiotherapie ja.

Int: 25 iedere dag?

M: Iedere dag.

Int: Ja, ongeveer zo een 10 minuutjes is dat, of hoe was dat bij jou?

M: Ja 10 minuutjes.

Int: 10 minuutjes.

M: Ja.

Int: Ok. Euh, ja 25 dagen was de periode. En de chemotherapie, hoelang duurde dat ongeveer?

M: Dat heeft 7 maanden geduurd die 6 chemo's, drie weken tussen elke keren hé.

Int: Ok. Waar of bij wie heeft u zorgmassage gekregen?

M: Euh, in Euh, in de AZ Alma.

Int: Altijd daar?

M: Altijd omdat ik recht had van iedere chemo dat je krijgt, krijg je een gezichtsbehandeling.

Int: Ok ja. En was dat iets waar je achter stond? Dat je daar tevreden mee was?

M: Ik was daar zeer tevreden mee!

Int: Ok.

M: Want ik heb dan ook een keer, euh, den andere kant van de kliniek gezien want tis niet altijd slecht t' kan ook een keer goed zijn.

Int: Ja ok.

M: ja.

Int: Bedoel je daarmee, euh, dat het aangenaam was?

M: Ja!

Int: Niet enkel...

M: En het aangename daarvan en ook zo van, alle ja, ik had dat nooit niet verwacht dat dat mij ging overkomen dat ze dat daar deden.

Int: Ja ok.

M: Begrijpte? Dat was azo, allé, ik moet hier nu een keer zijn, voor een keer iets goeds.

Int: Ja, voor iets leuk eigenlijk.

M: Ja, dat!

Int: Ok. Euh, hoeveel keer heeft u zorgmassage gekregen?

M: 6 keer.

Int: Ook 6 keer dan.

M: 6 chemo's hé. Ja.

Int: En was dat dan ook tijdens de chemo periode?

M: Nee, euh, daarna.

Int: Daarna ok.

M: Als alles, en achter de radiologie ook. Als alles achter de rug was ben ik, euh, iedere maand, dat is 6 maanden, iedere maand heb ik een gezichtsbehandeling gekregen.

Int: Ok. Dus eerst 7 maanden de behandeling zelf, radiotherapie en chemotherapie...

M: Ja.

Int: En dan 6 maanden, 1 keer per maand een gezichtsbehandeling.

M: Ja dat was het.

Int: Ok super! Was dat voor jou voldoende of had je meer gewenst?

M: Iets dat leuk is wilt ge meer he, ik vond het een beetje spijtig dat het gedaan was maar ja...

Int: Je had nadien eigenlijk nog verder, euh...

M: Ja tuurlijk!

Int: Ok en waarom als ik mag vragen?

M: Omdat dat zoiets, euh, ja ik ben ook nogal fier over mijn eigen.

Int: Ja...

M: En dat voelde goed aan en dat deed deugd.

Int: Uhu.

M: Ik had dat zelf, allé niet dat ik... Jawel, ik had dat wel al gehad.

Int: Ja.

M: Dat vond ik aangenaam ja.

Int: En je zegt dat voelde goed aan. Aan wat merkte je dat dan dat goed aanvoelde?

M: Door de massage, uw nek bijvoorbeeld, hé, die gespannen is, ze maken dat dan los.

Int: Ja ok.

M: hé dadde, ja.

Int: Ik ga nog eventjes vragen, waar heeft u voor het eerst kennis gemaakt met zorgmassage?

M: Euh, in een schoonheidsinstituut.

Int: In een schoonheidsinstituut? Ok. Dus je kende het wel al voor dat je ziek was eigenlijk.

M: Ja.

Int: Ok. Had je dan ook al massages gedaan voordien?

M: Ja.

Int: Ja. Merk je verschil tussen een zorgmassage en een gewone relaxerende massage?

M: Euh, ja een relaxerende massage vind ik aangenamer omdat u dat meer deugd doet.

Int: Ja.

M: Een zorgmassage is ook veel rapper gedaan. Begrijpte? Dat duurde bijvoorbeeld geen uur hé.

Int: Hoelang duurde dat ongeveer?

M: Awel, ik denk een halfuur drie kwartier ten langste hoor.

Int: Een halfuur, ok ja. En waarom deed het meer deugd de relaxerende massage in plaats van de zorgmassage?

M: Ja omdat ze duurt langer, je hebt er meer, euh, allé tis beter voor uw gezicht en alles, ge voelt dat zelf aan uw gezicht dat dat veel malser is en ook voor alles... beter.

Int: Ok. Euh, voordat je die eerste zorgmassage kreeg, geloofde je in de meerwaarde van zorgmassage?

M: Ja!

Int: En wat was dat voor jou?

M: Gewoon, tijdens de kanker, zie je nogal grauw in uw gezicht, euh, ge verouderd een stuk door de kanker dat je gekregen hebt...

Int: Ja.

M: En door die zorgmassage begon je weer, uw gezicht kwam weer op zijn plooi, je zag er weer beter uit, 'k ga het zo zeggen.

Int: Ja ok.

M: Die keren dat ik geweest ben die zes keren, dat was nodig in feite.

Int: Zag je dat na een eerste behandeling al snel of duurde dat eventjes?

M: Dat duurde wel eventjes.

Int: Ja ok. Dus het was wel meer, euh, je zag aan uw uiterlijk, dat je door de ziekte dat je verouderde, dat proces ging veel sneller...

M: Zeker, zeker, zeker! Uw huid ook, euh, ik denk dat dat kapot is die huid.

Int: Ja ziet heel erg af he.

M: Ja.

Int: Ok. En hoe was die eerste keer zorgmassage voor jou?

M: Goed, wel dat waren wel met gewone productjes, geen speciale productjes, van Dove, ja de gewone die kan je zo kopen in een groot warenhuis, zulke dingen waren dat maar.

Int: Ja?

M: Gelijk als ik in het schoonheidsinstituut ging zijn dat dan van die bekende merken hé en ook waar ik tegen kan aangezien ik zwaar allergisch ben aan veel. Op dat moment dat gaf mij da niet, kon er wel niet zo goed tegen, tegen die producten maar toch dat deed mij wel deugd.

Int: Ook al de producten die ze gebruikten daar waarde eigenlijk niet voor.

M: Ja omdat ik zo allergisch ben hé.

Int: Ja door de allergie maar al bij al deed het wel deugd?

M: Ja 't zal wel zijn!

Int: Zorgmassage dat is meer dan alleen maar de bewegingen die worden gedaan.

M: Ja.

Int: Het is voornamelijk aanraking.

M: Ja.

Int: Wat bracht die aanraking bij jou te weeg?

M: Een zalig gevoel.

Int: Een zalig gevoel, ja en kan je wat dieper kijken zo?

M: Ze zijn bezig met u.

Int: Ja.

M: Zo, allé, 't is aangenaam, euh, dat was relaxerend ook voor mij, voor mijn eigen, zo ontspannend, ik had daar zoveel deugd van, ik kan daar niet anders op antwoorden in feite.

Int: Je beschrijft het als een zalig gevoel.

M: Een zalig gevoel, nu zijn ze een keer bezig met u en ge hebt de tijd dat ge kanker hebt wordt ge geleefd.

Int: Ja.

M: En op dat moment gaan zij nu een keer zorgen voor u. Zo komt dat over bij mij.

Int: Kan ik het, plat gezegd misschien wat, euh, ge voelt u belangrijk op dat moment?

M: Dan voelde ik mij belangrijk. Daarvoor, ge zijt ziek, er is niks... kanker, erger, toch niet dat ik weet of tenzij dat je doodgaat.

Int: Ja.

M: Maar euh, het bange ook, dat ge zijt als ge dat hebt, ja ge zijt van alles verlost, ze hebben u bevestigd ge zijt genezen en dan moogt ge die behandeling ondergaan van u gezicht, allé dat is zalig voor mij.

Int: Na zo lang afzien, gaan ze u nog een keer verzorgen eigenlijk.

M: Ja.

Int: Zo mag ik het zeggen?

M: J a, waar je ook een stuk beter van wordt...

Int: Ja

M: en beter uitziet. (Lacht)

Int: Ja. (Lacht) Hoe voelde dat dan wel voor jou om na zo een periode aangeraakt te worden omdat je zegt wel “je ziet er een heel stuk minder goed uit” door de ziekte, door de behandeling ook, ok tis zalig maar je moet nog altijd aangeraakt worden.

M: Ja als dat een vrouw was had ik daar geen problemen mee.

Int: Ok.

M: Maar moest dat nu een man geweest zijn zou ik dat niet gedaan hebben.

Int: Nee?

M: Nu nog niet.

Int: En waarom niet?

M: Awel, ‘k heb nog altijd problemen, nog altijd, euh, bijvoorbeeld mijn jaarlijks onderzoek, je hebt een mammografie...

Int: Ja...

M: En je hebt een echo en je hebt, euh, een RX van uw longen

Int: Ja.

M: Is dat een man, dan ben ik al, “Oei Ik ben maar half vrouw niet meer” in mijn hoofd, dat is zo.

Int: Ja.

M: Ja ik ben een borst kwijt. “Oei wat is dat hier?” Begrijpte? Is dat een vrouw, is dat gemakkelijker.

Int: En waarom is dat voor jou gemakkelijker?

M: Euh, ja een vrouw is een vrouw. Dat is hetzelfde als mij. Alhoewel ik een borst mankeer maar die vrouw weet ook “Oei die mevrouw heeft kanker gehad” en die gaat daar waarschijnlijk ik mijn hoofd, ik weet dat niet, daar makkelijker mee om.

Int: Ok.

M: Ik verberg dat hé, als ik euh, ik heb nu nog altijd kiné. Nog altijd, door de zwelling en ik ben op een bepaald moment moeten stoppen. Ik ben naar de kiné geweest en dat meisje die mij behandelde die was zwanger...

Int: Uhu.

M: Die ging in zwangerschapsverlof en er ging een jongen in de plaats komen.

Int: Ok.

M: Dat kon ik niet aan.

Int: Ja.

M: Dan ben ik gestopt.

Int: Ik vind het een hele sterke uitspraak dat je zegt, euh, door maar één borst meer te hebben, voel je u halve vrouw.

M: Dat is zo!

Int: Ja.

M: Dat is mee alles zo hé, uw kleren, zien dat niet te ver gedecolleteerd zijn want ge zijn bang als je een beetje vooroverbuigt dat ze een inkijk hebben.

Int: Ja.

M: Je draagt een prothese. Ja, dat zit niet goed, dat is lastig, dat spant... Ik krijg daar ook zwellingen van.

Int: Amai.

M: Ja.

Int: Dus voor jou doordat je u maar halve vrouw voelt, is het heel belangrijk dat de persoon die jou verzorgt een vrouw is omdat je het gevoel hebt...

M: Ja nog altijd.

Int: Nog altijd op de dag van vandaag? Dat geeft jou een gevoel dat ze jou beter kan begrijpen in jouw situatie?

M: Ja waarschijnlijk wel, waarschijnlijk wel!

M: Ik heb geen problemen met een man hé. Ah ja maar ik mag dat ook zeggen want er zijn veel mensen, allé mannen die daar op afknappen van vrouwen die borstkanker hebben of kanker heeft hé.

Int: Ja ok.

M: Dat hoorde nu hé, dat ik zeg "allé jonge, hoe komt dat hier?"

M: Maar met mijne man dat is geen probleem, ja ik kreeg dat en die zat daarin eerste in, die heeft mij zo verzorgd...

Int: Ja.

M: Die heeft voor mij zorggedragen, alles gedaan voor mij dat ga dan niet. Dan kunde dat niet zeggen van "Ja die gaat dat hier niet zien" ofzo. Maar gelijk wie dat dat nu is, is dat nu een broer van mij nee! Mijn zussen wel!

Int: Ah ja ok. Dus iedereen dat een vrouw is daar voelt ge u comfortabeler bij.

M: Ja dat is zeker! Dat is zo!

Int: Ok. 'k Ga nog eens vragen om een soort top drie te geven van de emoties die je ervaarde tijdens de zorgmassage.

M: Euh, dat is een moeilijken. Eigenlijk een gelukkig gevoel. Ik kan er maar één geven ze. Waarom? Omdat je genezen bent, omdat je dat ondergaat nu, die behandeling krijgt, dat...!

Int: Ja.

M: Maar 'k zou anders niet nog ene kunnen zeggen.

Int: En meer... Gelukzaligheid we kunnen zeggen blijdschap?

M: Blijdschap omdat je genezen zijt.

Int: En meer op de zorgmassage zelf... die aanraking, gaf jou dat...?

M: Dat vond ik zalig!

Int: En als we kijken naar iemand raakt u aan na een hele moeilijke periode geweest... Gaf u dat tijdens de massage soms ook niet wat verdriet bijvoorbeeld vanbinnen maar misschien verdriet van blijdschap of...

M: In het begin heb ik dat wel beetje moeten wennen aan mijn kinésiste, van hup een handdoek rapper naar mij pakken. Ja ge ligt niet gans bloot maar tuurlijk ze ziet dat wel want ze moet hier ook masseren. Achter een tijdje wordt ge dat gewoon maar in het begin was dat toch een aanpassing.

Int: Ok.

M: Dat was een aanpassing. Om den duur... ik ga al 9 jaar naar de kiné, wekelijks naar de kiné, is dat nu een gewoonte geworden. 'k Zeg het int begin was dat niet gemakkelijk ze. En natuurlijk ja, ik heb ook nooit, euh, achter de behandeling kunde met mensen samen komen om niet in een put te vallen maar dat heb ik niet aanvaard.

Int: Dat heb je niet gedaan?

M: Nee, ik kon dat niet! Ik ben iemand op mijn eigen, ik wil dat zelf kunnen! En nu ook dat is zeer moeilijk. Ik heb dat ondervonden tijdens de radiologie. Die mensen zitten daar allemaal bekankernd en allemaal voor bestraling en den diene verteld dat verhaal en den diene verteld dat verhaal en dat...

Int: Ok dat is niet voor jou?

M: Nee! Daar heb ik uit geleerd van "Oei doet dat niet."

Int: Je wilt er graag zelf doorkomen?

M: Ja ik had zoiets van doet dat niet.

Int: Was dat dan voor jou ook een grote stap om jou te laten verzorgen tijdens een zorgmassage?

M: Ik zeg in begin heb ik daar wel een keer aan gedacht maar een keer dat bezig was, 'k zeg 'k heb den andere kant ook van de medaille gezien.

Int: Dus als er twee emoties zijn die ik kan beschrijven zijn de gelukzaligheid maar in het begin merkte je wel wat schaamte.

M: Ja zeker! Zeker, zeker, zeker!

Int: Maakte het ander nog emoties in jou los? Soms tijdens de massage dat je begon na te denken of...?

M: Nee, 'k heb dat nog niet...euh, nee!

Int: Nee? Ok. Aanraking maakt heel veel los binnen in een mens, bijvoorbeeld personen die, euh, geen contact durven maken met zichzelf, die bang zijn om pijn te voelen, om verdriet te voelen... die staan vaak niet open voor massages omdat die massages kan dat losmaken. Euh, was die zorgmassage voor jou ook, euh, iets om bepaalde emoties los te maken na die zware periode?

M: Nee, nee, nee. Weet je waarom hé? Dat was op de dagkliniek gebeurde dat en ik kende die mensen.

Int: Ok.

M: Die waren daar ook voor mijne chemo aan te steken, ge kreeg daar een band mee. 7 maanden om den duur ge kwam binnen, “Aah M. ge zijt hier...” Om den duur zegde ja, dat was dan niet zo erg.

Int: Dus je merkte wel, je voelde u welkom. De mensen kenden u?

M: Ja, zeker! Ja ja, de verplegers zeiden ook dat ik een vree gemakkelijk iemand was tijdens de behandeling zelf. Juist den laatsten dag... Dan wou ik daar zo rap mogelijk weg.

Int: En waarom?

M: Ik wist tis mijnen laatste chemo, nog drie weken afzien... ik wou zo rap mogelijk naar huis, ik moest geen eten hebben. “Allé M. was is dat mee u?” Ik zeg “Nee ik wil zo rap mogelijk naar huis, ik wil ervan af, tis mijnen laatste joepie, hoera, gedaan!” Zoiets zo kwam dat over. En van de radiologie, dienen laatsten dat ik gekregen heb moest ik wachten op de dokter voor bevestigen ge zijt genezen of ge zijt niet genezen. Dan ben ik in tranen uitgebarsten. ‘k Ben buitengekomen en ik kon mijn tranen niet inhouden van contentement. Dan ben ik pas bij de dokter gegaan en dienen heeft gezegd dat was het mooiste dat ik ooit al gehoord heb, over mij. “Ik denk, ge zijt genezen, dat we u hier nooit meer gaan terugzien”.

Int: Amai!

M: En dat was het hé. Ik was ervan af.

Int: Lang moeten afzien maar dan toch...

M: Zeker! En alles wat er mis kon gaan tijdens de chemo is er misgegaan hé.

Int: Ja?

M: Alles hé, mijn porth-a-cath die gestoken werd voor de chemo te laten inlopen. Bij den eersten, “Ok dat zat daar in”. Bij den tweeden zat die al gedraaid, terug een operatie... ‘k Heb een schimmelinfectie gehad van aan mijne mond tot aan mijn achterste... geen reuk, geen smaak. ‘k Heb blijvende beschadiging van mijn uiteinden... Mijn handen, voeten en lippen...

Int: Amai en merkte je verbetering aan die zaken die je net hebt opgesomd, door de zorgmassage?

M: Euh, Ja, ja, ja! Ik ben ook al mijn nagels kwijtgeraakt hé, allemaal hé! Mijn tanden uitgevallen, ook daardoor hé maar dat willen ze niet aanvaarden.

Int: Amai, je zegt je merkte toch verschil door de zorgmassage. Welke zaken bijvoorbeeld?

M: Ja dat je er beter uitkomt in feite, je ziet van uw eigen, je krijgt kleur op uw gezicht terug, ge voelt u beter, ge ziet er beter uit... ‘k Ga het nog keer zeggen maar anders kan ik daar niet veel anders...

Int: Uw lippen, nagels en voeten, je zegt die zijn blijvend nu...

M: Ja nu nog.

Int: Zag je wel verbetering door de zorgmassage?

M: Mijn nagels zijn terug gegroeid maar dat kwam sowieso van zijn eigen terug. Mijn lippen is op de dag van vandaag precies alsof ik gesprongen lippen heb. Dat is niet zomaar dat voel wel zo. Eigenlijk verbeterd... Dat is eigenlijk iets dat van zijn eigen terug komt hé.

Int: Ja dus voornamelijk na de zorgmassage merkte je verschil in kleur, levendigheid...

M: In mijn gezicht ja!

Int: Ge voelde u stralen als ik het zo mag zeggen?

M: Ja zeker wel!

Int: Ik kan mij ook voorstellen na zo 7 maanden afzien, euh, dat dat ook een invloed had op uw omgeving? Je had toen ook een partner?

M: Ja.

Int: Is die band door de ziekte veranderd?

M: Nee, die is niet veranderd want ik heb zo een bewondering voor mijne man nu wat hij allemaal voor mij gedaan heeft. En dat versterkt nog uwen band hé. Dat is en nu nog hé, dat versterkt nu nog hé want dat is iets dat je nooit van u leven vergeet. Ik heb daar 7 maanden in mijn bed gelegen en die heeft ook alles maar dan echt alles voor mij gedaan. Allé ja, beter kunde dat toch niet...

Int: Ja dat is heel mooi! En merkte je dat je ook na de zorgmassage u anders voelde waardoor dat je meer naar uw partner toeging?

M: Nee, nee, nee, dat is hetzelfde gebleven. ‘K heb mij nooit beschaamd gevoeld bij mijne partner, ‘k heb mij nooit terughoudend gevoeld als hij aan mij kwam of t’ een of ‘t ander... Dat was hetzelfde gebleven. ‘k Zeg we zijn meer naar elkaar toegegroeid doordat we dat meegemaakt hebben dan daarvoor.

Int: De ziekte heeft jullie naar elkaar gebracht? Dat is mooi. En de band met jouw gezin? Met jouw dochter bijvoorbeeld?

M: Dat wel, dat was een probleem. Mijne man, mijn eerste man die is verongelukt. Ik had daar één dochter mee. Mijn dochter, ik kon daar eigenlijk niks aan vragen. Al wat ik aan haar vroeg om te doen voor mij, dat lukte niet voor haar. En dat was niet uit kwade wil hoor, dat was gewoon, die was haar papa verloren en dat zat in haar hoofd van als ik nu mijn mama nog verlies.... Heb ik niks niet meer. En ik begreep dat. Ik heb dat altijd goed verstaan.

Int: Ja.

M: Dat was altijd gelijk “Zou je dat keer kunnen doen voor mij?” “Ja ma dat gaat niet gaan want ik moet nog dat doen en ik moet ook gaan werken, ik heb daar ook geen tijd voor”. Azo uitvluchten zoeken.

Int: Ja.

M: En ik heb haar daar nooit niet over aangesproken omdat ik haar begreep. Dat kan niet anders ook hé.

Int: En is dat dan veranderd met de tijd nu?

M: Ja! Dat is veranderd hé, ik heb daar dan mee haar over gesproken achter een langen tijd. Er is daar een paar jaar over gegaan ze.

Int: Ok.

M: En dan heb ik dat haar gezegd hoe mij dat kwetste maar dat ik nooit kwaad geweest ben op haar omdat ik dat begreep. Ja en dan heeft zij mij dan gezegd “allé ma, ik was mijn pa al kwijt, ik was bang dat ik u dan ging kwijt geraken, ik had dan niemand niet meer”.

Int: Ja.

M: Ja tuurlijk ja, ik wist dat al van ten voren maar dat is moeilijk he, zij heeft zoveel afgezien of ik hé.

Int: 't Was voornamelijk wel van haar kant dat ze geen toenadering zocht bij jou. Niet van jou uit dat jij meer gereserveerd was?

M: Nee nee, dat was, euh, ja. Ik heb enorm veel steun gehad van mijn zus.

Int: Ja?

M: Ja! Die ging alle chemo's mee met mij, altijd! Daar heb ik enorm veel steun van gehad en van mijne man zijn familie.

Int: Ja?

M: Die kwamen hier mijn huis kuisen, alles!

Int: Amai dat is heel mooi.

M: Ja dat kon ik nu niet zeggen van mijn familie. 'k Moet wel van mijn zus zeggen, die ook borstkanker gekregen heeft, die heeft alle chemo's mee geweest, die heeft daar altijd gezeten met mij.

Int: Oh dat is zo mooi.

M: Ja maar dat is zo want dat zeiden ze ginder ook, "dat is een familie dat aan elkaar hangt". En dat was zo.

Int: Nog, euh, voordat je aan zorgmassage deed, was er lichamenlijk contact tussen jou en je man?

M: Ja.

Int: Tijdens jouw ziekte was dat er dan ook nog?

M: Minder hé, minder omdat je te veel afziet hé.

Int: Ja.

M: Minder, bijna niet. 'k Zal maar niet zeggen want ge hebt zodanig veel pijn want dat heeft hem allemaal op mijn spieren gezet, dienen chemo. En dat lukte niet hé.

Int: Dus door de ziekte...

M: Door de ziekte, door de behandeling dat lukte niet.

Int: Nee. En heeft de zorgmassage daar iets mee te maken gehad sinds dat je zorgmassage deed, dat je ook meer aanraking wou?

M: Nee, ik denk dat niet. Gewoon doordat ik zelf beter werd hé, want dat duurt enorm lang tegen dat dat uit uw lichaam is hé.

Int: Ja.

M: 'k Zeg het, we zijn naar elkaar toegegroeid. Dat heeft er wel een tijdje overgegaan tegen dat ik naar mijne man toevlucht zocht of iets. Maar door de ziekte zelf, dat ging niet ze.

Int: En naar jouw dochter dan? Voordien veronderstel ik dat er weinig tot geen lichamenlijk contact was?

M: Nee, allé dat, nee... ze komt binnen en geeft een kus, en geeft een kus om weer naar huis te gaan. Dat is altijd zo gebleven. Dat wel.

Int: Dat is ook niet veranderd door zorgmassage te krijgen dat jullie naar elkaar toe...?

M: Nee nee.

Int: Mee dat je, je hebt een verwijderde borst, welk effect heeft dat op jouw zelfbeeld gehad?

M: Erg! Erg, maar ik heb het leren aanvaarden.

Int: Ja?

M: Maar eerlijk gezegd durf ik zeggen dat ik het erger vind dat ik mijn tanden ben verloren dan mijn borst. Ik durf dat echt zeggen. En door dat ik zo afgezien heb, ik kon mij laten behandelen, reconstructie bijvoorbeeld maar ik had zo afgezien dat ik dat niet meer zie zitten om een reconstructie te doen. Ik wil dat niet meer meemaken!

Int: Nee? Die revalidatie dan... je wilt niet meer zo afzien?

M: Nee ik wil niet meer afzien!

Int: Amai. Je had het ook al verwoord als een schaamte dat je voelt als je onder de mensen moet komen. Hoe voelde je u in uw vel in die zware periode? Tijdens de behandeling?

M: Op dat moment zijn ze zodanig ziek dat niet meer weet want ik heb een paar keer tegen mijn man gezegd "Allé jong kan dat nu nog erger worden? Ik kan dat niet meer aan". Dan zei hij tegen mij van "Zoeten het zal wel een keer beteren he het gaat niet altijd zo blijven he".

Int: Ja.

M: Tis voor u leven te sparen dat je hier zo ligt af te zien. Dat was het hé.

Int: Uhu, heeft zorgmassage u meer zelfzekerheid gegeven?

M: Voor een stuk wel hé omdat ik erna beter, omdat ik zag dat ik beter werd in mijn gezicht enz. Ook geen haar hebben... Dat is ook zoiets een vrouw dat geen haar heeft.

Int: In het begin zei je dat je nogal snel een handdoek nam om over u te leggen?

M: Nog altijd ze.

Int: Nog altijd? Ook met de mensen die je dan al kent? De kinesist bijvoorbeeld?

M: Zeker, dat is het eerste, dat ligt al klaar op mijn stoel! Voordat ik mij omdraai ga ik eerst dienen handdoek over mij doen en dan ga ik mij op bed gaan leggen.

Int: Ok. Je hebt voornamelijk zelfzekerheid gekregen door de zorgmassage en het resultaat dat je zag?

M: Ja dat was het!

Int: Ok. Ik mag voornamelijk zeggen dat de onzekerheid, de schaamte ook kwam door de prothese, allé door een verwijderde borst te hebben?

M: Ja door de borstverwijdering ja.

Int: Met welke reden koos je voor zorgmassage?

M: Ik heb daar niet voor gekozen. Ze hebben mij dat aangeboden.

Int: Hebben ze het aangeraden?

M: Ze hebben dat aangeboden, dat zit in het pakket als je chemo krijgt dat je automatisch een zorgmassage krijgt.

Int: Maar dat was niet verplicht?

M: Dat was niet verplicht.

Int: En waarom wou je dan wel?

M: Ah ja tuurlijk, ik kende dat al hé. Dat ga ik mij nu niet laten ontnemen zoiets, waar je verzorgd van wordt en dat je achteraf ziet hoe beter dat je er uit ziet.

Int: Ja.

M: Daarmee hé.

Int: Heeft zorgmassage ook een invloed gehad op jouw genezingsproces?

M: Nee, want het was al daarachter he.

Int: Ja, je hebt nog altijd blijvende symptomen na de behandeling. Zou dat er iets voor gezorgd hebben, zorgmassage, zou het daardoor sneller genezen zijn? Bijvoorbeeld jouw huid?

M: Ja dat wel.

Int: Nog andere dingen?

M: Nee want ze hebben juist maar mijn gezicht behandeld. Ze hebben niet mijn borststuk, dat hebben ze niet meegenomen. Bij mij was het alleen...

Int: Het gelaat?

M: Ja het gelaat.

Int: Ok en had je graag nog andere verzorgingen gehad?

M: Ja bijvoorbeeld een rug massage ofzo iets zou ik heel graag nog gewild hebben. Maar dat hebben ze niet gedaan.

Int: Ok. Dat zat er niet bij?

M: Dat zat er niet bij, nee.

Int: Denk je dat dat er voor bepaalde zaken gezorgd zou hebben moest je dat gekregen hebben?

M: Zo een relaxmassage hé, ge zijt al zo gespannen en nog wat... 'k Denk dat dat goed zou zijn. Denk ik hé.

Int: Niet enkel het gelaat maar de rest van het lichaam ook?

M: Ja eigenlijk wel.

Int: Ja ok. Kan je zeggen dat de zorgmassage jou motivatie gaf?

M: Euh, eigenlijk wel.

Int: Op welke manier?

M: Awel, pas op dat nu niet alleen maar dat ik terug beginnen zwemmen ben.

Int: Ok!

M: Ja dat wel...

Int: En hoe kwam dat?

M: Omdat ge ziet er beter uit. Ge voelt u beter, en euh, zou wel een keer vragen... Je hebt recht op ieder twee jaar een prothese, gratis en daarmee ga ik een keer vragen of ze prothesen hebben om in het water te gaan.

Int: Ja ok.

M: En euh, dat bestond. “Aaaaah dat bestond” ik blij! Ook veel lichter dan een gewone prothese van ver. Dan, euh, zeg ik nu ga ik gaan zwemmen hé.

Int: Ok kei goed! En je hebt dat ook gedaan?

M: Ja tot corona natuurlijk hé.

Int: Dus ik mag wel zeggen dat de zorgmassage jouw zelfzekerheid teruggegeven heeft?

M: Ja dat wel! En dat mijn haar terug gegroeid is.

Int: Ja je hebt daar wel op gewacht.

M: Ja ja zeker!

Int: Om echt in het publiek...

M: Nee nee, ik ging wel met mijn mama, euh, bijvoorbeeld naar de markt een tasje koffie gaan drinken, dat heb ik wel gedaan, mee mijn mutsje op.

Int: Ah ja, maar in het zwembad kan dat niet...

M: Nee dat gaat niet hé, dat heb ik niet gedaan. (Lach)

Int: Ok. (Lach) Dus het gaf jou zelfzekerheid om terug te gaan zwemmen want voordien zwom je ook, voor de ziekte?

M: Euh, minder maar je doet andere dingen meer hé. Je fiets en dat kan ik nu allemaal niet meer want ik heb ook evenwichtsstoornissen en ook die vermoeidheid dat er nooit niet meer uitgaat...

Int: Dus zwemmen was een goed alternatief om die zaken te vervangen.

M: En zeker voor mijn zwellingen ook.

Int: Ok, dat is goed. Euh, gaf het jou moed en kracht om er weer tegen aan te gaan?

M: Ja!

Int: Kan je daar iets over vertellen?

M: Gewoon je weet ge zijt genezen maar het blijft altijd in uw achterhoofd “ ‘k Ga het toch niet terug krijgen? ‘k Ga het toch niet terug krijgen?’” Want als iets fout gaat, een verkoudheid bijvoorbeeld, “ ‘t Gaat toch weer gene kanker zijn ofzo iets...”

Int: Ja.

M: Zulke dingen, maar anders, euh, ‘k zeg ben nogal een persoon die zelf veel kan met haar eigen, mij geruststellen. ‘k Zeg “M. ge zijt nog maar op controle geweest, uw bloed is getrokken, dadde en alles was goed, tis goed, ‘t zal wel weer goed komen” en tot nu toe ben ik nog altijd genezen.

Int: Kei goed maar de angst voor herval dat blijft?

M: Dat blijft, maar dat is wel verbeterd ze. Int begin was dat heel erg, heel erg!

Int: Ja?

M: En achter een jaar of vijf, ja ‘k heb ook een hormoonkuur gehad. Ik was daar niet zo gelukkig mee want ik kon daar ook niet zo goed tegen maar ik heb ze wel genomen!

Int: Ja?

M: Moest ik, euh, allé ik weet niet meer over wat dat het ging...

Int: Euh, dat het een tijdje heeft geduurd van de stress om te hervallen...

M: Ja dat heeft een tijdje geduurd en zeker een grote vijf à zes jaar heeft het toch geduurd dat ik volledig kon zeggen van” Bencee gij hebt gij dat niet en dat komt wel weer goed” en dat ik mijzelf weer kon, allé de schrik verminderde en ge denkt er zo rap niet meer aan... Dat ga ik zeggen.

Int: Ja maar dat heeft niks met zorgmassage te maken? Want het was toch wel zes maand nadat je genezen was maar het heeft toch zes jaar geduurd tegen dat die stress voor herval verminderde?

M: Ja zeker!

Int: Euh, kan je nog eens zeggen, hoe heeft zorgmassage jou geholpen?

M: Om er beter uit te zien, een aangename belevenis voor mijn eigen. Euh, ja dat!

Int: Ok. Telkens je zo een zorgmassage kreeg, hoelang had je er deugd van?

M: Zeker een week, acht dagen voelde ik mij te schitteren en voelde ik mij zo goed. Ja echt, dat is zo!

Int: Ok. Goed. Acht dagen lijkt mij nog lang?

M: Dat is zo, dat is zo ja!

Int: Als je dat nu zo zegt, wat zou je ervan vinden moest je zo een zorgmassage tijdens de chemo, tijdens de bestraling krijgen?

M: Ik zou niet gekunnen hebben.

Int: Nee, waarom niet?

M: Omdat ik te ziek was.

Int: De pijn die je ervaarde?

M: Dat ik toen ervaren heb, ik zeg de meeste mensen die moeten overgeven als ze hé, ik heb nooit moeten overgeven.

Int: Ok.

M: Dat heeft hem echt volledig op mijn spieren gezet. Gans mijn lichaam deed pijn. Ik zou dat zeker niet aan gekunnen hebben, in een stoel, een relaxstoel... Nee ik zou dat niet gekunnen hebben nee!

Int: Ok dus dat was goed dat dat na de genezing was?

M: Zeker! Ik denk dat ze daar wel rekening mee houden, dat dat daarom is dat ze daar rekening mee houden.

Int: Dat zou wel kunnen.

M: ik denk dat wel ze.

Int: Natuurlijk iedereen reageert er anders op hé. Hangt misschien van de kanker af, van de behandeling af... Bij sommigen kan het misschien wel tijdens de behandeling zelf?

M: Ja ik weet het maar voor mij kon dat niet omdat ze hadden ook gezegd dat het één van de zwaarste behandelingen was dat ik kreeg.

Int: Amai heftig...

M: Ja dat was zo.

Int: Welk gevoel gaf zorgmassage jou? Was dat prikkelend, verzachtend, of was dat iets anders?

M: Ja prikkelend ook, omdat ik mij dan beter voelde, dat gaf mij een boost! Voor de rest ja aangenaam, leuk...

Int: Ja. Euh, als we kijken op chronologisch vlak, voor, tijdens en na de zorgmassage... Hoe voelde je bijvoorbeeld vaak voor de zorgmassage?

M: Euh, oud... Oud, versleten... zoiets ja. (Krijgt bibber in stem maar lacht)

Int: Oud en versleten?

M: Oud en versleten ja zoiets.

Int: En hoe voelde je dan tijdens de zorgmassage?

M: Goed, ik zeg en daarna liep ik 8 dagen te stralen, dat dat zo een impact had op mij azo van "Allé ge ziet er ook weer goed uit weeral."

Int: Ok. Hoe veranderde jouw gemoedstoestand?

M: Oh veel levender! (Fleurt op)

Int: Ja?

M: Ja dat gaf al azo een goed gevoel dus in uw hoofd helderder, van "het ziet er weer goed uit, ge zijt content", ja dat!

Int: Als ik het nog even kort mag samenvatten, vanbinnen in voelde je u goed, voelde je u stralen maar dat kwam wel door wat je aan de buitenkant zag, de veranderingen?

M: Ja!

Int: Ik ga nog eens vragen, hoe ervaarde je stress voor en na de zorgmassage?

M: 'k Ben altijd azo een zenuwachtige geweest, nu ook

Int: Gaf het jou een ontspannend gevoel?

M: Ja dat nu wel hé! 'k Zeg het ik ging daar naartoe azo content van "Ik ga hier weer een gezichtsverzorging krijgen". Zo blij, dat wel! "Ja keer iets goed, een behandeling" zo! 'k Ga nu niet zeggen als ik gestresseerd was daarvoor, ben altijd al een zenuwachtige geweest, nu ook.

Int: Ok dus het nam geen zenuwen weg. Maar wel eventjes een tijdelijk ontspannend gevoel?

M: Ja dat wel!

Int: Een tijdelijk gevoel tijdens de behandeling?

M: Ja 'k zeg, en 8 dagen voelde ik mij beter.

Int: Merkte je ook na zo een zorgmassage gedragsveranderingen naar uw omgeving toe, naar uw partner of uw gezin?

M: Hmm nee, nee, nee. Daar ben ik altijd gelijk in gebleven.

Int: Dat is goed. Zijn er momenten geweest die cruciaal waren waar dat zorgmassage een belangrijke rol speelde?

M: Bijvoorbeeld, als ik een keer naar een trouwfeest mocht gaan. Dan vond ik dat wel belangrijk. Ik had juist een massage en dat weekend hadden we een trouw en dat was dan nog een keer iets waar dat je weet dat je er goed gaat uitzien en ge schminkt u en ge kleeft een keer valse wimpers enzo. Dat allemaal.

Int: Stel dat je naar die trouwfeest moest gaan en je had op dat moment geen zorgmassage gepland, hoe zou dat dan geweest zijn?

M: Niet goed denk ik.

Int: Nee?

M: Nee. Tijdens de chemo ben ik ook naar een trouwfeest gemoeten en gelukkig hadden ze daar kamers gehuurd. Euh, en kon ik daar gaan slapen, heb ik juist aan tafel gezeten om te eten en daarna ben ik gaan slapen want ik kon niet meer verder. Dat was dan een verschil hé tijdens de behandeling en na de behandeling dan niet maar natuurlijk tot nu, ben ik nog geen persoon die heel lang kan opblijven. Het laatste feest dat we gehad hebben heb ik 6,5u op een stoel gezeten en ik heb het mogen bekommen.

Int: Amai ok. Maar dan eigenlijk die zorgmassage gaf u wel energie?

M: Ja en de mensen ook. Ik deed bijvoorbeeld valse wimpers op en het eerste wat ze zeiden als ze mij zien was “er is iets veranderd aan u maar we zien niet wat”.

Int: Aah ok!

M: Dat gaf mij ook zo een gelukkig gevoel en dan zei ik het en dan zeiden ze “ah ja ah ja, dat is wel schoon!” En daardoor heb dan ook, euh, die permanente make up laten doen. Dat was de reden want ik had bijna geen wimpers en wenkbrauwen meer. En dat lijntje geeft dan een betere boost voor uw eigen hé. Dat is de reden dat ik het laten doen heb.

Int: Dus eigenlijk, kunnen we een beetje een link leggen dat zorgmassage een eerste stap was om in de toekomst andere stappen te ondernemen naar u goed voelen.

M: Ja dat is! Dat is echt waar, dat is echt waar. Dat is de waarheid! We waren daar al lang over bezig met mijn dochter, maar ik moest proefkonijn zijn. (Lacht) Maar dat is echt, dat is echt waar! Dus ok ik ga eerst mijn wenkbrauwen laten doen omdat ik er geen meer had. ‘k Zeg tegen mijn dochter “Dat valt vree goed mee ze.” ‘t Was enorm mooi ook. Ik zo fier of iets. Die behandeling zelf dat viel goed mee maar dan moesten mijn ogen nog gedaan worden... maar dat viel zo goed niet mee.

Int: Ja dat is sowieso een stukje gevoeliger huid...

M: Ook maar ik had op dat moment, euh, ik denk een week ervoor nog een medicament genomen. Ja dat is ook zoiets dat ik vergeet. Mijn geheugen is een zeefde geworden nu.

Int: Ok.

M: Dat is van de behandeling ze. Cortizone behandeling. Acht dagen was ik daar mee gestopt en de schoonheidsspecialiste begon aan mijn lijntje en ze is moeten stoppen van de zwelling.

Int: Ja? Het begon onmiddellijk op te zwellen?

M: Direct, direct! Dat viel zo goed niet mee en dan hebben we een paar weken gewacht en dan ben ik opnieuw gegaan en dan was dat geen probleem niet meer. Ik was zo fier of nen gieter hé. Echt mijn dochter heeft het dan ook gedaan achter mij, achter ik proefkonijn zijnde. En ze vond het ook zo schoon en ik was er ook zo schoon mee.

Int: Oh dat is leuk! Dat is leuk om te horen.

M: Dat is zo, alles om er goed uit te zien he! Dat is waar, ik ben al zo fier op mijn eigen als vrouw zijnde.

Int: Bij de zorgmassage, was de eerste keer een vrouw die jou aanraakte?

M: Het is altijd een vrouw geweest. Euh, ik heb daar nooit een man gezien.

Int: Ok ja.

M: Dat had misschien anders geweest hé. Ik weet dat niet hé, een verpleger of iets, dan had ik mij misschien ook teruggetrokken. Waarschijnlijk hé, ik weet het niet ze maar zo van ja een verpleger of verpleegster in feite is dat hetzelfde maar nu krijgde dat er bij mij niet in.

Int: Ok. Is jouw zelfbeeld dan verbetert door die zorgmassage? Verschil buiten den eerste keer? Je zei dat je nog altijd een handdoekje neemt om over u zelf te leggen. Maar merkte je toch zo hier en daar verbetering?

M: Bwoa, verbetering je mag niet vergeten je wordt elke dag met jezelf geconfronteerd in de spiegel. Dat is dat nooit zal voorbijgaan. Maar ik zeg, 'k heb het al gezegd, 'k zou veel liever mijn tanden terug hebben dan mijn borst.

Int: Ja ok.

M: Maar nee, ik weet het niet of mijn zelfbeeld beter zou geweest zijn.

Int: Dat is ok. Bij jou is het heel belangrijk, je voelt u veel comfortabeler bij een vrouw dan bij een man.

M: Ja.

Int: Die zorgmasseur was dat altijd dezelfde persoon?

M: Ja dat was altijd dezelfde.

Int: Ok en was dat goed voor jou?

M: Ja ja ja. Omdat ik ze goed kende ook. Ik was daar vertrouwd mee. En er was daar maar één die dat deed en 't was zij.

Int: Stel dat iedere keer iemand anders zou geweest zijn, ook een vrouw, zou je het daar moeilijker mee gehad hebben?

M: Waarschijnlijk wel. Maar ik weet het niet, ik kan er niet op antwoorden. En weet je wat er ook ambetant was? Dat ze geen, geen kamertje kreeg om dat te doen. Dat moest bijvoorbeeld op een leegstaand bureau gebeuren en dat was ook niet aangenaam. Ik vond dat niet leuk.

Int: Moh...

M: Dat was te rommelig voor mij.

Int: Dat was geen relaxerende omgeving waar je in kwam?

M: Nee nee. Soms gebeurde het dat er een kamer vrij was en dat was goed. Dat was beter, ook ruimer, die bureautjes dat is niet groot. Dan nog keer een stoel tussen zetten. Zij had ook niet veel plaats, haar karreke met gerief op en ik daar tussen gekrampt en dat was niet aangenaam, dat geef ik eerlijk toe.

Int: Ah ok. Dus het is wel belangrijk, dat is een belangrijk moment voor jou die zorgmassage...

M: Ja dat ik ook ruimte heb, en licht, dat ook...

Int: Dat er daar ook, de ruimte daarvoor wordt voorzien.

M: Ja en dat had ze niet, nu heeft ze dat wel ondertussen tis een andere kliniek, nu heeft ze daar speciaal haar eigen ruimte voor, dat was in de oude kliniek hé. Dat vond ik niet leuk.

Int: Ja dat versta ik. Zorgmasseurs zijn net zoals kappers en schoonheidsspecialisten een lange tijd verboden geweest om zorgmassage uit te voeren. Bij jou was dat nu niet het geval dat je in corona tijden een zorgmassage moest

krijgen maar kan je je voorstellen hoe dat voor die mensen moest zijn, die eigenlijk in jouw schoenen hebben gelopen, terwijl ze recht hadden op zorgmassage dat hun dat volledig werd afgenomen?

M: Ja ik kan mij dat voorstellen dat dat niet voor mee te lachen is ze, echt niet.

Int: Moest dat bij jou zo zijn, wat zou dat voor u betekenen hebben.

M: Nu zelf op 't moment, ikzelf ben zeer bang voor corona. Ik zelf zou er niet zo rap niet allé, ik zou dat niet erg gevonden hebben.

Int: Dat het niet doorging?

M: Ja voor mijn eigen...

Int: Ok.

M: Omdat ik zo bang ben van corona. 't Is nu weer naar omhoog aan' t gaan. Ik kom nauwelijks buiten hé. Behalve als ik zeg in mijnen auto naar de kiné en dan van de kiné rap rap den Delhaize binnen hier int dorp. En direct naar huis hé. Die feest die we gekregen hebben, daar 6,5 uur op nen stoel, dat interesseerde mij niet hé, gewoon en een hand geven of iets dat doe ik niet hé! Maar dat is wel ambetant u zus en u schoonbroer vijftig jaar getrouwd, "Ah ja proficiat", nee dat doe ik niet.

Int: De angst om corona te krijgen is veel groter dan voor jou dat de zorgmassage wel belangrijk was.

M: zeker, zeker, zeker! 'k Ben ook twee jaar niet gaan zwemmen hé. Tis nu nog maar, kijk 't gaat nu weer naar omhoog. 'T gaat weer een risico worden. Voor mij zou het geen probleem geweest zijn. Hoe meer dat ik kan binnenblijven, hoe liever dat ik het heb.

Int: Ok begrijpbaar. Wat zijn voor jou de negatieve effecten van zorgmassage?

M: Geen!

Int: Geen?

M: Behalve dan, dat ik daar in een kleine ruimte werd gestoken dat was niet leuk en voor de rest allé dat is toch een aangenaam iets. Iets waar je verzorgd wordt, iets waardoor je er beter uitziet, dat je u beter voelt! (Lacht breed)

Int: Hebben de dokters of de verplegers u zorgmassage aangeraden?

M: Ja de verpleegsters.

Int: Wat dat de verpleegsters daar hebben over verteld aan jou, is dat ook hoe jij dat hebt ervaren uiteindelijk?

M: Die hebben daar niks over gezegd!

Int: Nee?

M: Nee, het enige wat ze daarover hebben gezegd, want ik wist dat niet. Ik wist zelf niet dat dat bestond, echt niet. "Hoeveel chemo's hebde gij gehad?" "Ah 6." "Ah dan hebde gij recht op 6 gezichtsmassages". "Ah ja". Dat was alles.

Int: Ah ja, ze hebben niks van uitleg gegeven? Had je dat graag opvoorant geweten?

M: Ja zowat meer uitleg of zo een twa, de behandeling ook, hup ze komen hier den bakster aansteken, "Ah ja tot straks hé!"

Int: Jij was nu iemand die daar open voorstond ge wist al een beetje hoe dat in elkaar zat, doordat je al naar een schoonheidsspecialiste ging voordien. Maar mensen die hetzelfde pad als jou moeten afleggen en die nog nooit een gewone massage hebben gekregen. Ze zeggen je hebt recht op 6 gezichtsmassages, die gaan toch eerder zeggen van “Ah dat doe ik niet, want ik weet niet wat dat is?”

M: Ah kweet niet want ik had op dat moment een kameraad en die had nog nooit iets laten doen of aan haar gezicht, niks! En ik zeg tegen haar, “Dat moede doen! Ge hebt daar recht op, ge gaat niet weten hoe goed dat je u gaat voelen.” En ze heeft dat nu gedaan en ze heeft mij bedankt. “Bedankt dat je dat gezegd hebt want ik ga dat blijven doen!”

Int: Oh leuk!

M: Dat was echt, die had nog nooit niks van verzorgingen of azo gedaan, ja wel keer naar de kapper gaan he... Ja.

Int: Maar zonder jou eigenlijk had ze dat niet gedaan.

M: Nee dan ging ze dat niet doen.

Int: Vind ge dat er daar wat verandering in moet komen van?

M: Awel dat ze wat opener moeten zijn, dat ze dat moeten zeggen tegen de mensen!

Int: Wat de meerwaarde ervan is?

M: Ja, ‘k zeg nu niet dat dat in iedere kliniek azo is hé, ik spreek maar van AZ Alma hé.

Int: Ja ja ja. Je moest wel iedere keer voor die gezichtsmassage naar het ziekenhuis zelf gaan?

M: Ja.

Int: Koste dat geen energie voor jou?

M: Nee ik zag daar echt naar uit, ik zag daar naar uit! Opschrijven, diene dag, dat uur, en ik zag er naar uit om daar naartoe te gaan omdat ik het zo graag had.

Int: Ok ja. Dat is mooi! Mocht je nu de kans krijgen om het in het ziekenhuis te doen of dat de zorgmasseur bij jou thuishkwam... Wat had je het liefst gehad?

M: Hmm... Ik zou liever zelf gaan, die hebben ulder gerief bij ulder. Ik heb hier ook niet de spullen om alles op te leggen... Nee.

Int: Maar je had wel de energie om tot daar te gaan?

M: Ja zeker, zeker!

Int: Dat gaf jou energie?

M: Dat geeft u energie! Dat geeft u energie! (Lacht breed)

Int: Ok. Deed misschien verandering van omgeving ook deugd?

M: Nee, ‘k heb een hekel aan kliniek, nog altijd de jaarlijkse controle in de kliniek. Geen enkele kliniek, euh, ‘k zeg altijd, “Kan geen schort niet meer zien” en tis zo.

Int: Ja tuurlijk. Naast zorgmassage heb je nog andere holistische behandelingen gedaan?

M: Hoe bedoelde?

Int: Je hebt bijvoorbeeld aromatherapie, chiropraxie, accupunctuur...

M: Nee nee nee

Int: Enkel zorgmassage?

M: Ja en wat ik zelf ook heb is een jacuzzi hé. Dat is ook zoiets hé. In de winter niet hé omdat ik bang ben als ik eruit kom om mij iets op te doen... een longontsteking of 't een of 't ander maar, euh, dat is nen ganse zomer zit ik alle dagen een halfuur in mijne jacuzzi hé.

Int: Ja dat is zalig! (Lacht)

M: Ja dat doet ik heel graag.

Int: Dan ben ik tot mijn laatste vraag gekomen. Wat zou je zeggen aan andere kankerpatiënten, zou je hun zorgmassage aanraden?

M: Zeker, zeker, zeker, zeker, zeker! Moeten ze doen! Echt waar!

Int: En kan je nog eens heel kort zeggen, waarom?

M: Gewoon omdat u dat zoveel deugd doet, omdat je je zoveel beter voelt erna, vrij azo, gelijk ge komt daarbuiten en voelde u azo herboren. 'k Zal het azo zeggen, herboren! Zo, zo voelt dat en ik heb daar 8 dagen geniet van.

Int: Ja dat is heel mooi.

M: Dat is echt.

Int: Is er anders nog iets dat je wilt toevoegen?

M: Nee

Int: Nee? Ge zijt super bedankt om mij hiermee verder te helpen!

M: Dat is graag gedaan!

Bijlage G

Datareductie

Datapreparatie: Datareductie patiënt 1

~~Int: — Goeiemiddag, mijn naam is Shania De Vos. Ik ben student toegepaste psychologie aan de hogeschool West-Vlaanderen in Brugge. Voor mijn bachelorproef doe ik onderzoek naar de beleving van zorgmassage bij kankerpatiënten in Vlaanderen.~~

~~Het interview zal ongeveer een uurtje duren en het is heel belangrijk dat je weet dat jouw identiteit volledig anoniem blijft, dat je vrijwillig deelneemt aan dit onderzoek en dat je het interview ten alle tijden kan stopzetten. Zijn er vragen waar je liever geen antwoord op geeft dan kan dat gerust.~~

~~Ik ga beginnen met enkele inleidende vragen om jouw situatie wat in kaart te brengen. Vervolgens ga ik dieper ingaan op de beleving van de zorgmassage zelf. Sommige vragen zullen heel goed op elkaar lijken dus uw antwoorden gaan soms ook wel heel goed op elkaar lijken. Maar neem vooral alle tijd die je nodig hebt om u in dat moment terug te komen, om daar beetje herinneringen op te halen om te kunnen antwoorden op mijn vragen. Neem daar alle tijd voor.~~

~~M: — Uhu.~~

~~Int: — Kan je nog eventjes mondeling toestemming geven dat ik u mag interviewen, met een audio-opname?~~

~~M: — Ja.~~

~~Int: — Ok en heeft u anders nog vragen?~~

~~M: — Nee.~~

~~Int: — Nee? Dan gaan we beginnen hé. Mag ik vragen naar uw leeftijd?~~

~~M: — Euh, 64.~~

~~Int: — ja. En welke diagnose werd er vastgesteld bij jou?~~

~~M: — Borstkanker.~~

~~Int: — Borstkanker.~~

~~M: — Hormonaal.~~

~~Int: — Ok. Hoe oud was u toen de diagnose werd vastgesteld?~~

~~M: — Euh, 54.~~

~~Int: — 54, ok.~~

~~M: — Euh, sinds 2012.~~

~~Int: — Bent u ondertussen kankervrij verklaard?~~

~~M: — Ja.~~

~~Int: — Ja? Dat is kei goed nieuws al hé.~~

M: ~~Ja. (Lacht)~~

Int: Bent u ook daartussen een paar keer hervallen of?

M: Nee nee.

Int: ~~Nee.~~ Welke behandelingen heeft u gekregen daarvoor?

M: ~~Euh,~~ 6 chemo's, ...

Int: ~~Ja...~~

M: En 25 bestralingen.

Int: ~~Dat is dan radiotherapie?~~

M: ~~Radiotherapie ja.~~

Int: ~~25 iedere dag?~~

M: ~~Iedere dag.~~

Int: ~~Ja, ongeveer zo een 10 minuutjes is dat, of hoe was dat bij jou?~~

M: ~~Ja 10 minuutjes.~~

Int: ~~10 minuutjes.~~

M: ~~Ja.~~

Int: ~~Ok. Euh, ja 25 dagen was de periode. En de chemotherapie, hoelang duurde dat ongeveer?~~

M: ~~Dat heeft 7 maanden geduurd die 6 chemo's, drie weken tussen elke keren hé.~~

Int: ~~Ok.~~ Waar of bij wie heeft u zorgmassage gekregen?

M: ~~Euh, in Euh, in de AZ Alma.~~

Int: ~~Altijd daar?~~

M: Altijd omdat ik recht had van iedere chemo dat je krijgt, krijg je een gezichtsbehandeling.

Int: Ok ja. En was dat iets waar je achter stond? Dat je daar tevreden mee was?

M: Ik was daar zeer tevreden mee!

Int: ~~Ok.~~

M: Want ik heb dan ook een keer, euh, den andere kant van de kliniek gezien want tis niet altijd slecht t' kan ook een keer goed zijn.

Int: ~~Ja ok.~~

M: ~~ja.~~

Int: Bedoel je daarmee, euh, dat het aangenaam was?

M: Ja!

Int: ~~Niet enkel...~~

M: En het aangename daarvan en ook zo van, alle ja, ik had dat nooit niet verwacht dat dat mij ging overkomen dat ze dat daar deden.

~~Int: — Ja ok.~~

M: Begrijpte? Dat was azo, allé, ik moet hier nu een keer zijn, voor een keer iets goeds.

~~Int: — Ja, voor iets leuk eigenlijk.~~

~~M: — Ja, dat!~~

Int: ~~Ok. Euh,~~ hoeveel keer heeft u zorgmassage gekregen?

M: 6 keer.

~~Int: — Ook 6 keer dan.~~

~~M: — 6 chemo's hé. Ja.~~

Int: En was dat dan ook tijdens de chemo periode?

M: Nee, euh, daarna.

~~Int: — Daarna ok.~~

~~M: — Als alles, en achter de radiologie ook. Als alles achter de rug was ben ik, euh, iedere maand, dat is 6 maanden, iedere maand heb ik een gezichtsbehandeling gekregen.~~

Int: ~~Ok.~~ Dus eerst 7 maanden de behandeling zelf, radiotherapie en chemotherapie...

~~M: — Ja.~~

Int: En dan 6 maanden, 1 keer per maand een gezichtsbehandeling.

~~M: — Ja dat was het.~~

Int: ~~Ok super!~~ Was dat voor jou voldoende of had je meer gewenst?

M: Iets dat leuk is wilt ge meer he, ik vond het een beetje spijtig dat het gedaan was maar ja...

~~Int: — Je had nadien eigenlijk nog verder, euh...~~

~~M: — Ja natuurlijk!~~

Int: ~~Ok en~~ waarom als ik mag vragen?

~~M: — Omdat dat zoets, euh, ja ik ben ook nogal fier over mijn eigen.~~

~~Int: — Ja...~~

M: En dat voelde goed aan en dat deed deugd.

~~Int: — Uhu.~~

~~M: — Ik had dat zelf, alle niet dat ik... Jawel, ik had dat wel al gehad.~~

~~Int: — Ja.~~

~~M: — Dat vond ik aangenaam ja.~~

Int: En je zegt dat voelde goed aan. Aan wat merkte je dat dan dat goed aanvoelde?

M: Door de massage, uw nek bijvoorbeeld, hé, die gespannen is, ze maken dat dan los.

~~Int: Ja ok.~~

~~M: hé dadde, ja.~~

Int: ~~Ik ga nog eventjes vragen,~~ waar heeft u voor het eerst kennis gemaakt met zorgmassage?

M: ~~Euh,~~ in een schoonheidsinstituut.

~~Int: In een schoonheidsinstituut? Ok. Dus je kende het wel al voor dat je ziek was eigenlijk.~~

~~M: Ja.~~

~~Int: Ok. Had je dan ook al massages gedaan voordien?~~

~~M: Ja.~~

Int: ~~Ja.~~ Merk je verschil tussen een zorgmassage en een gewone relaxerende massage?

M: Euh, ja een relaxerende massage vind ik aangenamer omdat u dat meer deugd doet.

~~Int: Ja.~~

M: Een zorgmassage is ook veel rapper gedaan. Begrijpte? Dat duurde bijvoorbeeld geen uur hé.

Int: Hoelang duurde dat ongeveer?

M: Awel, ik denk een halfuur drie kwartier ten langste hoor.

Int: Een halfuur, ok ja. En waarom deed het meer deugd de relaxerende massage in plaats van de zorgmassage?

M: Ja omdat ze duurt langer, je hebt er meer, euh, allé tis beter voor uw gezicht en alles, ge voelt dat zelf aan uw gezicht dat dat veel malser is en ook voor alles... beter.

Int: ~~Ok. Euh,~~ voordat je die eerste zorgmassage kreeg, geloofde je in de meerwaarde van zorgmassage?

M: Ja!

~~Int: En wat was dat voor jou?~~

M: Gewoon, tijdens de kanker, zie je nogal grauw in uw gezicht, euh, ge verouderd een stuk door de kanker dat je gekregen hebt...

~~Int: Ja.~~

M: En door die zorgmassage begon je weer, uw gezicht kwam weer op zijn plooi, je zag er weer beter uit, 'k ga het zo zeggen.

~~Int: Ja ok.~~

M: Die keren dat ik geweest ben die zes keren, dat was nodig in feite.

Int: Zag je dat na een eerste behandeling al snel of duurde dat eventjes?

M: Dat duurde wel eventjes.

~~Int: Ja ok. Dus het was wel meer, euh, je zag aan uw uiterlijk, dat je door de ziekte dat je verouderde, dat proces ging veel sneller...~~

~~M: Zeker, zeker, zeker! Uw huid ook, euh, ik denk dat dat kapot is die huid.~~

Int: ~~Ja ziet heel erg af he.~~

M: ~~Ja.~~

Int: ~~Ok. En hoe was die eerste keer zorgmassage voor jou?~~

M: ~~Goed, wel dat waren wel met gewone productjes, geen speciale productjes, van Dove, ja de gewone die kan je zo kopen in een groot warenhuis, zulke dingen waren dat maar.~~

Int: ~~Ja?~~

M: ~~Gelijk als ik in het schoonheidsinstituut ging zijn dat dan van die bekende merken hé en ook waar ik tegen kan aangezien ik zwaar allergisch ben aan veel. Op dat moment dat gaf mij da niet, kon er wel niet zo goed tegen, tegen die producten maar toch dat deed mij wel deugd.~~

Int: ~~Ook al de producten die ze gebruikten daar waarde eigenlijk niet voor.~~

M: ~~Ja omdat ik zo allergisch ben hé.~~

Int: ~~Ja door de allergie maar al bij al deed het wel deugd?~~

M: ~~Ja 't zal wel zijn!~~

Int: Zorgmassage dat is meer dan alleen maar de bewegingen die worden gedaan.

M: ~~Ja.~~

Int: Het is voornamelijk aanraking.

M: ~~Ja.~~

Int: Wat bracht die aanraking bij jou te weeg?

M: Een zalig gevoel.

Int: ~~Een zalig gevoel, ja en kan je wat dieper kijken zo?~~

M: Ze zijn bezig met u.

Int: ~~Ja.~~

M: Zo, allé, 't is aangenaam, euh, dat was relaxerend ook voor mij, voor mijn eigen, zo ontspannend, ik had daar zoveel deugd van, ik kan daar niet anders op antwoorden in feite.

Int: ~~Je beschrijft het als een zalig gevoel.~~

M: Een zalig gevoel, nu zijn ze een keer bezig met u en ge hebt de tijd dat ge kanker hebt wordt ge geleefd.

Int: ~~Ja.~~

M: En op dat moment gaan zij nu een keer zorgen voor u. Zo komt dat over bij mij.

Int: ~~Kan ik het, plat gezegd misschien wat, euh, ge voelt u belangrijk op dat moment?~~

M: Dan voelde ik mij belangrijk. ~~Daarvoor, ge zijt ziek, er is niks... kanker, erger, toch niet dat ik weet of tenzij dat je doodgaat.~~

Int: ~~Ja.~~

M: Maar euh, het bange ook, dat ge zijt als ge dat hebt, ja ge zijt van alles verlost, ze hebben u bevestigd ge zijt genezen en dan moogt ge die behandeling ondergaan van u gezicht, allé dat is zalig voor mij.

~~Int: Na zo lang afzien, gaan ze u nog een keer verzorgen eigenlijk.~~

M: ~~Ja.~~

~~Int: Zo mag ik het zeggen?~~

M: ~~Ja, waar je ook een stuk beter van wordt...~~

~~Int: Ja~~

M: ~~en beter uitziet. (Lacht)~~

Int: ~~Ja. (Lacht)~~ Hoe voelde dat dan wel voor jou om na zo een periode aangeraakt te worden omdat je zegt wel “je ziet er een heel stuk minder goed uit” door de ziekte, door de behandeling ook, ok tis zalig maar je moet nog altijd aangeraakt worden.

M: Ja als dat een vrouw was had ik daar geen problemen mee.

~~Int: Ok.~~

M: Maar moest dat nu een man geweest zijn zou ik dat niet gedaan hebben.

~~Int: Nee?~~

M: ~~Nu nog niet.~~

~~Int: En waarom niet?~~

~~M: Awel, “ik heb nog altijd problemen, nog altijd, euh, bijvoorbeeld mijn jaarlijks onderzoek, je hebt een mammografie...”~~

~~Int: Ja...~~

~~M: En je hebt een echo en je hebt, euh, een RX van uw longen~~

~~Int: Ja.~~

M: Is dat een man, dan ben ik al, “Oei Ik ben maar half vrouw niet meer” in mijn hoofd, dat is zo.

~~Int: Ja.~~

M: Ja ik ben een borst kwijt. “Oei wat is dat hier?” Begrijpte? Is dat een vrouw, is dat gemakkelijker.

Int: En waarom is dat voor jou gemakkelijker?

M: Euh, ja een vrouw is een vrouw. Dat is hetzelfde als mij. Alhoewel ik een borst mankeer maar die vrouw weet ook “Oei die mevrouw heeft kanker gehad” en die gaat daar waarschijnlijk ik mijn hoofd, ik weet dat niet, daar makkelijker mee om.

~~Int: Ok.~~

M: Ik verberg dat hé, als ik euh, ik heb nu nog altijd kiné. Nog altijd, door de zwelling en ik ben op een bepaald moment moeten stoppen. ~~Ik ben naar de kiné geweest en dat meisje die mij behandelde die was zwanger...~~

~~Int: Uhu.~~

~~M: Die ging in zwangerschapsverlof en er ging een jongen in de plaats komen.~~

Int: — Ok.

M: — ~~Dat kon ik niet aan.~~

Int: — Ja.

M: — ~~Dan ben ik gestopt.~~

Int: Ik vind het een hele sterke uitspraak dat je zegt, euh, door maar één borst meer te hebben, voel je u halve vrouw.

M: — ~~Dat is zo!~~

Int: — Ja.

M: Dat is mee alles zo hé, uw kleren, zien dat niet te ver gedecolleteerd zijn want ge zijn bang als je een beetje vooroverbuigt dat ze een inkijk hebben.

Int: — Ja.

M: Je draagt een prothese. Ja, dat zit niet goed, dat is lastig, dat spant... Ik krijg daar ook zwellingen van.

Int: — ~~Amai.~~

M: — Ja.

Int: — ~~Dus voor jou doordat je u maar halve vrouw voelt, is het heel belangrijk dat de persoon die jou verzorgt een vrouw is omdat je het gevoel hebt...~~

M: — ~~Ja nog altijd.~~

Int: — ~~Nog altijd op de dag van vandaag? Dat geeft jou een gevoel dat ze jou beter kan begrijpen in jouw situatie?~~

M: — ~~Ja waarschijnlijk wel, waarschijnlijk wel!~~

M: — ~~Ik heb geen problemen met een man hé. Ah ja maar ik mag dat ook zeggen want er zijn veel mensen, allé mannen die daar op afknappen van vrouwen die borstkanker hebben of kanker heeft hé.~~

Int: — ~~Ja ok.~~

M: — ~~Dat hoorde nu hé, dat ik zeg "allé jonge, hoe komt dat hier?"~~

M: — ~~Maar met mijne man dat is geen probleem, ja ik kreeg dat en die zat daarin eerste in, die heeft mij zo verzorgd...~~

Int: — Ja.

M: — ~~Die heeft voor mij zorggedragen, alles gedaan voor mij dat ga dan niet. Dan kunde dat niet zeggen van "Ja die gaat dat hier niet zien" ofzo. Maar gelijk wie dat dat nu is, is dat nu een broer van mij nee! Mijn zussen wel!~~

Int: — ~~Ah ja ok. Dus iedereen dat een vrouw is daar voelt ge u comfortabeler bij.~~

M: — ~~Ja dat is zeker! Dat is zo!~~

Int: ~~Ok.~~ 'k Ga nog eens vragen om een soort top drie te geven van de emoties die je ervaarde tijdens de zorgmassage.

M: Euh, dat is een moeilijken. Eigenlijk een gelukkig gevoel. Ik kan er maar één geven ze. Waarom? Omdat je genezen bent, omdat je dat ondergaat nu, die behandeling krijgt, dat...!

Int: — Ja.

M: — ~~Maar 'k zou anders niet nog ene kunnen zeggen.~~

Int: En meer... Gelukzaligheid we kunnen zeggen blijdschap?

M: Blijdschap omdat je genezen zijt.

~~Int: En meer op de zorgmassage zelf... die aanraking, gaf jou dat...?~~

M: Dat vond ik zalig!

Int: En als we kijken naar iemand raakt u aan na een hele moeilijke periode geweest... Gaf u dat tijdens de massage soms ook niet wat verdriet bijvoorbeeld vanbinnen maar misschien verdriet van blijdschap of...

M: In het begin heb ik dat wel beetje moeten wennen aan mijn kinésiste, van hup een handdoek rapper naar mij pakken. Ja ge ligt niet gans bloot maar tuurlijk ze ziet dat wel want ze moet hier ook masseren. Achter een tijdje wordt ge dat gewoon maar in het begin was dat toch een aanpassing.

~~Int: Ok.~~

M: Dat was een aanpassing. Om den duur... ik ga al 9 jaar naar de kiné, wekelijks naar de kiné, is dat nu een gewoonte geworden. 'k Zeg het int begin was dat niet gemakkelijk ze. ~~En natuurlijk ja, ik heb ook nooit, euh, achter de behandeling kunde met mensen samen komen om niet in een put te vallen maar dat heb ik niet aanvaard.~~

~~Int: Dat heb je niet gedaan?~~

~~M: Nee, ik kon dat niet! Ik ben iemand op mijn eigen, ik wil dat zelf kunnen! En nu ook dat is zeer moeilijk. Ik heb dat ondervonden tijdens de radiologie. Die mensen zitten daar allemaal bekankerd en allemaal voor bestraling en den dienen verteld dat verhaal en den dienen verteld dat verhaal en dat...~~

~~Int: Ok dat is niet voor jou?~~

~~M: Nee! Daar heb ik uit geleerd van "Oei doet dat niet."~~

~~Int: Je wilt er graag zelf doorkomen?~~

~~M: Ja ik had zoiets van doet dat niet.~~

Int: Was dat dan voor jou ook een grote stap om jou te laten verzorgen tijdens een zorgmassage?

M: Ik zeg in begin heb ik daar wel een keer aan gedacht maar een keer dat bezig was, 'k zeg 'k heb den andere kant ook van de medaille gezien.

~~Int: Dus als er twee emoties zijn die ik kan beschrijven zijn de gelukzaligheid maar in het begin merkte je wel wat schaamte.~~

~~M: Ja zeker! Zeker, zeker, zeker!~~

~~Int: Maakte het ander nog emoties in jou los? Soms tijdens de massage dat je begon na te denken of...?~~

~~M: Nee, 'k heb dat nog niet...euh, nee!~~

Int: ~~Nee? Ok.~~ Aanraking maakt heel veel los binnen in een mens, bijvoorbeeld personen die, euh, geen contact durven maken met zichzelf, die bang zijn om pijn te voelen, om verdriet te voelen... die staan vaak niet open voor massages omdat die massages kan dat losmaken. Euh, was die zorgmassage voor jou ook, euh, iets om bepaalde emoties los te maken na die zware periode?

M: Nee, nee, nee. Weet je waarom hé? Dat was op de dagklinik gebeurde dat en ik kende die mensen.

~~Int: Ok.~~

M: — Die waren daar ook voor mijne chemo aan te steken, ge kreeg daar een band mee. 7 maanden om den duur ge kwam binnen, “Aah M. ge zijt hier...” Om den duur zegde ja, dat was dan niet zo erg.

Int: — Dus je merkte wel, je voelde u welkom. De mensen kenden u?

M: — Ja, zeker! Ja ja, de verplegers zeiden ook dat ik een vree gemakkelijk iemand was tijdens de behandeling zelf. Juist den laatsten dag... Dan wou ik daar zo rap mogelijk weg.

Int: — En waarom?

M: — Ik wist tis mijnen laatste chemo, nog drie weken afzien... ik wou zo rap mogelijk naar huis, ik moest geen eten hebben. “Allé M. was is dat mee u?” Ik zeg “Nee ik wil zo rap mogelijk naar huis, ik wil ervan af, tis mijnen laatste joepie, hoera, gedaan!” Zoiets zo kwam dat over. En van de radiologie, dienen laatste dat ik gekregen heb moest ik wachten op de dokter voor bevestigen ge zijt genezen of ge zijt niet genezen. Dan ben ik in tranen uitgebarsten. “k Ben buitengekomen en ik kon mijn tranen niet inhouden van contentement. Dan ben ik pas bij de dokter gegaan en dienen heeft gezegd dat was het mooiste dat ik ooit al gehoord heb, over mij. “Ik denk, ge zijt genezen, dat we u hier nooit meer gaan terugzien”.

Int: — Amai!

M: — En dat was het hé. Ik was ervan af.

Int: — Lang moeten afzien maar dan toch...

M: — Zeker! En alles wat er mis kon gaan tijdens de chemo is er misgegaan hé.

Int: — Ja?

M: — Alles hé, mijn porth a cath die gestoken werd voor de chemo te laten inlopen. Bij den eersten, “Ok dat zat daar in”. Bij den tweeden zat die al gedraaid, terug een operatie... “k Heb een schimmelinfectie gehad van aan mijne mond tot aan mijn achterste... geen reuk, geen smaak. “k Heb blijvende beschadiging van mijn uiteinden... Mijn handen, voeten en lippen...

Int: Amai en merkte je verbetering aan die zaken die je net hebt opgesomd, door de zorgmassage?

M: Euh, Ja, ja, ja! Ik ben ook al mijn nagels kwijtgeraakt hé, allemaal hé! Mijn tanden uitgevallen, ook daardoor hé maar dat willen ze niet aanvaarden.

Int: Amai, je zegt je merkte toch verschil door de zorgmassage. Welke zaken bijvoorbeeld?

M: Ja dat je er beter uitkomt in feite, je ziet van uw eigen, je krijgt kleur op uw gezicht terug, ge voelt u beter, ge ziet er beter uit... “k ga het nog keer zeggen maar anders kan ik daar niet veel anders...

Int: — Uw lippen, nagels en voeten, je zegt die zijn blijvend nu...

M: — Ja nu nog.

Int: Zag je wel verbetering door de zorgmassage?

M: Mijn nagels zijn terug gegroeid maar dat kwam sowieso van zijn eigen terug. Mijn lippen is op de dag van vandaag precies alsof ik gesprongen lippen heb. Dat is niet zomaar dat voel wel zo. Eigenlijk verbeterd... Dat is eigenlijk iets dat van zijn eigen terug komt hé.

Int: Ja dus voornamelijk na de zorgmassage merkte je verschil in kleur, levendigheid...

M: In mijn gezicht ja!

Int: — Ge voelde u stralen als ik het zo mag zeggen?

M: — Ja zeker wel!

Int: Ik kan mij ook voorstellen na zo 7 maanden afzien, euh, dat dat ook een invloed had op uw omgeving? ~~Je had toen ook een partner?~~

M: — Ja.

Int: — Is die band door de ziekte veranderd?

M: — Nee, die is niet veranderd want ik heb zo een bewondering voor mijne man nu wat hij allemaal voor mij gedaan heeft. En dat versterkt nog uwen band hé. Dat is en nu nog hé, dat versterkt nu nog hé want dat is iets dat je nooit van u leven vergeet. Ik heb daar 7 maanden in mijn bed gelegen en die heeft ook alles maar dan echt alles voor mij gedaan. Allé ja, beter kunde dat toch niet...

Int: Ja dat is heel mooi! En merkte je dat je ook na de zorgmassage u anders voelde waardoor dat je meer naar uw partner toeging?

M: Nee, nee, nee, dat is hetzelfde gebleven. 'K heb mij nooit beschaamd gevoeld bij mijne partner, 'k heb mij nooit terughoudend gevoeld als hij aan mij kwam of t' een of 't ander... Dat was hetzelfde gebleven. 'k Zeg we zijn meer naar elkaar toegegroeid doordat we dat meegemaakt hebben dan daarvoor.

Int: — De ziekte heeft jullie naar elkaar gebracht? Dat is mooi. En de band met jouw gezin? Met jouw dochter bijvoorbeeld?

M: — Dat wel, dat was een probleem. Mijne man, mijn eerste man die is verongelukt. Ik had daar één dochter mee. Mijn dochter, ik kon daar eigenlijk niks aan vragen. Al wat ik aan haar vroeg om te doen voor mij, dat lukte niet voor haar. En dat was niet uit kwade wil hoor, dat was gewoon, die was haar papa verloren en dat zat in haar hoofd van als ik nu mijn mama nog verlies.... Heb ik niks niet meer. En ik begreep dat. Ik heb dat altijd goed verstaan.

Int: — Ja.

M: — Dat was altijd gelijk "Zou je dat keer kunnen doen voor mij?" "Ja ma dat gaat niet gaan want ik moet nog dat doen en ik moet ook gaan werken, ik heb daar ook geen tijd voor". Azo uitvluchten zoeken.

Int: — Ja.

M: — En ik heb haar daar nooit niet over aangesproken omdat ik haar begreep. Dat kan niet anders ook hé.

Int: — En is dat dan veranderd met de tijd nu?

M: — Ja! Dat is veranderd hé, ik heb daar dan mee haar over gesproken achter een langen tijd. Er is daar een paar jaar over gegaan ze.

Int: — Ok.

M: — En dan heb ik dat haar gezegd hoe mij dat kwetste maar dat ik nooit kwaad geweest ben op haar omdat ik dat begreep. Ja en dan heeft zij mij dan gezegd "allé ma, ik was mijn pa al kwijt, ik was bang dat ik u dan ging kwijt geraken, ik had dan niemand niet meer".

Int: — Ja.

M: — Ja tuurlijk ja, ik wist dat al van ten voren maar dat is moeilijk he, zij heeft zoveel afgezien of ik hé.

Int: ~~'t Was voornamelijk wel van haar kant dat ze geen toenadering zocht bij jou. Niet van jou uit dat jij meer gereserveerd was?~~

M: ~~Nee nee, dat was, euh, ja. Ik heb enorm veel steun gehad van mijn zus.~~

Int: ~~Ja?~~

M: ~~Ja! Die ging alle chemo's mee met mij, altijd! Daar heb ik enorm veel steun van gehad en van mijne man zijn familie.~~

Int: ~~Ja?~~

M: ~~Die kwamen hier mijn huis kuisen, alles!~~

Int: ~~Amai dat is heel mooi.~~

M: ~~Ja dat kon ik nu niet zeggen van mijn familie. 'k Moet wel van mijn zus zeggen, die ook borstkanker gekregen heeft, die heeft alle chemo's mee geweest, die heeft daar altijd gezeten met mij.~~

Int: ~~Oh dat is zo mooi.~~

M: ~~Ja maar dat is zo want dat zeiden ze ginder ook, "dat is een familie dat aan elkaar hangt". En dat was zo.~~

Int: ~~Nog, euh, voordat je aan zorgmassage deed, was er lichamenlijk contact tussen jou en je man?~~

M: ~~Ja.~~

Int: ~~Tijdens jouw ziekte was dat er dan ook nog?~~

M: ~~Minder hé, minder omdat je te veel afziet hé.~~

Int: ~~Ja.~~

M: ~~Minder, bijna niet. 'k Zal maar niet zeggen want ge hebt zodanig veel pijn want dat heeft hem allemaal op mijn spieren gezet, dienen chemo. En dat lukte niet hé.~~

Int: ~~Dus door de ziekte...~~

M: ~~Door de ziekte, door de behandeling dat lukte niet.~~

Int: ~~Nee. En heeft de zorgmassage daar iets mee te maken gehad sinds dat je zorgmassage deed, dat je ook meer aanraking wou?~~

M: ~~Nee, ik denk dat niet. Gewoon doordat ik zelf beter werd hé, want dat duurt enorm lang tegen dat dat uit uw lichaam is hé.~~

Int: ~~Ja.~~

M: ~~'K zeg het, we zijn naar elkaar toegegroeid. Dat heeft er wel een tijdje overgegaan tegen dat ik naar mijne man toevlucht zocht of iets. Maar door de ziekte zelf, dat ging niet ze.~~

Int: ~~En naar jouw dochter dan? Voordien veronderstel ik dat er weinig tot geen lichamenlijk contact was?~~

M: ~~Nee, allé dat, nee... ze komt binnen en geeft een kus, en geeft een kus om weer naar huis te gaan. Dat is altijd zo gebleven. Dat wel.~~

Int: ~~Dat is ook niet veranderd door zorgmassage te krijgen dat jullie naar elkaar toe...?~~

M: ~~Nee nee.~~

Int: Mee dat je, je hebt een verwijderde borst, welk effect heeft dat op jouw zelfbeeld gehad?

M: Erg! Erg, maar ik heb het leren aanvaarden.

Int: ~~Ja?~~

M: Maar eerlijk gezegd durf ik zeggen dat ik het erger vind dat ik mijn tanden ben verloren dan mijn borst. Ik durf dat echt zeggen. En door dat ik zo afgezien heb, ik kon mij laten behandelen, reconstructie bijvoorbeeld maar ik had zo afgezien dat ik dat niet meer zie zitten om een reconstructie te doen. Ik wil dat niet meer meemaken!

Int: ~~Nee? Die revalidatie dan... je wilt niet meer zo afzien?~~

M: ~~Nee ik wil niet meer afzien!~~

Int: ~~Amai. Je had het ook al verwoord als een schaamte dat je voelt als je onder de mensen moet komen. Hoe voelde je u in uw vel in die zware periode? Tijdens de behandeling?~~

M: ~~Op dat moment zijt ge zodanig ziek dat niet meer weet want ik heb een paar keer tegen mijn man gezegd "Allé jong kan dat nu nog erger worden? Ik kan dat niet meer aan". Dan zei hij tegen mij van "Zoeten het zal wel een keer beteren he het gaat niet altijd zo blijven he".~~

Int: ~~Ja.~~

M: ~~Tis voor u leven te sparen dat je hier zo ligt af te zien. Dat was het hé.~~

Int: ~~Uhu, heeft zorgmassage u meer zelfzekerheid gegeven?~~

M: Voor een stuk wel hé omdat ik erna beter, omdat ik zag dat ik beter werd in mijn gezicht enzo. Ook geen haar hebben... Dat is ook zoiets een vrouw dat geen haar heeft.

Int: ~~In het begin zei je dat je nogal snel een handdoek nam om over u te leggen?~~

M: ~~Nog altijd ze.~~

Int: ~~Nog altijd? Ook met de mensen die je dan al kent? De kinesist bijvoorbeeld?~~

M: ~~Zeker, dat is het eerste, dat ligt al klaar op mijn stoel! Voordat ik mij omdraai ga ik eerst dienen handdoek over mij doen en dan ga ik mij op bed gaan leggen.~~

Int: ~~Ok. Je hebt voornamelijk zelfzekerheid gekregen door de zorgmassage en het resultaat dat je zag?~~

M: ~~Ja dat was het!~~

Int: ~~Ok. Ik mag voornamelijk zeggen dat de onzekerheid, de schaamte ook kwam door de prothese, allé door een verwijderde borst te hebben?~~

M: ~~Ja door de borstverwijdering ja.~~

Int: Met welke reden koos je voor zorgmassage?

M: Ik heb daar niet voor gekozen. Ze hebben mij dat aangeboden.

Int: ~~Hebben ze het aangeraden?~~

M: ~~Ze hebben dat aangeboden, dat zit in het pakket als je chemo krijgt dat je automatisch een zorgmassage krijgt.~~

Int: Maar dat was niet verplicht?

M: Dat was niet verplicht.

Int: En waarom wou je dan wel?

M: Ah ja tuurlijk, ik kende dat al hé. Dat ga ik mij nu niet laten ontnemen zoiets, waar je verzorgd van wordt en dat je achteraf ziet hoe beter dat je er uit ziet.

~~Int: Ja.~~

~~M: Daarmee hé.~~

Int: Heeft zorgmassage ook een invloed gehad op jouw genezingsproces?

M: Nee, want het was al daarachter he.

Int: Ja, je hebt nog altijd blijvende symptomen na de behandeling. Zou dat er iets voor gezorgd hebben, zorgmassage, zou het daardoor sneller genezen zijn? Bijvoorbeeld jouw huid?

M: Ja dat wel.

~~Int: Nog andere dingen?~~

M: Nee want ze hebben juist maar mijn gezicht behandeld. Ze hebben niet mijn borststuk, dat hebben ze niet meegenomen. Bij mij was het alleen...

~~Int: Het gelaat?~~

M: Ja het gelaat.

Int: Ok en had je graag nog andere verzorgingen gehad?

M: Ja bijvoorbeeld een rug massage ofzo iets zou ik heel graag nog gewild hebben. Maar dat hebben ze niet gedaan.

~~Int: Ok. Dat zat er niet bij?~~

~~M: Dat zat er niet bij, nee.~~

Int: Denk je dat dat er voor bepaalde zaken gezorgd zou hebben moest je dat gekregen hebben?

M: Zo een relaxmassage hé, ge zijt al zo gespannen en nog wat... 'K denk dat dat goed zou zijn. Denk ik hé.

~~Int: Niet enkel het gelaat maar de rest van het lichaam ook?~~

~~M: Ja eigenlijk wel.~~

Int: ~~Ja ok.~~ Kan je zeggen dat de zorgmassage jou motivatie gaf?

M: Euh, eigenlijk wel.

Int: Op welke manier?

M: Awel, pas op dat nu niet alleen maar dat ik terug beginnen zwemmen ben.

~~Int: Ok!~~

~~M: Ja dat wel...~~

Int: En hoe kwam dat?

M: Omdat ge ziet er beter uit. Ge voelt u beter, en euh, zou wel een keer vragen... Je hebt recht op ieder twee jaar een prothese, gratis en daarmee ga ik een keer vragen of ze prothesen hebben om in het water te gaan.

~~Int: Ja ok.~~

M: En euh, dat bestond. “Aaaaah dat bestond” ik blij! Ook veel lichter dan een gewone prothese van ver. Dan, euh, zeg ik nu ga ik gaan zwemmen hé.

Int: — Ok kei goed! En je hebt dat ook gedaan?

M: — Ja tot corona natuurlijk hé.

Int: — Dus ik mag wel zeggen dat de zorgmassage jouw zelfzekerheid teruggegeven heeft?

M: — Ja dat wel! En dat mijn haar terug gegroeid is.

Int: — Ja je hebt daar wel op gewacht.

M: — Ja ja zeker!

Int: — Om echt in het publiek...

M: — Nee nee, ik ging wel met mijn mama, euh, bijvoorbeeld naar de markt een tasje koffie gaan drinken, dat heb ik wel gedaan, mee mijn mutsje op.

Int: — Ah ja, maar in het zwembad kan dat niet...

M: — Nee dat gaat niet hé, dat heb ik niet gedaan. (Lach)

Int: — Ok. (Lach) Dus het gaf jou zelfzekerheid om terug te gaan zwemmen want voordien zwom je ook, voor de ziekte?

M: — Euh, minder maar je doet andere dingen meer hé. Je fiets en dat kan ik nu allemaal niet meer want ik heb ook evenwichtsstoornissen en ook die vermoeidheid dat er nooit niet meer uitgaat...

Int: — Dus zwemmen was een goed alternatief om die zaken te vervangen.

M: — En zeker voor mijn zwellingen ook.

Int: — Ok, dat is goed. Euh, gaf het jou moed en kracht om er weer tegen aan te gaan?

M: — Ja!

Int: — Kan je daar iets over vertellen?

M: — Gewoon je weet ge zijt genezen maar het blijft altijd in uw achterhoofd “ ‘k Ga het toch niet terug krijgen? ‘k Ga het toch niet terug krijgen?” Want als iets fout gaat, een verkoudheid bijvoorbeeld, “ ‘t Gaat toch weer gene kanker zijn ofzo iets...”

Int: — Ja.

M: — Zulke dingen, maar anders, euh, ‘k zeg ben nogal een persoon die zelf veel kan met haar eigen, mij geruststellen. ‘k Zeg “M. ge zijt nog maar op controle geweest, uw bloed is getrokken, dadde en alles was goed, tis goed, ‘t zal wel weer goed komen” en tot nu toe ben ik nog altijd genezen.

Int: — Kei goed maar de angst voor herval dat blijft?

M: — Dat blijft, maar dat is wel verbeterd ze. Int begin was dat heel erg, heel erg!

Int: — Ja?

M: — En achter een jaar of vijf, ja ‘k heb ook een hormoonkuur gehad. Ik was daar niet zo gelukkig mee want ik kon daar ook niet zo goed tegen maar ik heb ze wel genomen!

Int: — Ja?

M: ~~Moest ik, euh, allé ik weet niet meer over wat dat het ging...~~

Int: ~~Euh, dat het een tijdje heeft geduurd van de stress om te hervallen...~~

M: ~~Ja dat heeft een tijdje geduurd en zeker een grote vijf à zes jaar heeft het toch geduurd dat ik volledig kon zeggen van? Bence gij hebt gij dat niet en dat komt wel weer goed? en dat ik mijzelf weer kon, allé de schrik verminderde en ge denkt er zo rap niet meer aan... Dat ga ik zeggen.~~

Int: ~~Ja maar dat heeft niks met zorgmassage te maken? Want het was toch wel zes maand nadat je genezen was maar het heeft toch zes jaar geduurd tegen dat die stress voor herval verminderde?~~

M: ~~Ja zeker!~~

Int: ~~Euh, kan je nog eens zeggen, hoe heeft zorgmassage jou geholpen?~~

M: ~~Om er beter uit te zien, een aangename belevenis voor mijn eigen. Euh, ja dat!~~

Int: ~~Ok. Telkens je zo een zorgmassage kreeg, hoelang had je er deugd van?~~

M: ~~Zeker een week, acht dagen voelde ik mij te schitteren en voelde ik mij zo goed. Ja echt, dat is zo!~~

Int: ~~Ok. Goed. Acht dagen lijkt mij nog lang?~~

M: ~~Dat is zo, dat is zo ja!~~

Int: ~~Als je dat nu zo zegt, wat zou je ervan vinden moest je zo een zorgmassage tijdens de chemo, tijdens de bestraling krijgen?~~

M: ~~Ik zou niet gekunnen hebben.~~

Int: ~~Nee, waarom niet?~~

M: ~~Omdat ik te ziek was.~~

Int: ~~De pijn die je ervaarde?~~

M: ~~Dat ik toen ervaren heb, ik zeg de meeste mensen die moeten overgeven als ze hé, ik heb nooit moeten overgeven.~~

Int: ~~Ok.~~

M: ~~Dat heeft hem echt volledig op mijn spieren gezet. Gans mijn lichaam deed pijn. Ik zou dat zeker niet aan gekunnen hebben, in een stoel, een relaxstoel... Nee ik zou dat niet gekunnen hebben nee!~~

Int: ~~Ok dus dat was goed dat dat na de genezing was?~~

M: ~~Zeker! Ik denk dat ze daar wel rekening mee houden, dat dat daarom is dat ze daar rekening mee houden.~~

Int: ~~Dat zou wel kunnen.~~

M: ~~ik denk dat wel ze.~~

Int: ~~Natuurlijk iedereen reageert er anders op hé. Hangt misschien van de kanker af, van de behandeling af... Bij sommigen kan het misschien wel tijdens de behandeling zelf?~~

M: ~~Ja ik weet het maar voor mij kon dat niet omdat ze hadden ook gezegd dat het één van de zwaarste behandelingen was dat ik kreeg.~~

Int: ~~Amai heftig...~~

M: ~~Ja dat was zo.~~

Int: Welk gevoel gaf zorgmassage jou? Was dat prikkelend, verzachtend, of was dat iets anders?

M: Ja prikkelend ook, omdat ik mij dan beter voelde, dat gaf mij een boost! Voor de rest ja aangenaam, leuk...

Int: ~~Ja. Euh,~~ als we kijken op chronologisch vlak, voor, tijdens en na de zorgmassage... Hoe voelde je bijvoorbeeld vaak voor de zorgmassage?

M: Euh, oud... Oud, versleten... zoiets ja. (Krijgt bibber in stem maar lacht)

~~Int: Oud en versleten?~~

~~M: Oud en versleten ja zoiets.~~

Int: En hoe voelde je dan tijdens de zorgmassage?

M: Goed, ik zeg en daarna liep ik 8 dagen te stralen, dat dat zo een impact had op mij azo van "Allé ge ziet er ook weer goed uit weeral."

Int: ~~Ok.~~ Hoe veranderde jouw gemoedstoestand?

M: Oh veel levender! (Fleurt op)

~~Int: Ja?~~

M: Ja dat gaf al azo een goed gevoel dus in uw hoofd helderder, van "het ziet er weer goed uit, ge zijt content", ja dat!

~~Int: Als ik het nog even kort mag samenvatten, vanbinnen in voelde je u goed, voelde je u stralen maar dat kwam wel door wat je aan de buitenkant zag, de veranderingen?~~

~~M: Ja!~~

~~Int: Ik ga nog eens vragen, hoe ervaarde je stress voor en na de zorgmassage?~~

~~M: 'k Ben altijd azo een zenuwachtige geweest, nu ook~~

Int: Gaf het jou een ontspannend gevoel?

M: Ja dat nu wel hé! 'k Zeg het ik ging daar naartoe azo content van "Ik ga hier weer een gezichtsverzorging krijgen". Zo blij, dat wel! "Ja keer iets goed, een behandeling" zo! 'k Ga nu niet zeggen als ik gestresseerd was daarvoor, ben altijd al een zenuwachtige geweest, nu ook.

Int: Ok dus het nam geen zenuwen weg. Maar wel eventjes een tijdelijk ontspannend gevoel?

M: Ja dat wel!

~~Int: Een tijdelijk gevoel tijdens de behandeling?~~

M: Ja 'k zeg, en 8 dagen voelde ik mij beter.

Int: Merkte je ook na zo een zorgmassage gedragsveranderingen naar uw omgeving toe, naar uw partner of uw gezin?

M: Hmm nee, nee, nee. Daar ben ik altijd gelijk in gebleven.

Int: ~~Dat is goed.~~ Zijn er momenten geweest die cruciaal waren waar dat zorgmassage een belangrijke rol speelde?

M: Bijvoorbeeld, als ik een keer naar een trouwfeest mocht gaan. Dan vond ik dat wel belangrijk. Ik had juist een massage en dat weekend hadden we een trouw en dat was dan nog een keer iets waar dat je weet dat je er goed gaat uitzien en ge schminkt u en ge kleeft een keer valse wimpers enzo. ~~Dat allemaal.~~

Int: Stel dat je naar die trouwfeest moest gaan en je had op dat moment geen zorgmassage gepland, hoe zou dat dan geweest zijn?

M: Niet goed denk ik.

~~Int: Nee?~~

M: Nee. Tijdens de chemo ben ik ook naar een trouwfeest gemoeten en gelukkig hadden ze daar kamers gehuurd. Euh, en kon ik daar gaan slapen, heb ik juist aan tafel gezeten om te eten en daarna ben ik gaan slapen want ik kon niet meer verder. Dat was dan een verschil hé tijdens de behandeling en na de behandeling dan niet maar natuurlijk tot nu, ben ik nog geen persoon die heel lang kan opblijven. Het laatste feest dat we gehad hebben heb ik 6,5u op een stoel gezeten en ik heb het mogen bekommen.

Int: ~~Amai-ok.~~ Maar dan eigenlijk die zorgmassage gaf u wel energie?

M: Ja en de mensen ook. Ik deed bijvoorbeeld valse wimpers op en het eerste wat ze zeiden als ze mij zien was “er is iets veranderd aan u maar we zien niet wat”.

~~Int: Aah ok!~~

M: Dat gaf mij ook zo een gelukkig gevoel en dan zei ik het en dan zeiden ze “ah ja ah ja, dat is wel schoon!” En daardoor heb dan ook, euh, die permanente make up laten doen. Dat was de reden want ik had bijna geen wimpers en wenkbrauwen meer. En dat lijntje geeft dan een betere boost voor uw eigen hé. Dat is de reden dat ik het laten doen heb.

~~Int: Dus eigenlijk, kunnen we een beetje een link leggen dat zorgmassage een eerste stap was om in de toekomst andere stappen te ondernemen naar u goed voelen.~~

~~M: Ja dat is! Dat is echt waar, dat is echt waar. Dat is de waarheid! We waren daar al lang over bezig met mijn dochter, maar ik moest proefkonijn zijn. (Lacht) Maar dat is echt, dat is echt waar! Dus ok ik ga eerst mijn wenkbrauwen laten doen omdat ik er geen meer had. ‘k Zeg tegen mijn dochter “Dat valt vree goed mee ze.” ‘t Was enorm mooi ook. Ik zo fier of iets. Die behandeling zelf dat viel goed mee maar dan moesten mijn ogen nog gedaan worden... maar dat viel zo goed niet mee.~~

~~Int: Ja dat is sowieso een stukje gevoeliger huid...~~

~~M: Ook maar ik had op dat moment, euh, ik denk een week ervoor nog een medicament genomen. Ja dat is ook zoiets dat ik vergeet. Mijn geheugen is een zeefde geworden nu.~~

~~Int: Ok.~~

~~M: Dat is van de behandeling ze. Cortizone behandeling. Acht dagen was ik daar mee gestopt en de schoonheidsspecialiste begon aan mijn lijntje en ze is moeten stoppen van de zwelling.~~

~~Int: Ja? Het begon onmiddellijk op te zwellen?~~

~~M: Direct, direct! Dat viel zo goed niet mee en dan hebben we een paar weken gewacht en dan ben ik opnieuw gegaan en dan was dat geen probleem niet meer. Ik was zo fier of nen gieter hé. Echt mijn dochter heeft het dan ook gedaan achter mij, achter ik proefkonijn zijnde. En ze vond het ook zo schoon en ik was er ook zo schoon mee.~~

~~Int: Oh dat is leuk! Dat is leuk om te horen.~~

~~M: Dat is zo, alles om er goed uit te zien he! Dat is waar, ik ben al zo fier op mijn eigen als vrouw zijnde.~~

Int: Bij de zorgmassage, was de eerste keer een vrouw die jou aanraakte?

M: Het is altijd een vrouw geweest. Euh, ik heb daar nooit een man gezien.

~~Int: Ok ja.~~

M: Dat had misschien anders geweest hé. Ik weet dat niet hé, een verpleger of iets, dan had ik mij misschien ook teruggetrokken. Waarschijnlijk hé, ik weet het niet ze maar zo van ja een verpleger of verpleegster in feite is dat hetzelfde maar nu krijgde dat er bij mij niet in.

Int: ~~Ok.~~ Is jouw zelfbeeld dan verbetert door die zorgmassage? Verschil buiten den eerste keer? Je zei dat je nog altijd een handdoekje neemt om over u zelf te leggen. Maar merkte je toch zo hier en daar verbetering?

M: Bwoa, verbetering je mag niet vergeten je wordt elke dag met jezelf geconfronteerd in de spiegel. Dat is dat nooit zal voorbijgaan. Maar ik zeg, 'k heb het al gezegd, 'k zou veel liever mijn tanden terug hebben dan mijn borst.

~~Int: Ja ok.~~

M: Maar nee, ik weet het niet of mijn zelfbeeld beter zou geweest zijn.

~~Int: Dat is ok. Bij jou is het heel belangrijk, je voelt u veel comfortabeler bij een vrouw dan bij een man.~~

~~M: Ja.~~

Int: Die zorgmasseur was dat altijd dezelfde persoon?

M: Ja dat was altijd dezelfde.

Int: ~~Ok~~-en was dat goed voor jou?

M: Ja ja ja. Omdat ik ze goed kende ook. Ik was daar vertrouwd mee. En er was daar maar één die dat deed en 't was zij.

Int: Stel dat iedere keer iemand anders zou geweest zijn, ook een vrouw, zou je het daar moeilijker mee gehad hebben?

M: Waarschijnlijk wel. Maar ik weet het niet, ik kan er niet op antwoorden. En weet je wat er ook ambetant was? Dat ze geen, geen kamertje kreeg om dat te doen. Dat moest bijvoorbeeld op een leegstaand bureau gebeuren en dat was ook niet aangenaam. Ik vond dat niet leuk.

~~Int: Moh...~~

M: Dat was te rommelig voor mij.

~~Int: Dat was geen relaxerende omgeving waar je in kwam?~~

~~M: Nee nee. Soms gebeurde het dat er een kamer vrij was en dat was goed. Dat was beter, ook ruimer, die bureautjes dat is niet groot. Dan nog keer een stoel tussen zetten. Zij had ook niet veel plaats, haar karreke met gerief op en ik daar tussen gekrampt en dat was niet aangenaam, dat geef ik eerlijk toe.~~

~~Int: Ah ok. Dus het is wel belangrijk, dat is een belangrijk moment voor jou die zorgmassage...~~

~~M: Ja dat ik ook ruimte heb, en licht, dat ook...~~

~~Int: Dat er daar ook, de ruimte daarvoor wordt voorzien.~~

~~M: Ja en dat had ze niet, nu heeft ze dat wel ondertussen tis een andere kliniek, nu heeft ze daar speciaal haar eigen ruimte voor, dat was in de oude kliniek hé. Dat vond ik niet leuk.~~

Int: Ja dat versta ik. Zorgmasseurs zijn net zoals kappers en schoonheidsspecialisten een lange tijd verboden geweest om zorgmassage uit te voeren. Bij jou was dat nu niet het geval dat je in corona tijden een zorgmassage moest

krijgen maar kan je je voorstellen hoe dat voor die mensen moest zijn, die eigenlijk in jouw schoenen hebben gelopen, terwijl ze recht hadden op zorgmassage dat hun dat volledig werd afgenomen?

M: Ja ik kan mij dat voorstellen dat dat niet voor mee te lachen is ze, echt niet.

Int: Moest dat bij jou zo zijn, wat zou dat voor u betekenen hebben.

M: Nu zelf op 't moment, ikzelf ben zeer bang voor corona. Ik zelf zou er niet zo rap niet allé, ik zou dat niet erg gevonden hebben.

Int: ~~Dat het niet doorging?~~

M: ~~Ja voor mijn eigen...~~

Int: ~~Ok.~~

M: ~~Omdat ik zo bang ben van corona. 't Is nu weer naar omhoog aan' t gaan. Ik kom nauwelijks buiten hé. Behalve als ik zeg in mijnen auto naar de kiné en dan van de kiné rap rap den Delhaize binnen hier int dorp. En direct naar huis hé. Die feest die we gekregen hebben, daar 6,5 uur op nen stoel, dat interesseerde mij niet hé, gewoon en een hand geven of iets dat doe ik niet hé! Maar dat is wel ambetant u zus en u schoonbroer vijftig jaar getrouwd, "Ah ja profieiat", nee dat doe ik niet.~~

Int: ~~De angst om corona te krijgen is veel groter dan voor jou dat de zorgmassage wel belangrijk was.~~

M: ~~zeker, zeker, zeker! 'k Ben ook twee jaar niet gaan zwemmen hé. Tis nu nog maar, kijk 't gaat nu weer naar omhoog. ' T gaat weer een risico worden. Voor mij zou het geen probleem geweest zijn. Hoe meer dat ik kan binnenblijven, hoe liever dat ik het heb.~~

Int: ~~Ok begrijpbaar. Wat zijn voor jou de negatieve effecten van zorgmassage?~~

M: Geen!

Int: ~~Geen?~~

M: Behalve dan, dat ik daar in een kleine ruimte werd gestoken dat was niet leuk en voor de rest allé dat is toch een aangenaam iets. Iets waar je verzorgd wordt, iets waardoor je er beter uitziet, dat je u beter voelt! (Lacht breed)

Int: ~~Hebben de dokters of de verplegers u zorgmassage aangeraden?~~

M: ~~Ja de verpleegsters.~~

Int: Wat dat de verpleegsters daar hebben over verteld aan jou, is dat ook hoe jij dat hebt ervaren uiteindelijk?

M: Die hebben daar niks over gezegd!

Int: ~~Nee?~~

M: Nee, het enige wat ze daarover hebben gezegd, want ik wist dat niet. Ik wist zelf niet dat dat bestond, echt niet. "Hoeveel chemo's hebde jij gehad?" "Ah 6." "Ah dan hebde jij recht op 6 gezichtsmassages". "Ah ja". Dat was alles.

Int: ~~Ah ja, ze hebben niks van uitleg gegeven? Had je dat graag opvoort geweten?~~

M: Ja zowat meer uitleg of zo een twa, de behandeling ook, hup ze komen hier den bakster aansteken, "Ah ja tot straks hé!"

Int: Jij was nu iemand die daar open voorstond ge wist al een beetje hoe dat in elkaar zat, doordat je al naar een schoonheidsspecialiste ging voordien. Maar mensen die hetzelfde pad als jou moeten afleggen en die nog nooit een gewone massage hebben gekregen. Ze zeggen je hebt recht op 6 gezichtsmassages, die gaan toch eerder zeggen van “Ah dat doe ik niet, want ik weet niet wat dat is?”

M: Ah kweet niet want ik had op dat moment een kameraad en die had nog nooit iets laten doen of aan haar gezicht, niks! En ik zeg tegen haar, “Dat moede doen! Ge hebt daar recht op, ge gaat niet weten hoe goed dat je u gaat voelen.” En ze heeft dat nu gedaan en ze heeft mij bedankt. “Bedankt dat je dat gezegd hebt want ik ga dat blijven doen!”

Int: ~~Oh leuk!~~

M: ~~Dat was echt, die had nog nooit niks van verzorgingen of azo gedaan, ja wel keer naar de kapper gaan he... Ja-~~

Int: ~~Maar zonder jou eigenlijk had ze dat niet gedaan.~~

M: ~~Nee dan ging ze dat niet doen.~~

Int: Vind ge dat er daar wat verandering in moet komen van?

M: Awel dat ze wat opener moeten zijn, dat ze dat moeten zeggen tegen de mensen!

Int: ~~Wat de meerwaarde ervan is?~~

M: ~~Ja, ‘k zeg nu niet dat dat in iedere kliniek azo is hé, ik spreek maar van AZ Alma hé.~~

Int: ~~Ja ja ja.~~ Je moest wel iedere keer voor die gezichtsmassage naar het ziekenhuis zelf gaan?

M: Ja.

Int: Koste dat geen energie voor jou?

M: Nee ik zag daar echt naar uit, ik zag daar naar uit! Opschrijven, diene dag, dat uur, en ik zag er naar uit om daar naartoe te gaan omdat ik het zo graag had.

Int: ~~Ok ja. Dat is mooi!~~ Mocht je nu de kans krijgen om het in het ziekenhuis te doen of dat de zorgmasseur bij jou thuishkwam... Wat had je het liefst gehad?

M: Hmm... Ik zou liever zelf gaan, die hebben ulyder gerief bij ulyder. Ik heb hier ook niet de spullen om alles op te leggen... Nee.

Int: ~~Maar je had wel de energie om tot daar te gaan?~~

M: ~~Ja zeker, zeker!~~

Int: Dat gaf jou energie?

M: Dat geeft u energie! Dat geeft u energie! (Lacht breed)

Int: Ok. Deed misschien verandering van omgeving ook deugd?

M: Nee, ‘k heb een hekel aan kliniek, nog altijd de jaarlijkse controle in de kliniek. Geen enkele kliniek, euh, ‘k zeg altijd, “Kan geen schort niet meer zien” en tis zo.

Int: ~~Ja tuurlijk. Naast zorgmassage heb je nog andere holistische behandelingen gedaan?~~

M: ~~Hoe bedoelde?~~

~~Int: — Je hebt bijvoorbeeld aromatherapie, chiropraxie, accupunctuur...~~

~~M: — Nee nee nee~~

~~Int: — Enkel zorgmassage?~~

~~M: — Ja en wat ik zelf ook heb is een jacuzzi hé. Dat is ook zoiets hé. In de winter niet hé omdat ik bang ben als ik eruit kom om mij iets op te doen... een longontsteking of 't een of 't ander maar, euh, dat is nen ganse zomer zit ik alle dagen een halfuur in mijne jacuzzi hé.~~

~~Int: — Ja dat is zalig! (Lacht)~~

~~M: — Ja dat doet ik heel graag.~~

~~Int: — Dan ben ik tot mijn laatste vraag gekomen. Wat zou je zeggen aan andere kankerpatiënten, zou je hun zorgmassage aanraden?~~

~~M: — Zeker, zeker, zeker, zeker, zeker! Moeten ze doen! Echt waar!~~

~~Int: — En kan je nog eens heel kort zeggen, waarom?~~

~~M: — Gewoon omdat u dat zoveel deugd doet, omdat je je zoveel beter voelt erna, vrij azo, gelijk ge komt daarbuiten en voelde u azo herboren. 'k Zal het azo zeggen, herboren! Zo, zo voelt dat en ik heb daar 8 dagen geniet van.~~

~~Int: — Ja dat is heel mooi.~~

~~M: — Dat is echt.~~

~~Int: — Is er anders nog iets dat je wilt toevoegen?~~

~~M: — Nee~~

~~Int: — Nee? Ge zijt super bedankt om mij hiermee verder te helpen!~~

~~M: — Dat is graag gedaan!~~

Bijlage H

Fragmenteren

Datapreparatie: Fragmenteren patiënt 1

Interviewer	Fragment	Patiënt 1
<p>Waar of bij wie heeft u zorgmassage gekregen?</p> <p>Altijd daar?</p>	1.1	<p>AZ Alma.</p> <p>Altijd omdat ik recht had van iedere chemo dat je krijg, krijg je een gezichtsbehandeling.</p>
<p>En was dat iets waar je achter stond? Dat je daar tevreden mee was?</p> <p>Bedoel je daarmee dat het aangenaam was?</p>	1.2	<p>Ik was daar zeer tevreden mee! Want ik heb dan ook een keer, euh, den andere kant van de kliniek gezien want tis niet altijd slecht t 'kan ook een keer goed zijn.</p> <p>Ja en het aangename daarvan en ook zo van, alle ja, ik had dat nooit niet verwacht dat dat mij ging overkomen dat ze dat daar deden. Begrijpte? Dat was azo, allé, ik moet hier nu een keer zijn, voor een keer iets goeds.</p>
<p>Dus eerst 7 maanden de behandeling zelf, radiotherapie en chemotherapie... en dan 6 maanden, 1 keer per maand een gezichtsbehandeling. Was dat voor jou voldoende of had je meer gewenst?</p> <p>Waarom als ik mag vragen?</p> <p>Aan wat merkte je dat dan dat goed aanvoelde?</p>	1.3	<p>Iets dat leuk is wilt ge meer he, ik vond het een beetje spijtig dat het gedaan was maar ja...</p> <p>Dat voelde goed aan en dat deed deugd.</p> <p>Door de massage, uw nek bijvoorbeeld hé, die gespannen is, ze maken dat dan los.</p>
<p>Merk je verschil tussen een zorgmassage en een gewone relaxerende massage?</p> <p>Hoelang duurde dat ongeveer?</p> <p>En waarom deed het meer deugd de relaxerende massage in plaats van de zorgmassage?</p>	1.4	<p>Euh, ja een relaxerende massage vind ik aangenamer omdat u dat meer deugd doet. Een zorgmassage is ook veel rapper gedaan. Begrijpte? Dat duurde bijvoorbeeld geen uur hé.</p> <p>Awel, ik denk een halfuur drie kwartier ten langste hoor.</p> <p>Ja, omdat ze duurt langer, je hebt er meer, euh, allé tis beter voor uw gezicht en alles, ge voelt dat zelf aan uw gezicht dat dat veel malser is en ook voor alles... beter.</p>
<p>Voordat je die eerste zorgmassage kreeg, geloofde je in de meerwaarde van zorgmassage?</p> <p>Zag je dat na een eerste behandeling al snel of duurde dat eventjes?</p>	1.5	<p>Ja! Gewoon tijdens de kanker, zie je nogal grauw in uw gezicht, euh, ge verouderd een stuk door de kanker dat je gekregen hebt...</p> <p>En door die zorgmassage begon je weer, uw gezicht kwam weer op zijn ploot, je zag er weer beter uit. Die keren dat ik geweest ben, die zes keren, dat was nodig in feite.</p> <p>Dat duurde wel eventjes.</p>
<p>Zorgmassage dat is meer dan alleen maar de bewegingen die worden gedaan. Het is voornamelijk aanraking. Wat bracht die aanraking bij jou te weeg?</p>	1.6	<p>Een zalig gevoel. Ze zijn bezig met u. 't Is aangenaam, euh, dat was relaxerend ook voor mij, voor mijn eigen, zo ontspannend, ik had daar zoveel deugd van. Een zalig gevoel, nu zijn ze een keer bezig met u en ge hebt de tijd</p>

<p>Hoe voelde dat dan wel voor jou om na zo een periode aangeraakt te worden omdat je zegt wel “je ziet er een heel stuk minder goed uit” door de ziekte, door de behandeling ook, ok tis zalig maar je moet nog altijd aangeraakt worden.</p>		<p>dat ge kanker hebt wordt ge geleefd en op dat moment gaan zij nu een keer zorgen voor u. Dan voelde ik mij belangrijk. Het bange ook, dat ge zijt als ge dat hebt, ja ge zijt van alles verlost, ze hebben u bevestigd ge zijt genezen en dan moogt ge die behandeling ondergaan van u gezicht, allé dat is zalig voor mij. Ja als dat een vrouw was had ik daar geen problemen mee. Maar moest dat nu een man geweest zijn zou ik dat niet gedaan hebben. Is dat een man, dan ben ik al, “Oei Ik ben maar half vrouw niet meer” in mijn hoofd, dat is zo. Ja ik ben een borst kwijt. “Oei wat is dat hier?” Begrijpte? Is dat een vrouw, is dat gemakkelijker.</p>
<p>En waarom is dat voor jou gemakkelijker?</p>	1.7	<p>Euh, ja een vrouw is een vrouw. Dat is het zelfde als mij. Alhoewel ik een borst mankeer maar die vrouw weet ook “Oei die mevrouw heeft kanker gehad” en die gaat daar waarschijnlijk ik mijn hoofd, ik weet dat niet, daar makkelijker mee om. Ik verberg dat hé, als ik euh, ik heb nu nog altijd kiné. Nog altijd, door de zwelling en ik ben op een Bepaald moment moeten stoppen.</p>
<p>Ik vind het een hele sterke uitspraak dat je zegt, euh, door maar één borst meer te hebben, voel je u halve vrouw.</p>	1.8	<p>Dat is mee alles zo hé, uw kleren, zien dat niet te ver gedecolleteerd zijt want ge zijt bang als je een beetje vooroverbuigt dat ze een inkijk hebben. Je draagt een prothese. Ja, dat zit niet goed, dat is lastig, dat spant... Ik krijg daar ook zwellingen van.</p>
<p>’K ga nog eens vragen om een soort top drie te geven van de emoties die je ervaarde tijdens de zorgmassage.</p> <p>En meer... Gelukzaligheid we kunnen zeggen blijdschap?</p> <p>En als we kijken naar iemand raakt u aan na een hele moeilijke periode geweest... Gaf u dat tijdens de massage soms ook niet wat verdriet bijvoorbeeld vanbinnen maar misschien verdriet van blijdschap of...</p>	1.9	<p>Euh, dat is een moeilijken. Eigenlijk een gelukzalig gevoel. Ik kan er maar één geven ze. Waarom? Omdat je genezen bent, omdat je dat ondergaat nu, die behandeling krijgt, dat...!</p> <p>Blijdschap omdat je genezen zijt. Dat vond ik zalig! In het begin heb ik dat wel beetje moeten wennen aan mijn kinésiste, van hup een handdoek rapper naar mij pakken. Ja ge ligt niet gans bloot maar tuurlijk ze ziet dat wel want ze moet hier ook masseren. Achter een tijdje wordt ge dat gewoon maar in het begin was dat toch een aanpassing. Dat was een aanpassing. Om den duur... ik ga al 9 jaar naar de kiné, wekelijks naar de kiné, is dat nu een gewoonte geworden. ‘K zeg het int begin was dat niet gemakkelijk ze.</p>
<p>Was dat dan voor jou ook een grote stap om jou te laten verzorgen tijdens een zorgmassage?</p>	1.10	<p>Ik zeg in begin heb ik daar wel een keer aan gedacht maar een keer dat bezig was, ‘k zeg ‘k heb den andere kant ook van de medaille gezien.</p>
<p>Aanraking maakt heel veel los binnen in een mens, bijvoorbeeld personen die, euh, geen contact durven maken</p>	1.11	<p>Nee, nee, nee. Weet je waarom hé? Dat was op de dagkliniek gebeurde dat en ik kende</p>

met zichzelf, die bang zijn om pijn te voelen, om verdriet te voelen... die staan vaak niet open voor massages omdat die massages kan dat losmaken. Euh, was die zorgmassage voor jou ook, euh, iets om bepaalde emoties los te maken na die zware periode?		die mensen.
Amai en merkte je verbetering aan die zaken die je net hebt opgesomd, door de zorgmassage?	1.12	Euh, Ja, ja, ja! Ik ben ook al mijn nagels kwijtgeraakt hé, allemaal hé! Mijn tanden uitgevallen
Amai, je zegt je merkte toch verschil door de zorgmassage. Welke zaken bijvoorbeeld?	1.13	Ja dat je er beter uitkomt in feite, je ziet van uw eigen, je krijgt kleur op uw gezicht terug, ge voelt u beter, ge ziet er beter uit...
Zag je wel verbetering door de zorgmassage?	1.14	Mijn nagels zijn terug gegroeid maar dat kwam sowieso van zijn eigen terug. Mijn lippen is op de dag van vandaag precies alsof ik gesprongen lippen heb. Dat is niet zomaar dat voel wel zo. Eigenlijk verbeterd... Dat is eigenlijk iets dat van zijn eigen terug komt.
Ik kan mij ook voorstellen na zo 7 maanden afzien, euh, dat dat ook een invloed had op uw omgeving? En merkte je dat je ook na d zorgmassage u anders voelde waardoor dat je meer naar uw partner toegang?	1.15	Nee, nee, nee, dat is hetzelfde gebleven. 'K heb mij nooit beschaamd gevoeld bij mijne partner, 'k heb mij nooit terughoudend gevoeld als hij aan mij kwam of t' een of 't ander... Dat was hetzelfde gebleven. 'K zeg we zijn meer naar elkaar toegegroeid doordat we dat meegemaakt hebben dan daarvoor.
En heeft de zorgmassage daar iets mee te make gehad sinds dat je zorgmassage deed, dat je ook meer aanraking wou?	1.16	Nee, ik denk dat niet. Gewoon doordat ik zelf beter werd hé, want dat duurt enorm lang tegen dat dat uit uw lichaam is hé.
En naar jouw dochter dan? Dat is ook niet veranderd door zorgmassage te krijgen dat jullie naar elkaar toe...?	1.17	Nee nee.
Mee dat je, je hebt een verwijderde borst, welk effect heeft dat op jouw zelfbeeld gehad?	1.18	Erg! Erg, maar ik heb het leren aanvaarden. Maar eerlijk gezegd durf ik zeggen dat ik het Erger vindt dat ik mijn tanden ben verloren dan mijn borst. Ik durf dat echt zeggen. En door dat ik zo afgezien heb, ik kon mij laten behandelen, reconstructie bijvoorbeeld maar ik had zo afgezien dat ik dat niet meer zie zitten om een reconstructie te doen. Ik wil dat niet meer meemaken!
Heeft zorgmassage u meer zelfzekerheid gegeven?	1.19	Voor een stuk wel hé omdat ik erna beter, omdat ik zag dat ik beter werd in mijn gezicht enzo. Ook geen haar hebben... Dat is ook zoiets een vrouw dat geen haar heeft.
Met welke reden koos je voor zorgmassage?	1.20	Ik heb daar niet voor gekozen. Ze hebben mij dat aangeboden. dat zit in het pakket als je chemo krijgt dat je automatisch een zorgmassage krijgt.
Maar dat was niet verplicht?	1.21	Dat was niet verplicht.
En waarom wou je dan wel?	1.22	Ah ja tuurlijk, ik kende dat al hé. Dat ga ik mij nu niet laten ontnemen zoiets, waar je verzorgd van wordt en dat je achteraf ziet hoe beter dat je er uit ziet.

<p>Heeft zorgmassage ook een invloed gehad op jouw genezingsproces?</p> <p>Ja, je hebt nog altijd blijvende symptomen na de behandeling. Zou dat er iets voor gezorgd hebben, zorgmassage, zou het daardoor sneller genezen zijn? Bijvoorbeeld jouw huid?</p>	1.23	Nee, want het was al daarachter he. Ja dat wel.
Ok en had je graag nog andere verzorgingen gehad?	1.24	Ja bijvoorbeeld een rug massage ofzo iets zou ik heel graag nog gewild hebben.
Denk je dat dat er voor bepaalde zaken gezorgd zou hebben moest je dat gekregen hebben?	1.25	Zo een relaxmassage hé, ge zijt al zo gespannen en nog wat... 'K denk dat dat goed zou zijn. Denk ik hé.
<p>Kan je zeggen dat de zorgmassage jou motivatie gaf? Op welke manier?</p> <p>En hoe kwam dat?</p>	1.26	Euh, eigenlijk wel. Awel, pas op dat nu niet alleen maar dat ik terug beginnen zwemmen ben. Omdat ge ziet er beter uit. Ge voelt u beter, en euh, zou wel een keer vragen... Je hebt recht op ieder twee jaar een prothese, gratis en daarmee ga ik een keer vragen of ze prothesen hebben om in het water te gaan. En euh, dat bestond. "Aaaaah dat bestond" ik blij! Ook veel lichter dan een gewone prothese van ver. Dan, euh, zeg ik nu ga ik gaan zwemmen hé.
Gaf het jou moed en kracht om er weer tegen aan te gaan?	1.27	Ja! Gewoon je weet ge zijt genezen maar het blijft altijd in uw achterhoofd " 'K ga het toch niet terugkrijgen? 'K ga het toch niet terugkrijgen?" Want als iets fout gaat, een verkoudheid bijvoorbeeld, " 'T gaat toch weer gene kanker zijn ofzo iets..." Zulke dingen, maar anders, euh, 'k zeg ben nogal een persoon die zelf veel kan met haar eigen, mij geruststellen. 'K zeg "M. ge zijt nog maar op controle geweest, uw bloed is getrokken, dadde en alles was goed, tis goed, 't zal wel weer goed komen" en tot nu toe ben ik nog altijd genezen.
Hoe heeft zorgmassage jou geholpen?	1.28	Om er beter uit te zien, een aangename belevenis voor mijn eigen.
Telkens je zo een zorgmassage kreeg, hoelang had je er deugd van?	1.29	Zeker een week, acht dagen voelde ik mij te schitteren en voelde ik mij zo goed. Ja echt, dat is zo!
Als je dat nu zo zegt, wat zou je ervan vinden moest je zo een zorgmassage tijdens de chemo, tijdens de bestraling krijgen?	1.30	Ik zou niet gekunnen hebben. Omdat ik te ziek was. Dat heeft hem echt volledig op mijn spieren gezet. Gans mijn lichaam deed pijn. Ik zou dat zeker niet aan gekunnen hebben, in een stoel, een relaxstoel... Nee ik zou dat niet gekunnen hebben nee!
Welk gevoel gaf zorgmassage jou? Was dat prikkelend, verzachtend, of was dat iets anders?	1.31	Ja prikkelend ook, omdat ik mij dan beter voelde, dat gaf mij een boost! Voor de rest ja aangenaam, leuk...
Als we kijken op chronologisch vlak, voor, tijdens en na de zorgmassage... Hoe voelde je bijvoorbeeld vaak voor de	1.32	Euh, oud... Oud, versleten, ... zoiets ja.

zorgmassage?		
En hoe voelde je dan tijdens de zorgmassage?	1.33	Goed, ik zeg en daarna liep ik 8 dagen te stralen, dat dat zo een impact had op mij azo van “Allé ge ziet er ook weer goed uit weeral.”
Hoe veranderde jouw gemoedstoestand?	1.34	Oh veel levender! Ja dat gaf al azo een goed gevoel dus in uw hoofd helderder, van “het ziet er weer goed uit, ge zijt content”, ja dat!
Gaf het jou een ontspannend gevoel? Ok dus het nam geen zenuwen weg. Maar wel eventjes een tijdelijk ontspannend gevoel?	1.35	Ja dat nu wel hé! ‘K zeg het ik ging daar naartoe azo content van “Ik ga hier weer een gezichtsverzorging krijgen”. Zo blij, dat wel! “Ja keer iets goed een behandeling” zo! ‘k Ga nu niet zeggen als ik gestresseerd was daarvoor, ben altijd al een zenuwachtige geweest, nu ook. Ja dat wel! Ja ‘k zeg, en 8 dagen voelde ik mij beter.
Merkte je ook na zo een zorgmassage gedragsveranderingen naar uw omgeving toe, naar uw partner of uw gezin?	1.36	Hmm nee, nee, nee. Daar ben ik altijd gelijk ingebleven.
Zijn er momenten geweest die cruciaal waren waar dat zorgmassage een belangrijke rol speelde?	1.37	Bijvoorbeeld, als ik een keer naar een trouwfeest mocht gaan. Dan vond ik dat wel belangrijk. Ik had juist een massage en dat weekend hadden we een trouw en dat was dan nog een keer iets waardat je weet dat je er goed gaat uitzien en ge schminkt u en ge kleeft een keer valse wimpers enzo.
Stel dat je naar die trouwfeest moest gaan en je had op dat moment geen zorgmassage gepland, hoe zou dat dan geweest zijn?	1.38	Niet goed denk ik. Nee. Tijdens de chemo ben ik ook naar een trouwfeest gemoeten en gelukkig hadden ze daar kamers gehuurd. Euh, en kon ik daar gaan slapen, heb ik juist aan tafel gezeten om te eten en daarna ben ik gaan slapen want ik kon niet meer verder. Dat was dan een verschil hé tijdens de behandeling en na de behandeling dan niet maar natuurlijk tot nu, ben ik nog geen persoon die heel lang kan opblijven. De laatste feest dat we gehad hebben heb ik 6,5u op een stoel gezeten en ik heb het mogen bekomen.
Maar dan eigenlijk die zorgmassage gaf u wel energie?	1.39	Ja en de mensen ook. Ik deed bijvoorbeeld valse wimpers op en het eerste wat ze zeiden als ze mij zien was “er is iets veranderd aan u maar we zien niet wat”. Dat gaf mij ook zo een gelukkig gevoel en dan zei ik het en dan zeiden ze “ahja ahja, dat is wel schoon!” En daardoor heb dan ook, euh, die permanente make up laten doen. Dat was de reden want ik had bijna geen wimpers en wenkbrauwen meer. En dat lijntje geeft dan een betere boost voor uw eigen hé. Dat is de reden dat ik het laten doen heb.
Bij de zorgmassage, was de eerste keer een vrouw die jou	1.40	Het is altijd een vrouw geweest. Euh, ik heb

aanraakte?		daar nooit een man gezien. Dat had misschien anders geweest hé. Ik weet dat niet hé, een verpleger of iets, dan had ik mij misschien ook teruggetrokken. Waarschijnlijk hé, ik weet het niet ze maar zo van ja een verpleger of verpleegster in feite is dat hetzelfde maar nu krijgde dat er bij mij niet in.
Is jouw zelfbeeld dan verbetert door die zorgmassage? Verschil buiten den eerste keer? Je zei dat je nog altijd een handdoekje neemt om over u zelf te leggen. Maar merkte je toch zo hier en daar verbetering?	1.41	Bwoa, verbetering je mag niet vergeten je wordt elke dag met jezelf geconfronteerd in de spiegel. Dat is dat nooit zal voorbijgaan. Maar ik zeg , ‘k heb het al gezegd, ‘k zou veel liever mijn tanden terug hebben dan mijn borst. Maar nee, ik weet het niet of mijn zelfbeeld beter zou geweest zijn.
Die zorgmasseur was dat altijd dezelfde persoon?	1.42	Ja dat was altijd dezelfde.
en was dat goed voor jou?	1.43	Ja ja ja. Omdat ik ze goed kende ook. Ik was daar vertrouwd mee. En er was daar maar één die dat deed en ‘t was zij.
Stel dat iedere keer iemand anders zou geweest zijn, ook een vrouw, zou je het daar moeilijker mee gehad hebben?	1.44	Waarschijnlijk wel. Maar ik weet het niet, ik kan er niet op antwoorden. En weet je wat er ook ambetant was? Dat ze geen, geen kamertje kreeg om dat te doen. Dat moest bijvoorbeeld op een leegstaand bureau gebeuren en dat was ook niet aangenaam. Ik vond dat niet leuk. Dat was te rommelig voor mij.
Ja dat versta ik. Zorgmasseurs zijn net zoals kappers en schoonheidsspecialisten een lange tijd verboden geweest om zorgmassage uit te voeren. Bij jou was dat nu niet het geval dat je in corona tijden een zorgmassage moest krijgen maar kan je je voorstellen hoe dat voor die mensen moest zijn, die eigenlijk in jouw schoenen hebben gelopen, terwijl ze recht hadden op zorgmassage dat hun dat volledig werd afgenomen? Moest dat bij jou zo zijn, wat zou dat voor u betekenen hebben.	1.45	Ja ik kan mij dat voorstellen dat dat niet voor mee te lachen is ze, echt niet. Nu zelf op ‘t moment, ikzelf ben zeer bang voor corona. Ik zelf zou er niet zo rap niet allé, ik zou dat niet erg gevonden hebben.
Wat zijn voor jou de negatieve effecten van zorgmassage?	1.46	Geen! Behalve dan, dat ik daar in een kleine ruimte werd gestoken dat was niet leuk en voor de rest allé dat is toch een aangenaam iets. Iets waar je verzorgd wordt, iets waardoor je er beter uitziet, dat je u beter voelt!
Wat dat de verpleegsters daar hebben over verteld aan jou, is dat ook hoe jij dat hebt ervaren uiteindelijk?	1.47	Die hebben daar niks over gezegd! Nee, het enige wat ze daarover hebben gezegd, want ik wist dat niet. Ik wist zelf niet dat dat bestond, echt niet. “Hoeveel chemo’s hebde gij gehad?” “Ah 6.” “Ah dan hebde gij recht op 6 gezichts massages”. “Ah ja”. dat was alles.
Had je dat graag opvoorant geweten?	1.48	Ja zowat meer uitleg of zo een twa, de behandeling ook, hup ze komen hier den bakster aansteken, “Ah ja tot straks hé!”

Jij was nu iemand die daar open voorstond ge wist al een beetje hoe dat in elkaar zat, doordat je al naar een schoonheidsspecialiste ging voordien. Maar mensen die hetzelfde pad als jou moeten afleggen en die nog nooit een gewone massage hebben gekregen. Ze zeggen je hebt recht op 6 gezichtsmassages, die gaan toch eerder zeggen van “Ah dat doe ik niet, want ik weet niet wat dat is?”	1.49	Ah kweet niet want ik had op dat moment een kameraad en die had nog nooit iets laten doen of aan haar gezicht, niks! En ik zeg tegen haar, “Dat moede doen! Ge hebt daar recht op, ge gaat niet weten hoe goed dat je u gaat voelen.” En ze heeft dat nu gedaan en ze heeft mij bedankt. “Bedankt dat je dat gezegd hebt want ik ga dat blijven doen!”
Vind ge dat er daar wat verandering in moet komen van?	1.50	Awel dat ze wat opener moeten zijn, dat ze dat moeten zeggen tegen de mensen!
Je moest wel iedere keer voor die gezichtsmassage naar het ziekenhuis zelf gaan? Koste dat geen energie voor jou?	1.51	Nee ik zag daar echt naar uit, ik zag daarnaar uit! Opschrijven, diene dag, dat uur, en ik zag er naar uit om daar naartoe te gaan omdat ik het zo graag had.
Mocht je nu de kans krijgen om het in het ziekenhuis te doen of dat de zorgmasseur bij jou thuishkwam... Wat had je het liefst gehad?	1.52	Hmm... Ik zou liever zelf gaan, die hebben ulder gerief bij ulder. Ik heb hier ook niet de spullen om alles op te leggen... Nee.
Dat gaf jou energie?	1.53	Dat geeft u energie! Dat geeft u energie!
Deed misschien verandering van omgeving ook deugd?	1.54	Nee, ‘k heb een hekel aan kliniek, nog altijd de jaarlijkse controle in de kliniek. Geen enkele kliniek, euh, ‘k zeg altijd, “Kan geen schort niet meer zien” en tis zo.
Wat zou je zeggen aan andere kankerpatiënten, zou je hun zorgmassage aanraden? En kan je nog eens heel kort zeggen, waarom?	1.55	Zeker, zeker, zeker, zeker, zeker! Moeten ze doen! Echtwaar! Gewoon omdat u dat zoveel deugd doet, omdat je je zoveel beter voelt erna, vrij azo, gelijk ge komt daarbuiten en voelde u azo herboren. ‘K zal het azo zeggen, herboren! Zo, zo voelt dat en ik heb daar 8 dagen geniet van.

Bijlage I

Labelen & open coderen

Label	Fragment	Patiënt 1
K: Recht op zorgmassage	1.1	AZ Alma. Altijd omdat ik recht had van iedere chemo dat je krijg, krijg je een gezichtsbehandeling.
+K: Zeer tevreden over bestaan ZM +K: Aangename beleving +K: Lichtpuntje	1.2	Ik was daar zeer tevreden mee! Want ik heb dan ook een keer, euh, den andere kant van de kliniek gezien want tis niet altijd slecht t 'kan ook een keer goed zijn. Ja en het aangename daarvan en ook zo van, alle ja, ik had dat nooit niet verwacht dat dat mij ging overkomen dat ze dat daar deden. Begrijpte? Dat was azo, allé, ik moet hier nu een keer zijn, voor een keer iets goeds.
-K: Frequentie meer +K: Voelde goed	1.3	Iets dat leuk is wilt ge meer he, ik vond het een beetje spijtig dat het gedaan was maar ja... Dat voelde goed aan en dat deed deugd. Door de massage, uw nek bijvoorbeeld hé, die gespannen is, ze maken dat dan los.
-K: Duur mocht langer +K: Verbetering uitstraling +K: Gezicht voelt malser aan	1.4	Euh, ja een relaxerende massage vind ik aangenamer omdat u dat meer deugd doet. Een zorgmassage is ook veel rapper gedaan. Begrijpte? Dat duurde bijvoorbeeld geen uur hé. Awel, ik denk een halfuur drie kwartier ten langste hoor. Ja, omdat ze duurt langer, je hebt er meer, euh, allé tis beter voor uw gezicht en alles, ge voelt dat zelf aan uw gezicht dat dat veel malser is en ook voor alles... beter.
-K: Tijdens kanker grauw en verouderd +K: Na, ziet er beter uit	1.5	Ja! Gewoon tijdens de kanker, zie je nogal grauw in uw gezicht, euh, ge verouderd een stuk door de kanker dat je gekregen hebt... En door die zorgmassage begon je weer, uw gezicht kwam weer op zijn plooi, je zag er weer beter uit. Die keren dat ik geweest ben, die zes keren, dat was nodig in feite. Dat duurde wel eventjes.
+K: Zalig en relaxerend gevoel +K: Voelde zich belangrijk K: Voorwaarde vrouwelijke masseur	1.6	Een zalig gevoel. Ze zijn bezig met u. 't is aangenaam, euh, dat was relaxerend ook voor mij, voor mijn eigen, zo ontspannend, ik had daar zoveel deugd van. Een zalig gevoel, nu zijn ze een keer bezig met u en ge hebt de tijd dat ge kanker hebt wordt ge geleefd en op dat moment gaan zij nu een

		<p>keer zorgen voor u. Dan voelde ik mij belangrijk. Het bange ook, dat ge zijt als ge dat hebt, ja ge zijt van alles verlost, ze hebben u bevestigd ge zijt genezen en dan moogt ge die behandeling ondergaan van u gezicht, allé dat is zalig voor mij. Ja als dat een vrouw was had ik daar geen problemen mee. Maar moest dat nu een man geweest zijn zou ik dat niet gedaan hebben. Is dat een man, dan ben ik al, “Oei Ik ben maar half vrouw niet meer” in mijn hoofd, dat is zo. Ja ik ben een borst kwijt. “Oei wat is dat hier?” Begrijpte? Is dat een vrouw, is dat gemakkelijker.</p>
K: Vrouwelijke masseur meer begrip	1.7	<p>Euh, ja een vrouw is een vrouw. Dat is het zelfde als mij. Alhoewel ik een borst mankeer maar die vrouw weet ook “Oei die mevrouw heeft kanker gehad” en die gaat daar waarschijnlijk ik mijn hoofd, ik weet dat niet, daar makkelijker mee om. Ik verberg dat hé, als ik euh, ik heb nu nog altijd kiné. Nog altijd, door de zwelling en ik ben op een Bepaald moment moeten stoppen.</p>
-K: Angst zichtbaarheid prothese -K: Ongemak prothese	1.8	<p>Dat is mee alles zo hé, uw kleren, zien dat niet te ver gedecolleteerd zijt want ge zijt bang als je een beetje vooroverbuigt dat ze een inkijk hebben. Je draagt een prothese. Ja, dat zit niet goed, dat is lastig, dat spant... Ik krijg daar ook zwellingen van.</p>
K: Emotionele aspect +K: gelukkig gevoel -K: Schaamte door verwijderde borst	1.9	<p>Euh, dat is een moeilijken. Eigenlijk een gelukkig gevoel. Ik kan er maar één geven ze. Waarom? Omdat je genezen bent, omdat je dat ondergaat nu, die behandeling krijgt, dat...! Blijdschap omdat je genezen zijt. Dat vond ik zalig! In het begin heb ik dat wel Beetje moeten wennen aan mijn kinésiste, van hup een handdoek rapper naar mij pakken. Ja ge ligt niet gans bloot maar tuurlijk ze ziet dat wel want ze moet hier ook masseren. Achter een tijdje wordt ge dat gewoon maar in het begin was dat toch een aanpassing. Dat was een aanpassing. Om den duur... ik ga al 9 jaar naar de kiné, wekelijks naar de kiné, is dat nu een gewoonte geworden. ‘k Zeg het int begin was dat niet gemakkelijk ze.</p>
+K: Geen grote stap	1.10	<p>Ik zeg in begin heb ik daar wel een keer aan gedacht maar een keer dat bezig was, ‘k zeg ‘k heb den andere kant ook van de medaille gezien.</p>
-K: Maakte geen emoties los	1.11	<p>Nee, nee, nee. Weet je waarom hé? Dat was op de dagkliniek gebeurde dat en ik kende</p>

		die mensen.
+K: Verbetering uiterlijk	1.12	Euh, Ja, ja, ja! Ik ben ook al mijn nagels kwijt geraakt hé, allemaal hé! Mijn tanden uitgevallen
+K: Voelt zich beter +K: Ziet er beter uit +K: Kleur in gezicht	1.13	Ja dat je er beter uitkomt in feite, je ziet van uw eigen, je krijgt kleur op uw gezicht terug, ge voelt u beter, ge ziet er beter uit...
-K: Andere uiterlijke kenmerken genas vanzelf na behandeling	1.14	Mijn nagels zijn terug gegroeid maar dat kwam sowieso van zijn eigen terug. Mijn lippen is op de dag van vandaag precies alsof ik gesprongen lippen heb. Dat is niet zomaar dat voel wel zo. Eigenlijk verbeterd... Dat is eigenlijk iets dat van zijn eigen terug komt.
K: Contact partner bleef hetzelfde	1.15	Nee, nee, nee, dat is hetzelfde gebleven. 'K heb mij nooit beschaamd gevoeld bij mijne partner, 'k heb mij nooit terughoudend gevoeld als hij aan mij kwam of t' een of 't ander... Dat was hetzelfde gebleven. 'k Zeg we zijn meer naar elkaar toegegroeid doordat we dat meegemaakt hebben dan daarvoor.
-K: Niet méér aanraking gewenst door partner	1.16	Nee, ik denk dat niet. Gewoon doordat ik zelf beter werd hé, want dat duurt enorm lang tegen dat dat uit uw lichaam is hé.
-K: Niet méér aanraking gewenst door dochter	1.17	Nee nee.
-K: Zelfbeeld is laag K: Leren aanvaarden K: Erger verlies tanden dan borst	1.18	Erg! Erg, maar ik heb het leren aanvaarden. Maar eerlijk gezegd durf ik zeggen dat ik het Erger vindt dat ik mijn tanden ben verloren dan mijn borst. Ik durf dat echt zeggen. En door dat ik zo afgezien heb, ik kon mij laten behandelen, reconstructie bijvoorbeeld maar ik had zo afgezien dat ik dat niet meer zie zitten om een reconstructie te doen. Ik wil dat niet meer meemaken!
+K: Voor een stuk méér zelfzekerheid +K: Beter in gezicht	1.19	Voor een stuk wel hé omdat ik erna beter, omdat ik zag dat ik beter werd in mijn gezicht enzo. Ook geen haar hebben... Dat is ook zoiets een vrouw dat geen haar heeft.
K: Aangeboden	1.20	Ik heb daar niet voor gekozen. Ze hebben mij dat aangeboden. dat zit in het pakket als je chemo krijgt dat je automatisch een zorgmassage krijgt.
K: Niet verplicht	1.21	Dat was niet verplicht.
+K: Al bekend met massages	1.22	Ah ja natuurlijk, ik kende dat al hé. Dat ga ik mij nu niet laten ontnemen zoiets, waar je verzorgd van wordt en dat je achteraf ziet hoe beter dat je er uit ziet.
-K: Na genezing	1.23	Nee, want het was al daarachter he. Ja dat wel.
K: Eventueel andere behandeling gewenst K: Rug massage	1.24	Ja bijvoorbeeld een rug massage ofzo iets zou ik heel graag nog gewild hebben.
K: Rug massage meer ontspannend	1.25	Zo een relaxmassage hé, ge zijt al zo gespannen en nog wat... 'k Denk dat dat

		goed zou zijn. Denk ik hé.
+K: Ziet en voelt zich beter +K: Motiveerde terug te gaan zwemmen	1.26	Euh, eigenlijk wel. Awel, pas op dat nu niet alleen maar dat ik terug beginnen zwemmen ben. Omdat ge ziet er beter uit. Ge voelt u beter, en euh, zou wel een keer vragen... Je hebt recht op ieder twee jaar een prothese, gratis en daarmee ga ik een keer vragen of ze prothesen hebben om in het water te gaan. En euh, dat bestond. "Aaaaah dat bestond" ik blij! Ook veel lichter dan een gewone prothese van ver. Dan, euh, zeg ik nu ga ik gaan zwemmen hé.
+K: ZM gaf moed en kracht -K: Blijvende stress hervat	1.27	Ja! Gewoon je weet ge zijt genezen maar het blijft altijd in uw achterhoofd " 'k Ga het toch niet terugkrijgen? 'k Ga het toch niet terugkrijgen?" Want als iets fout gaat, een verkoudheid bijvoorbeeld, " 't Gaat toch weer gene kanker zijn ofzo iets..." Zulke dingen, maar anders, euh, 'k zeg ben nogal een persoon die zelf veel kan met haar eigen, mij geruststellen. 'k Zeg "M. ge zijt nog maar op controle geweest, uw bloed is getrokken, dadde en alles was goed, tis goed, 't zal wel weer goed komen" en tot nu toe ben ik nog altijd genezen.
+K: Beter uitzien +K: Aangename belevenis	1.28	Om er beter uit te zien, een aangename belevenis voor mijn eigen.
+K: 8 dagen effect +K: Nadien voelde zich schitteren		Zeker een week, acht dagen voelde ik mij te schitteren en voelde ik mij zo goed. Ja echt, dat is zo!
K: Liever na chemo (was ook zo) -K: Pijn aanraking	1.30	Ik zou niet gekunnen hebben. Omdat ik te ziek was. Dat heeft hem echt volledig op mijn spieren gezet. Gans mijn lichaam deed pijn. Ik zou dat zeker niet aan gekunnen hebben, in een stoel, een relaxstoel... Nee ik zou dat niet gekunnen hebben nee!
K: Prikkelend gevoel +K: Gaf boost	1.31	Ja prikkelend ook, omdat ik mij dan beter voelde, dat gaf mij een boost! Voor de rest ja aangenaam, leuk...
K: Vooraf, oud en versleten	1.32	Euh, oud... Oud, versleten, ... zoiets ja.
+K: Tijdens, goed en 8 dagen stralen +K: Impact op zelfvertrouwen	1.33	Goed, ik zeg en daarna liep ik 8 dagen te stralen, dat dat zo een impact had op mij azo van "Allé ge ziet er ook weer goed uit weeral."
+K: Nadien Levenslustiger +K: Helderder in hoofd +K: Content	1.34	Oh veel levender! Ja dat gaf al azo een goed gevoel dus in uw hoofd helderder, van "het ziet er weer goed uit, ge zijt content", ja dat!
+K: Ontspannend gevoel +K: Keek er naar uit +K: Lichtpuntje	1.35	Ja dat nu wel hé! 'k Zeg het ik ging daar naartoe azo content van "Ik ga hier weer een gezichtsverzorging krijgen". Zo blij, dat wel!

+K: 8 dagen beter		“Ja keer iets goed, een behandeling” zo! ‘k Ga nu niet zeggen als ik gestresseerd was daarvoor, ben altijd al een zenuwachtige geweest, nu ook. Ja dat wel! Ja ‘k zeg, en 8 dagen voelde ik mij beter.
K: Gedrag bleef hetzelfde	1.36	Hmm nee, nee, nee. Daar ben ik altijd gelijk ingebleven.
K: Cruciaal moment +K: Zag er goed uit voor trouwfeest	1.37	Bijvoorbeeld, als ik een keer naar een trouwfeest mocht gaan. Dan vond ik dat wel belangrijk. Ik had juist een massage en dat weekend hadden we een trouw en dat was dan nog een keer iets waar dat je weet dat je er goed gaat uitzien en ge schminkt u en ge kleeft een keer valse wimpers enzo.
-K: Tijdens Chemo volledig uitgeput	1.38	Niet goed denk ik. Nee. Tijdens de chemo ben ik ook naar een trouwfeest gemoeten en gelukkig hadden ze daar kamers gehuurd. Euh, en kon ik daar gaan slapen, heb ik juist aan tafel gezeten om te eten en daarna ben ik gaan slapen want ik kon niet meer verder. Dat was dan een verschil hé tijdens de behandeling en na de behandeling dan niet maar natuurlijk tot nu, ben ik nog geen persoon die heel lang kan opblijven. De laatste feest dat we gehad hebben heb ik 6,5u op een stoel gezeten en ik heb het mogen bekomen.
+K: Complimenten van mensen gaven energie door resultaat ZM	1.39	Ja en de mensen ook. Ik deed bijvoorbeeld valse wimpers op en het eerste wat ze zeiden als ze mij zien was “er is iets veranderd aan u maar we zien niet wat”. Dat gaf mij ook zo een gelukkig gevoel en dan zei ik het en dan zeiden ze “ah ja ah ja, dat is wel schoon!” En daardoor heb dan ook, euh, die permanente make up laten doen. Dat was de reden want ik had bijna geen wimpers en wenkbrauwen meer. En dat lijntje geeft dan een betere boost voor uw eigen hé. Dat is de reden dat ik het laten doen heb.
K: Altijd vrouwelijke masseur gehad -K: Bij mannelijke masseur misschien meer teruggetrokken +K: Vrouwelijke masseur comfortabeler	1.40	Het is altijd een vrouw geweest. Euh, ik heb daar nooit een man gezien. Dat had misschien anders geweest hé. Ik weet dat niet hé, een verpleger of iets, dan had ik mij misschien ook teruggetrokken. Waarschijnlijk hé, ik weet het niet ze maar zo van ja een verpleger of verpleegster in feite is dat hetzelfde maar nu krijgde dat er bij mij niet in.
-K: Iedere dag confrontatie spiegel -K: Zelfbeeld niet beter geworden	1.41	Bwoa, verbetering je mag niet vergeten je wordt elke dag met jezelf geconfronteerd in de spiegel. Dat is dat nooit zal voorbijgaan. Maar ik zeg, ‘k heb het al gezegd, ‘k zou

		veel liever mijn tanden terug hebben dan mijn borst. Maar nee, ik weet het niet of mijn zelfbeeld beter zou geweest zijn.
K: Steeds zelfde zorgmasseur	1.42	Ja dat was altijd dezelfde.
+K: Vertrouwen zorgmasseur	1.43	Ja ja ja. Omdat ik ze goed kende ook. Ik was daar vertrouwd mee. En er was daar maar één die dat deed en 't was zij.
-K: Geen plaats voorzien voor zorgmassage -K: Niet aangenaam	1.44	Waarschijnlijk wel. Maar ik weet het niet, ik kan er niet op antwoorden. En weet je wat er ook ambetant was? Dat ze geen, geen kamertje kreeg om dat te doen. Dat moest bijvoorbeeld op een leegstaand bureau gebeuren en dat was ook niet aangenaam. Ik vond dat niet leuk. Dat was te rommelig voor mij.
-K: Angst groter voor covid dan wil massage	1.45	Ja ik kan mij dat voorstellen dat dat niet voor mee te lachen is ze, echt niet. Nu zelf op 't moment, ikzelf ben zeer bang voor corona. Ik zelf zou er niet zo rap niet allé, ik zou dat niet erg gevonden hebben.
+K: Geen negatieve effecten -K: Geen lokaal voorzien voor ontspanning +K: Verzorgd, beter uitzien, beter voelt	1.46	Geen! Behalve dan, dat ik daar in een kleine ruimte werd gestoken dat was niet leuk en voor de rest allé dat is toch een aangenaam iets. Iets waar je verzorgd wordt, iets waardoor je er beter uitziet, dat je u beter voelt!
-K: Communicatie slecht K: Enkel recht op	1.47	Die hebben daar niks over gezegd! Nee, het enige wat ze daarover hebben gezegd, want ik wist dat niet. Ik wist zelf niet dat dat bestond, echt niet. "Hoeveel chemo's hebde gij gehad?" "Ah 6." "Ah dan hebde gij recht op 6 gezichtsmassages". "Ah ja". dat was alles.
-K: Meer uitleg gewenst	1.48	Ja zowat meer uitleg of zo een twa, de behandeling ook, hup ze komen hier den bakster aansteken, "Ah ja tot straks hé!"
+K: Motiveerde andere vriendin	1.49	Ah kweet niet want ik had op dat moment een kameraad en die had nog nooit iets laten doen of aan haar gezicht, niks! En ik zeg tegen haar, "Dat moede doen! Ge hebt daar recht op, ge gaat niet weten hoe goed dat je u gaat voelen." En ze heeft dat nu gedaan en ze heeft mij bedankt. "Bedankt dat je dat gezegd hebt want ik ga dat blijven doen!"
-K: Meer informatie gewenst	1.50	Awel dat ze wat opener moeten zijn, dat ze dat moeten zeggen tegen de mensen!
+K: Keek er naar uit	1.51	Nee ik zag daar echt naar uit, ik zag daar naar uit! Opschrijven, diene dag, dat uur, en ik zag er naar uit om daar naartoe te gaan omdat ik het zo graag had.
K: Liever in ziekenhuis door plaats en spullen dan thuis	1.52	Hmm... Ik zou liever zelf gaan, die hebben ulder gerief bij ulder. Ik heb hier ook niet de

		spullen om alles op te leggen... Nee.
+K: Geeft energie	1.53	Dat geeft u energie! Dat geeft u energie!
-K: Hekel aan kliniek -k: Te veel geweest	1.54	Nee, 'k heb een hekel aan kliniek, nog altijd de jaarlijkse controle in de kliniek. Geen enkele kliniek, euh, 'k zeg altijd, "Kan geen schort niet meer zien" en tis zo.
+K: Motiveert anderen +K: Deugd +K: Beter voelen nadien +K: Nadien herboren +K: 8 dagen genot	1.55	Zeker, zeker, zeker, zeker, zeker! Moeten ze doen! Echtwaar! Gewoon omdat u dat zoveel deugd doet, omdat je je zoveel beter voelt erna, vrij azo, gelijk ge komt daarbuiten en voelde u azo herboren. 'k Zal het azo zeggen, herboren! Zo, zo voelt dat en ik heb daar 8 dagen geniet van.

Labels ordenen

Ordering van labels innerlijke beleving		
Mentale beleving	Emoties	Schaamte door verwijderde borst (-) Gelukkig gevoel (+) Lichtpuntje (+) Aangename beleving (+) Ontspannend gevoel (+) Voelde zich belangrijk (+) Geeft energie (+) Content (+) Nadien levenslustiger (+) Nadien voelde zich beter (+) Nadien voelde zich schitteren (+) Nadien herboren (+) Blijvende stress voor hervat (-)
	Gedachten	Helderder in hoofd (+)
	Gedrag	Gedrag bleef hetzelfde
	Zelfbeeld	Angst zichtbaarheid prothese (-) Ongemak prothese Iedere dag confrontatie spiegel (-) Erger verlies tanden dan borst Zelfbeeld is laag (-) Zelfbeeld niet beter geworden (-) Leren aanvaarden Voor een stuk méér zelfzekerheid (+) Impact op zelfvertrouwen (+)
	Motivatie	Motiveerde terug te gaan zwemmen (+) Gaf moed en kracht (+) Complimenten van mensen gaven energie door resultaat ZM (+)

		Boost bij beter uitzien (+)
		Keek er naar uit (+)
	Contact met omgeving	Contact partner bleef hetzelfde
	Duur	8 dagen genot (+)
<u>Fysische beleving</u>		Voelde goed (+)
		Zalig en relaxerend gevoel (+)
		Prikkelend gevoel
		Deugd (+)

Ordering van labels uiterlijke veranderingen door ZM

<u>Fysiek</u>	Uitstraling	Voelt malser aan (+)
		Kleur in gezicht (+)
		Beter in gezicht (+)
		Verbetering uiterlijk (+)
		Ziet er beter uit (+)
		Verzorgd (+)
		Andere uiterlijke kenmerken genas vanzelf na behandeling
		Boost bij beter uitzien (+)
		Cruciaal moment: zag er goed uit voor trouwfeest (+)

Ordering van labels externe factoren

<u>Negatieve gevolgen van ZM</u>		Geen negatieve effecten (+)
<u>Stap naar ZM</u>		Geen grote stap (+)
		Al bekend met massages
<u>Zorgmasseur</u>		Voorwaarde vrouwelijke masseur
		Vrouwelijke masseur meer begrip
		Altijd vrouwelijke masseur gehad
		Bij mannelijke masseur misschien meer teruggetrokken (-)
		Vrouwelijke masseur comfortabeler
		Steeds zelfde zorgmasseur
		Vertrouwen zorgmasseur (+)
<u>Locatie</u>	Ziekenhuis	Zeer tevreden over bestaan ZM (+)
		Frequentie meer (-)
		Duur mocht langer (-)
		Geen plaats voorzien voor ZM, niet aangenaam (-)
		Eventueel andere behandeling gewenst (rug massage)
		Liever in ziekenhuis door plaats en spullen dan thuis

<u>ZM periode</u>		ZM vond na genezing plaats
		Liever na chemo (was ook zo) door pijn
<u>Communicatie over ZM</u>	Ziekenhuis	Enkel recht op ZM
		Aangeboden
		Niet verplicht
		Communicatie slecht (-)
		Meer informatie gewenst (-)
<u>Referentie</u>	Naar anderen	Motiveert anderen
<u>Covid-19</u>		Angst groter voor Covid dan wil massage (-)

Bijlage J

Axiaal coderen

Data-analyse: Axiaal coderen patiënt 1

Ordering van labels innerlijke beleving				
<u>Mentale beleving</u>	Emoties	Schaamte door verwijderde borst (-)	Emoties tijdens ZM	
		Gelukzalig gevoel (+)		
		Lichtpuntje (+)		
		Aangename beleving (+)		
		Ontspannend gevoel (+)		
		Voelde zich belangrijk (+)		
		Geeft energie (+)		Emoties na ZM
		Content (+)		
		Nadien levenslustiger (+)		
		Nadien voelde zich beter (+)		
		Nadien voelde zich schitteren (+)		
		Nadien herboren (+)		
	Blijvende stress voor herval (-)			
		Gedachten	Helderder in hoofd (+)	Verandering in gedachten door ZM
		Gedrag	Gedrag bleef hetzelfde	Verandering gedrag door ZM
		Zelfbeeld	Angst zichtbaarheid prothese (-)	Wat het zelfbeeld prikkelt
	Ongemak prothese			
	Iedere dag confrontatie spiegel (-)			
	Erger verlies tanden dan borst			
	Zelfbeeld is laag (-)		Verandering zelfbeeld door ZM	
	Zelfbeeld niet beter geworden (-)			
	Leren aanvaarden			
		Voor een stuk méér zelfzekerheid (+)		
		Impact op zelfvertrouwen (+)		
	Motivatie	Motiveerde terug te gaan zwemmen (+)	Motivatie door ZM	
		Gaf moed en kracht (+)		
		Complimenten van mensen gaven energie door resultaat ZM (+)		
		Boost bij beter uitzien (+)		
		Keek er naar uit (+)	Motivatie vooraf ZM	
	Contact met omgeving	Contact partner bleef hetzelfde	Verandering contact met omgeving door ZM	
	Duur	8 dagen genot (+)	Duur mentale effecten van ZM	
<u>Fysische beleving</u>		Voelde goed (+)		

		Zalig en relaxerend gevoel (+)	Lichamelijke beleving tijdens ZM
		Prikkelend gevoel	
		Deugd (+)	

Ordering van labels uiterlijke veranderingen door ZM			
<u>Fysiek</u>	<u>Uitstraling</u>	Voelt malser aan (+)	Veranderingen uitstraling door ZM
		Kleur in gezicht (+)	
		Beter in gezicht (+)	
		Verbetering uiterlijk (+)	
		Ziet er beter uit (+)	
		Verzorgd (+)	
		Andere uiterlijke kenmerken genas vanzelf na behandeling	
		Boost bij beter uitzien (+)	
		Cruciaal moment: zag er goed uit voor trouwfeest (+)	

Ordering van labels externe factoren			
<u>Negatieve gevolgen van ZM</u>		Geen negatieve effecten (+)	Negatieve gevolgen aan ZM
<u>Stap naar ZM</u>		Geen grote stap (+)	Toegankelijkheid tot ZM
		Al bekend met massages	
<u>Zorgmasseur</u>		Voorwaarde vrouwelijke masseur	Voorwaarde zorgmasseur
		Vrouwelijke masseur meer begrip	Verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke masseur
		Altijd vrouwelijke masseur gehad	
		Bij mannelijke masseur misschien meer teruggetrokken (-)	
		Vrouwelijke masseur comfortabeler	Vertrouwen met zorgmasseur
		Vertrouwen zorgmasseur (+)	
		Steeds zelfde zorgmasseur	
<u>Locatie</u>	<u>Ziekenhuis</u>	Zeer tevreden over bestaan ZM (+)	Mening over ZM
		Frequentie meer (-)	Gewenste frequentie en duur ZM
		Duur mocht langer (-)	
		Eventueel andere behandeling gewenst (rug massage)	Gewenste andere zorgmassages
		Geen plaats voorzien voor ZM, niet aangenaam (-)	Voorziening lokaal ZM in ziekenhuis
		Liever in ziekenhuis door plaats en spullen dan thuis	
<u>ZM Periode</u>		ZM vond na genezing plaats	Gewenste periode en locatie ZM
		Liever na chemo (was ook zo) door pijn	

<u>Communicatie over ZM</u>	Ziekenhuis	Enkel recht op ZM	Gekregen informatie ZM
		Aangeboden	
		Niet verplicht	
		Meer informatie gewenst (-)	Gewenste informatie ZM
		Communicatie slecht (-)	Mening over communicatie ziekenhuis
<u>Referentie</u>	Naar anderen	Motiveert anderen	Motivatie naar andere kankerpatiënten
<u>Covid-19</u>		Angst groter voor Covid dan wil massage (-)	Mening stopzetting zorgmassage tijdens Covid-19

Bijlage K

Selectief coderen

Data-analyse: Selectief coderen o.b.v. vijf interviews

Labelstructuur	Kernthema's
Emoties tijdens ZM (2-/26+/2N)	Gewaarwording
Gemoedstoestand tijdens ZM (1+)	
Gedachten tijdens ZM (10+)	
Lichamelijke beleving tijdens ZM (14+/1N)	
Emoties na ZM (1-/17+)	Gevolgen
Verandering in gedachten door ZM (4+/1N)	
Gemoedstoestand na ZM (3+)	
Verandering gedrag door ZM (1N)	
Verandering zelfbeeld door ZM (5-/4+/1N)	
Motivatie door ZM (8+)	
Verandering contact met omgeving door ZM (-1/1N)	
Duur mentale effecten van ZM (3-/7+)	
Lichamelijke gewaarwording na ZM (1+)	
Duur fysische effecten van ZM (2+)	
Veranderingen uitstraling door ZM (9+/1N)	
Negatieve gevolgen aan ZM (4+/1N)	
Invloed ZM op genezingsproces (3-/5+)	
Emoties vooraf ZM (5-/2+/1N)	
Gedachten vooraf ZM (2-/1+)	
Motivatie vooraf ZM (2+)	
Doel en werking ZM (11+/4N)	
Eigen verklaring gedachten vooraf ZM (1-)	
Eigen verklaring veranderingen in gedachten door ZM (6+/1N)	
Eigen verklaring duur effect van ZM (1+/3N)	
Gewenste frequentie en duur ZM (3-)	
Gewenste andere zorgmassages (1N)	
Gewenste periode en locatie ZM (-1/3N)	
Gewenste informatie ZM (1-)	
Wat het zelfbeeld prikkelt (3-/2N)	Context
Wat meer motivatie zou kunnen geven (1-/1+)	
Opmerkelijk bij omgeving (1+)	
Mening ZM als gebeurtenis (1-/7+)	
Toegankelijkheid tot ZM (3-/2+/3N)	
Toegankelijkheid tot ZM bepaald door geslacht (2-)	
Drempelverlagende factoren tot ZM (3+/11N)	
Voorwaarde zorgmasseur (5N)	
Keuze zorgmasseur (2+/3N)	
Verbinding met zorgmasseur (2+/2N)	
Verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke masseur (1-/3N)	
Aanraking door zorgmasseur (1+)	
Vertrouwen met zorgmasseur (1+/1N)	
Eigen verklaring veranderingen in emoties door ZM (5+/1N)	
Communicatie tussen patiënt en zorgmasseur vooraf ZM (4N)	

Communicatie tussen patiënt en zorgmasseur tijdens ZM (7N)	
Communicatie tussen patiënt en zorgmasseur na ZM (6N)	
Uitvoering ZM, manier van werken (6N)	
Locaties ZM (1N)	
Mening over verplaatsing voor ZM (3+)	
Voorziening lokaal ZM in ziekenhuis (1-/1N)	
Betaalwijze ZM in ziekenhuis (1N)	
Mening over aanbod ZM in ziekenhuis (1+/1N)	
Periode plaatsvinden van ZM (1-/1+/5N)	
Aantal keer ZM (2N)	
Gekregen informatie ZM (1-/1+/7N)	
Mening ZM in ziekenhuizen (2-/2+/1N)	
Mening over communicatie ziekenhuis (4-/1+/3N)	
Reden: krijgen van weinig info (1-)	
Motivatie naar andere kankerpatiënten (3+/1N)	
Mening stopzetting zorgmassage tijdens Covid-19 (6-/2N)	
Alternatief in lockdown tijdens Covid-19 (1N)	

